

לומדים להצליח

חוברת עזר: מיומנויות למידה

שם:	_____
כיתה:	_____
בית הספר:	_____

השלב השישי
ציפי משולם

תלמידים יקרים,

החוברת השישית שבידיכם אמורה לסכם את מגוון הכלים העומדים לרשותכם בהבנת הנקרא ובהבעה בכתב.

בחוברת זו מרוכזים טקסטים שיעשירו את עולם הידע שלכם ובד בבד יטמיעו בכם **ארגז כלים** מגוון שתפעילו בעת הצורך. שימוש בארגז הכלים יהפוך אתכם ללומדים עצמאיים.

שלכם,

צ'ופי משולם

תוכן העניינים

5	ממדי הבנה
5	סולם ממדי הבנה
7	הדרך להבנת טקסט
8	הדרך להצלחה
10	ים המלח
12	"הפרי המוזר" מאמריקה
15	ה"לכלוך" היקר בעולם
18	התערבות האדם בבריאה
21	סוגי טקסטים
21	תהליך טרום קריאה
25	כתב היד שלנו מייצג אותנו
29	הסקת מסקנות
29	דעת הכותב או הכותבת
30	זאת ארצי
33	אפיון דמות
35	יסוד מארגן של טקסט
36	"אימא, שמרי עליי!"
42	מדוע כותבים על קירות?
46	איום אקולוגי
51	האגם שגווע וחזר לתחייה
54	מדיניות הרווחה בישראל
56	לשון החיות ולשון אנוש
60	זכויות הילד - התפתחות היסטורית
63	אויב הילדים והנוער: הימנעות מפעילות

65	כוונת הטקסט או מטרתו
66	מחקר חדש: זוללי שוקולד מאריכים חיים
66	ההחמצה
67	מי צריך יום חינוך ארוך בשבוע קצר?
68	בוטנים
68	משחקי האקסטרים
69	זרע האלימות
71	מבנה פסקה
72	שפת הגוף - תקשורת לא-מילולית
74	כתיבת טיעון
75	אי-אפשר לחסל את החורשה
78	מכתב רשמי
79	כשהדרורים פותחים את דלת בית הקפה
86	ארגון הידע
89	"מה עושות האיילות"
96	על הציבור להילחם בתאונות הדרכים
99	תחבורה במאה ה- 21
105	שימוש בתרשים לארגון הידע בהיסטוריה
110	מה בין תמצית לסיכום?
110	כתיבת תמצית
111	הכלב - חבר מאותו כוכב
112	כתיבת סיכום
115	סיכום בורר
116	כתיבה ממוזגת
118	טקסט (1): הרצל, בנימין זאב (1860-1904), טקסט (2): בנימין זאב (תיאודור) הרצל ופועלו
127	טקסט (1): מהי אולימפיידה, טקסט (2): אולימפיידה

ממדי הבנה

כאשר אנחנו קוראים טקסט, אנחנו מבינים אותו בכמה רמות, החל בפרטים גלויים הכתובים בטקסט, וכלה בדברים שאינם גלויים ושנחנו צריכים להסיק מתוך הטקסט. רמות ההבנה שלנו הן תחנות בדרך אל פסגת ההבנה. תחנות אלה נקראות **ממדי הבנה**. הכרת ממדי ההבנה תסייע לכם...

- לאתר את מקור החסימה בהבנה;
- לדעת איזה תרגול נוסף לבקש מהמורה;
- לפתח את המודעות בנושא הבנת הנקרא.

לפניכם **סולם ממדי ההבנה**.

בעזרת הסולם הזה תוכלו לאתר בעצמכם מה רמת ההבנה שלכם, ולשפרה.

סולם ממדי הבנה

באמצעות שאלות מתאימות אפשר לבדוק את רמת ההבנה ולפתח אותה.
לפניכם דוגמאות לשאלות על-פי ממדי ההבנה.

1. איתור מידע

מה אמרו?

מי אמר?

היכן? מתי?

2. ארגון מידע

ציינו שלוש פעולות...

הסבירו, הדגימו

3. הבנה לשונית (מטה-לשון)

למה מתכוון המאזכר?

מה פירוש המילה?

מה תפקיד סימן הפיסוק? מילת הקישור?

מה אפשר לכתוב במקום המילה / המאזכר / מילת הקישור?

4. תוכן סמוי

מהו הרעיון המרכזי?

מהי המסקנה?

מהו המסר?

5. פרשנות

מה דעתכם על...

נמקו והוכיחו

6. הערכה

מה דעת הכותב או הכותבת?

מה כוונת הכותב או הכותבת?

הדרך להבנת טקסט

המטרה	הפעולה
<ul style="list-style-type: none"> מענה על דף משימות השוואה בין הטקסט שאנחנו קוראים, לטקסט אחר הכנה למבחן 	הבנת המטרה של הקריאה
הבנת סגנון הכתיבה	זיהוי סוג הטקסט (מידעי / עיוני / סיפורי)
קבלת מידע ראשוני	קריאת כותרת, ניתוח מקור הטקסט, קריאת משימות פתוחות
שחרור חסמי קריאה	קריאת כל פסקה וביצוע "דיאלוג עם טקסט" (בטקסט מידעי / עיוני)
<ul style="list-style-type: none"> זיהוי הרעיון המרכזי כתיבת תמצית 	הבנת מבנה הפסקה
<ul style="list-style-type: none"> שיפור הבנת הטקסט פיתוח חשיבה גבוהה כתיבת סיכום 	זיהוי היסוד המארגן של הטקסט (הכללה, היסק, השוואה, בעיה ופתרון, סיבה ותוצאה, עימות, טיעון, כרונולוגי, היבטים)
הערכה - פיתוח חשיבה גבוהה	זיהוי הכוונה או המטרה של הטקסט
<ul style="list-style-type: none"> הערכה - פיתוח חשיבה גבוהה מתן ביקורת והבעת דעה אישית 	זיהוי דעת הכותב או הכותבת

הדרך להצלחה

קיבלתם מאמר, ומצורף לו דף משימות? אתם בוודאי רוצים לסיים מהר. אבל מה בעניין ההצלחה?

עצרו! ובכן,

עבדו על-פי השלבים המוצעים. בהתחלה העבודה אטית ונמשכת זמן רב יותר, אחר-כך מבצעים זאת במהירות - ומצליחים.

שלב א (כ-2 דקות)

קראו את הכותרת, דפדפו בדף המשימות, קראו את השאלות הפתוחות. אל תתייחסו למילות השאלה, אלא להיגד שבשאלה. ההיגדים יסייעו לכם לדעת על מה מדברים בטקסט.

שלב ב (כ-2 דקות)

עברו בפרוף על הפסקות. קראו רק את המשפטים הראשונים. עכשיו תבינו טוב יותר במה הטקסט עוסק.

שלב ג (כ-8 דקות)

קראו את המאמר, ובצעו "דיאלוג עם טקסט". קראו כל פסקה בנפרד.

אם מותר לכם לכתוב בטקסט, סמנו עליו את חסמי הקריאה בצורה שיטתית. אם נתקלתם במילה **לא-מוכרת**, סמנו אותה בקו, ונסו לפרש אותה. קראו את המשפט הקודם ואת המשפט שאחריו, ונסו להבין את הפירוש בהקשר. לא-תמיד צריך לדעת את הפירוש המילוני, אלא את הכוונה. אם נתקלתם במאזכר רחוק, חזרו לאחור, בררו למי הוא שייך, וציינו מעליו למי הוא מתייחס. אם קיים **סימן פיסוק** משמעותי (סימן קריאה, מירכאות, סוגריים), סמנו אותו, ובדקו כיצד הוא עוזר לכם בהבנת המאמר.

אם אסור לכם לכתוב בטקסט, משום שהוא בספר, ערכו רשימה של חסמי הקריאה בטבלה, ולצד כל חסם קריאה כתבו את פירושו או את תפקידו.

שלב ד

כתבו לצד הפסקה את הנושא שלה. כך תוכלו להגיע מהר יותר למקום שהשאלה מכוונת אתכם.

שלב ה

קראו את המאמר ברצף, ונדאו שהמאמר מובן לחלוטין.

שלב ו (כ-30 דקות)

עכשיו עברו לדף המשימות.

שימו ❤️! אם יש תרשים מבני, מלאו אותו בהתחלה. זה יחדד טוב יותר את ההבנה שלכם.

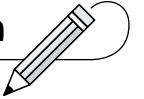
דף המשימות בנוי בדרך כלל מהקל אל הכבד, מהרובד הגלוי לרובד הסמוי.

רובד סמוי	רובד גלוי	
התשובות אינן מצויות בטקסט, אלא יש להסיק אותן ממנו. קיימים רמזים שאפשר להבין מהם את התשובה. לעתים הרמזים בולטים, לעתים נדרש מאמץ לאיתורם. ידע עולם עוזר לשפר את הבנת הרובד הסמוי.	התשובות מצויות בטקסט, ויש לאתרן וללקטן. בדרך כלל הבנת הגלוי היא תנאי להבנת הסמוי.	
	איתור מידע	ארגון מידע
	<ul style="list-style-type: none"> יש להבין את מילות השאלה ולהתמצא בהן. אפשר להעתיק את התשובה מהטקסט. 	<ul style="list-style-type: none"> יש להבין את החלק הגלוי בטקסט. יש ללקט חלקי תשובה ולנסח מחדש משפט או פסקה. כדי להגיע להבנה ברמה זו יש לבצע קודם לכן "דיאלוג" עם טקסט.

תשובות לשאלות **איתור** אפשר **להעתיק** מהמאמר; על שאלות בענייני **לשון** תענו במהירות כי ביצעתם "**דיאלוג עם טקסט**". בשלב זה קראו היטב את האפשרויות. השאלות הן רב-בִּרְרָה. לפעמים קיימות שתי תשובות נכונות, והן מופיעות בסעיף נפרד. אם תמהרו ותציינו רק תשובה אחת נכונה, ייחשב הדבר לשגיאה. גם שאלות **ארגון** שייכות לתוכן הגלוי, אבל **אין להעתיק** את התשובה מהטקסט, אלא יש להרכיב תשובה עצמאית על-סמך הטקסט.

לאחר שהבנתם את התוכן הגלוי, יהיה לכם קל יותר לענות על שאלות של **תוכן סמוי**, כלומר שאלות שהתשובה עליהן אינה כתובה במפורש, אלא נרמזת.

משימות

1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.

2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.

3 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

ים המלח

(מעובד לפי הערך "ים המלח" מתוך "יבנה, האנציקלופדיה לנוער", הוצאת יבנה-לרוס, כרך 7, עמ' 113-115, 1998)

ים המלח הוא יָמָה. הוא נמצא בדרום בקעת הירדן ומשתרע בין הרי מואב במזרח לבין הרי מדבר יהודה במערב. ים המלח הוא המקום הנמוך ביותר בעולם, כ-400 מטרים מתחת לגובה פני הים. נהר הירדן הוא מקור מימיו העיקרי, ומשני צדיו נשפכים לים המלח נחלים נוספים, כגון נחל ארנון ממזרח ונחל ערוגות ממערב.

ים המלח נמצא באזור מדברי, ולכן האקלים בו הוא צָחִיחַ וחס. בחודשי הקיץ הטמפרטורות באזור מגיעות ל-40 מעלות צלסיוס ויותר. בשל הטמפרטורות הגבוהות מתאדים מימיו של ים המלח בקצב מהיר, ומליחותם מגיעה ל-30% ויותר, והיא הגבוהה ביותר בעולם. לעומת זאת בים התיכון שיעור המלחים הוא 4% בלבד.

מלחים בים המלח נחשבים אוצרות טבע בעלי ערך רב. הניסיונות הראשונים לניצול אוצרותיו של ים המלח נערכו בשנת 1931 על-ידי "חברת אשלג ארץ-ישראלית". עם השנים התרחב המפעל מאוד, שינה את שמו ל"מפעלי ים המלח", וכיום הוא משמש מקור תעסוקה חשוב לאוכלוסיית הנגב. במפעלים אלה מייצרים חומרים לדישון הקרקע וכן חומרי גלם לתעשיית התרופות, הקוסמטיקה ועוד.

לאורך חופיו של ים המלח נובעים מעיינות של מים מתוקים, הניזונים ממי הגשמים היורדים מההרים שממערב. המעיינות פורצים בשולי בקעת הירדן ויוצרים נאות מדבר. סמוך להם נוסדו יישובים, שהתקיימו בעבר מגידולים ייחודיים, כגון צמחי בושם וצמחי מרפא. הגדול והידוע שבהם הוא עין גדי.

1 פסקה (1)
נושא הפסקה:

5 _____

פסקה (2)
נושא הפסקה:

10 _____

פסקה (3)
נושא הפסקה:

15 _____

פסקה (4)
נושא הפסקה:

20 _____

לחופיו של ים המלח נובעים גם מעיינות מים חמים, שכבר הקדמונים הכירו בחשיבותם. הידועים שבהם הם עין בוקק ועין זוהר. מימי מעיינות אלה עשירים במינרלים, ויש להם תכונות מרפא למחלות שונות, בעיקר למחלות עור. אנשים החולים במחלות עור מגיעים לאזור ים המלח מכל העולם, שכן השקיייה לחופיו והרחצה במימיו ובמי המעיינות החמים משפרות את מצבם.

פסקה (5)

נושא הפסקה:

25

_____
_____

1. א. מה מציינת מילת הקישור **לעומת זאת** בשורה 10? _____

ב. מה מציינת מילת הקישור **ולכן** בשורה 7? _____

ג. מה מציינת מילת הקישור **בשל** בשורה 8? _____

2. מהו תפקיד **המירכאות** בשורה 14 ובשורה 15? _____

3. מהם מקורות המים של ים המלח?

_____
_____

4. מהם התנאים הגורמים למימיו של ים המלח להגיע לרמת המליחות הגבוהה ביותר בעולם?

_____
_____
_____

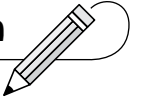
5. ציינו שתי סיבות שאפשרו את הקמת היישוב עין גדי לחופיו של ים המלח.

_____
_____

6. מדוע מגיעים לאזור ים המלח אנשים מכל העולם?

_____
_____
_____

משימות

1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.

2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.

3 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

"הפרי המוזר" מאמריקה

(מעובד מ"מסע אחר")

המזון החשוב ביותר בעולם, אחרי הלחם והאורז, הוא תפוח האדמה. בארצות הצפון שבהן החיטה לא עולה יפה בגלל הקור, הוא משמש כמעט המזון העיקרי. אך היו זמנים שהמוני העם ראו בו מאכל מוזר, ולא רצו אפילו לטעום ממנו.

עד גילוי אמריקה לא ידעו כלל בני אירופה על קיום הצמח הזה. הספרדים ראו אותו לראשונה, כאשר באו לחפש זהב בדרום-אמריקה. האינדיאנים הסבירו להם, כי השורש של צמח זה טוב למאכל, אך הספרדים לא רצו לטעום מן הפקעות המוזרות, ולעגו לבני המקום על מאכליהם הפראיים. אבל הפרח של הצמח הזה מצא חן בעיני הספרדים, והם הביאו זרעים ממנו למולדתם כדי לטפח שם צמח נוי חדש.

במשך הזמן ניסו אנשים בודדים לבשל את הפקעות המוזרות כדי להשתמש בהן כמזון, אך בין המוני העם רווחה הדעה, כי האוכל תפוח אדמה יכול לחלות בצרעת. גם בגרמניה מאסו ב"מאכל הגס" ונהגו להאכיל בו את הפרות ואת שבויי המלחמה.

והנה, בשנת 1756, נפל בשבי הגרמנים צעיר צרפתי, אנטואן פרמנטיה, שהיה רוקח. בזמן שישב במחנה השבויים, היה אותו "מאכל גס", תפוחי אדמה, מזונו היחיד. המאכל החדש ערב לחפו, ולאחר זמן אף נוכח לדעת שתפוחי האדמה טובים לבריאות. אחרי שחזר למולדתו מהשבוי, החל פרמנטיה לשבח בקרב העם את המעלות של תפוח האדמה.

הוא גם פנה אל מלך צרפת, לואי ה-16, וביקש את עזרתו בהפצת הפרי הזה בין המוני העם. המלך מצא עניין בדברי פרמנטיה והחליט לעזור לו.

1 פסקה (1)
נושא הפסקה:

_____

_____

5 פסקה (2)
נושא הפסקה:

_____

_____

10 פסקה (3)
נושא הפסקה:

_____

_____

15 פסקה (4)
נושא הפסקה:

_____

_____

20 פסקה (5)
נושא הפסקה:

_____

_____

הוא נתן הוראה לטבח הארמון להגיש יום-יום ארוחה של תפוחי אדמה. כל הנכבדים והשרים מיהרו לעשות כמעשה המלך, אך פשוטי העם עמדו בסירובם, ולא רצו לטעום מן הפקעות המשונות.

אז החליט פרמנטיה להשתמש בתכסיס ישן: הוא זרע תפוחי אדמה על פני שטח גדול ובנה סביבו גדר גבוהה. על הגדר תלה מודעות גדולות, שבהן הזהיר את האנשים, שלא יעזו להיכנס למקום ולנגוע בצמחים. המודעות עוררו את סקרנותם של בני-האדם, והכול חשבו שמשוהו יקר ביותר טמון בפקעות אלה. התוצאה הייתה שהאנשים החלו מתגנבים בלילה לתוך הגן, גונבים את תפוחי האדמה ומביאים אותם לביתם. רבים ניסו לבשל אותם ונוכחו לדעת שטעמם טוב, והם משביעים את הרעב. מאז נתחבב תפוח האדמה על בני האדם והפך לפרי מבוקש.

פרמנטיה ששמח על ניצחונו, ערך סעודה חגיגית שכל המאכלים בה הוכנו מתפוחי אדמה. הוא הזמין לסעודה את גדולי המלומדים שבצרפת, בירך אותם ואמר: "רבותי, לפנינו נמצאת ה'מתנה' היקרה ביותר שנתן 'העולם החדש' ל'עולם הישן' - תפוח האדמה!"

25 פסקה (6)

נושא הפסקה:

_____

_____

30

פסקה (7)

נושא הפסקה:

35

_____

_____

1 מה פירוש המילה "ערב לחכו" בשורה 17?

2 מה פירוש המילה "מעלות" בשורה 19?

3 מצאו שלושה צירופים או מילים או ביטויים, המסומנים במירכאות, העתיקו אותם, והסבירו את תפקיד המירכאות בהם.

_____

_____

_____

4 מדוע מצוין בשורה 16, שפרמנטיה היה רוקח?

_____

_____

5 איזה חלק בתפוח האדמה לא מצא חן בעיני הספרדים, ובזכות מה הגיע הצמח בכל זאת לספרד?

---

6 כיצד התייחסו האירופאים לתפוח האדמה?

---

7 מדוע נחשב המעשה של פרמנטיה לתכסיס? מדוע מציין הכותב שזהו תכסיס ישן?

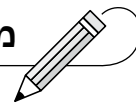
8 הסבירו את הברכה של פרמנטיה בשורות 35-36. בהסברכם התייחסו למושגים "מתנה", "עולם חדש", "עולם ישן".

משימות

1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.

2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.

3 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

ה"לכלוך" היקר בעולם / יעקב בז'סקי

(מתוך "עניין חדש", גיליון 608)

הפעם ה"לכלוך" שנדבר עליו הוא יקר. מדובר בפנינה. שלא כמו יהלומים ויתר האבנים היקרות, פנינים לא חוצבים במחצבים. גם לא צריך לחתוך אותן וללטש אותן כפי שעושים לאבנים יקרות. הפנינים יוצאות מהצדפה מעוצבות לגמרי ויפהפיות באופן טבעי ומושלם. הפנינים היפהפיות האלו נוצרות בגלל תקרית בטבע.

1 פסקה (1)
נושא הפסקה:

_____

_____

5

צדפה מייצרת פנינה כאשר גורם זה, "לכלוך" (כמו שבר קט של צדפה או גרגר חול), נכנס במקרה אל תוך הצדפה. הצדפה רוצה לדחות את הגורם הזר הזה. ה"לכלוך" מפריע לצדפה. לכן הצדפה מפרישה חומר סיגני כמו גיר. החומר הזה עוטף את ה"לכלוך". הצדפה ממשיכה ומפרישה עוד ועוד חומר ועוטפת את הלכלוך של החומר הסיגני. כך נוצרת הפנינה.

פסקה (2)
נושא הפסקה:

_____

_____

10

בימים עברו "ציידי הפנינים", הצוללנים, צללו למעמקי הים וסיכנו כך את נפשם. הם נָּלוּ אלפי צדפות ופתחו אותן, כדי למצוא רק פנינה טבעית אחת. משום כך גם מחיר הפנינה היה יקר מאוד. לפני שנים לא-רבות גילו שלושה ממציאים יפנים כיצד אפשר "לגדל" פנינים. הם מצאו דרך לשתול באופן מלאכותי "לכלוך" במרכזה של כל צדפה בריאה, כדי שהיא תייצר פנינה. פנינים אלו נקראות פנינים מתורבתות.

פסקה (3)
נושא הפסקה:

_____

_____

15

היום כמעט כל הפנינים בכל העולם הן פנינים מתורבתות, והתהליך של יצירת הפנינים האלו הוא כפי שהיה לפני כ-80 שנה. את הפנינים מייצרים באופן ידני. לא משתמשים באף מכונה כדי לשתול "לכלוך" בפנינים. תחילה מגדלים את הצדפות הצעירות מתחת לרפסודות העשויות מעץ במבוק. כך גדלות הצדפות בשקט וללא הפרעה במשך שלוש שנים.

פסקה (4)
נושא הפסקה:

_____

_____

20

כעבור שלוש שנים מוציאים בזהירות את הצדפות. הנשים היפניות מְכַיִּנֹת שטח נקי מאוד, עליו הן מבצעות את ה"ניתוח" שיגרום להיווצרות הפנינה. העובדות מוכרחות לחכות עד שהצדפה תיפתח מעצמה, לפני שהן מכניסות לתוכה את ה"לכלוך". לאחר שהצדפה נפתחת מעצמה, הן משתמשות במהדקים כדי להשאיר את הצדפה פתוחה. אז הן מכניסות בזהירות ללב הצדפה שבר קטן של צדף. השבר הזה יהיה הלב של הפנינה החדשה.

פסקה (5)

נושא הפסקה:

25

פסקה (6)

נושא הפסקה:

30

לאחר ה"ניתוח" שומרים על הצדפות בקפדנות במשך 20 יום. אחר-כך מעבירים אותן ל"מיטות" שלהן במי המפרץ. הצדפות הצעירות שבגופן נשתל "לכלוך", מתחילות לאט-לאט לפתח את הפנינים. תהליך זה נמשך שנתיים. במשך שנתיים נמצאות הפנינים במעקב ובשמירה נגד מחלות.

פסקה (7)

נושא הפסקה:

35

כאשר הצדפות גדולות, הצדפה מקיפה את ה"לכלוך" בשכבה אחר שכבה של חומר סיִדְנִי מבריק. לבסוף, כעבור שנתיים, מוציאים את הפנינה המבריקה. התהליך כולו נמשך חמש שנים.

1 א. כתבו מה מציינות המירכאות בכל מילה או צירוף.

_____ "לכלוך" (שורה 1):

_____ "ציידי הפנינים" (שורה 11):

_____ "לגדל" (שורה 14):

_____ "ניתוח" (שורה 23):

_____ "מיטות" (שורה 30):

ב. מה משותף לכל המילים הללו, שסומנו במירכאות?

_____

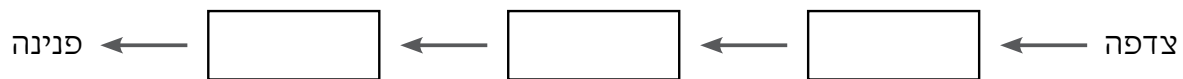
ג. בפסקה 3 אפשר לסמן מירכאות סביב צירוף נוסף. מהו?

_____ הסבירו מדוע.

_____

2 הסבירו את תהליך ההיווצרות של צדפה פנינה.

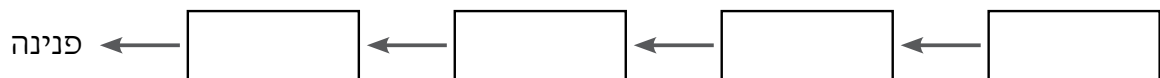
3 הסבירו את ההבדל בין הפנינה הטבעית לבין פנינה המתורבתת.

---

4 הציגו את תהליך גידול "פנינים המתורבתות".

5 מדוע, לדעתכם, יש לחכות שהצדפה תיפתח מעצמה?

---

6 ציינו שתי סיבות למעבר לגידול "פנינים מתורבתות". (חפשו רמזים בטקסט).

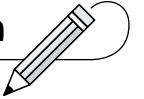

שימו !

בשאלות 2 ו-4 נדרשת מיומנות ה**שרשור**: מציגים תהליך שבו פעולה רודפת פעולה, ולבסוף מתקבלת תוצאה המצוינת בטקסט. לעתים מופיעות ברצף פעולות רבות, וקשה לעקוב אחריהן. לפיכך רצוי לבצע שרשור, כלומר לכתוב את הפעולות זו אחר זו. אם מובאים גורמים המשפיעים על התהליך, אפשר לרשום זאת בין המלבנים, מתחת לחצים.

משימות

1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.

2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.

3 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

התערבות האדם בבריאה

(מעובד מתוך כתב העת "ירוק כחול לבן")

מהתבוננות בבריאה אפשר להבחין בחוקים השולטים בעולם הטבע, שנקבעו על-ידי הבריאה: עונות השנה המופיעות על-פי סדר קבוע, זריחת השמש במזרח ושקיעתה במערב במועדים הקבועים. נוסף על כך, לכל פרי וירק עונת גידול משלהם, כל בעל חיים ותנאי מחייתו. הרי לא יעלה בדעתו של אריה לאכול עשב או לבנות לו קן בין ענפי העץ.

כל שינוי קטן בסדרי הטבע הקבועים גורם נזק רב. להלן כמה אירועים המדגימים כיצד קשורים יחדיו כל חלקי הבריאה ותלויים זה בזה ללא אפשרות להפריד ביניהם. קשרים אלה לעתים מורכבים ובלתי-צפויים.

אחד מאזורי איטליה הוכה במכת הקדחת, המועברת על-ידי מין מסוים של יתושים. נערך מבצע ריסוס בחומר להשמדת היתושים. אומנם הצליחו להתגבר על המכה, אך בד בבד הושמדו גם הדבורים. אלפי מטעים באזור לא נתנו פירות, בגלל חוסר ההאבקה של העצים על-ידי הדבורים, ובעלי הכוורות סבלו נזקים קשים.

בנהרות אפריקה חי סוס היאור - היפופוטם. זוהי חיה גדולה המהווה סכנה של ממש לשיט בנהר - ביכולתה להפוך את הסיירות. בחלק מן הנהרות הושמדו רוב סוסי היאור, והנה התברר כעבור זמן מה, שזן מסוים של דגים שממנו ניזונים תושבי האזור, הולך ונעלם מן הנהרות. אנשי מדע חקרו את סיבת הדבר, ותוצאת מחקרם הצביעה על קשר הדוק בין סוס היאור לבין אותו מין של דגים. התברר, שהזבל של סוסי היאור מסייע לגידול זנים מסוימים של צמח מים. צמחים אלה הם עיקר המזון של אותו זן דגים. משהושמדו סוסי היאור, פחתו צמחים אלו, והדגים התמעטו.

1 פסקה (1)
נושא הפסקה:

_____

5 פסקה (2)
נושא הפסקה:

_____

10 פסקה (3)
נושא הפסקה:

_____

15 פסקה (4)
נושא הפסקה:

_____

20

מצפון למדבר סהרה התפרס אזור יערות. תושבי האזור שרצו להרחיב את שדותיהם, שרפו את היער ולא ידעו שעצים אלה היוו מגן מפני חולות המדבר. משהושמדו העצים, באו הרוחות ונשאו את חול המדבר באין מפריע לאזורים שהיו לפניו מוגנים על-ידי היער וכיסו שטחים עצומים. לפיכך במקום להרוויח שטח, הצטמצמו שטחי השדות, והתושבים נאלצו לנדוד לאזורים אחרים.

פסקה (5)

נושא הפסקה:

25

1 ציינו שלושה חוקים השולטים בעולם הטבע, שנקבעו על-ידי הבריאה.

---

2 למה גורם הריסוס של היתושים?

שימו !

התשובה "הריסוס גורם להשמדת הדבורים" אינה מדויקת. היעזרו ב**שרשור** כדי להגיע לתשובה תקינה.

3 הסבירו את הקשר בין השמדת סוסי היאור באפריקה לבין היעלמות זן דגים מסוים.

שימו !

בדקו את תשובותיכם לשאלה 2 ולשאלה 3 על-פי תבניות ה**שרשור** שלפניכם.

2. קדחת בגלל יתושים ← ריסוס ← השמדת יתושים + השמדת הדבורים ←
אין האַבְקָה ← אין פְּרוֹת במטעים ← בעלי הכוורות לא מוכרים דבש

3. סוס יאור ← מייצר זבל ← העוזר לגידול צמח מים ← ומשמש מזון של דגים

4 הסבירו את הקשר בין השמדת היערות מצפון למדבר סהרה לבין הצורך של התושבים לנדוד לאזורים אחרים ולעזוב את מקום מגוריהם.
בנו תבנית של **שרשור**.

---

5 במאמר מוצגות שלוש דוגמאות המוכיחות שגרימת שינוי קטן בסדרי הטבע הקבועים גורם נזק רב.
בחרו באחת הדוגמאות, והסבירו כיצד נגרם הנזק.

שימו , בשאלה זו עליכם להפוך את ה**שרשור** ל**מלל** בתוספת הסברים שלכם.

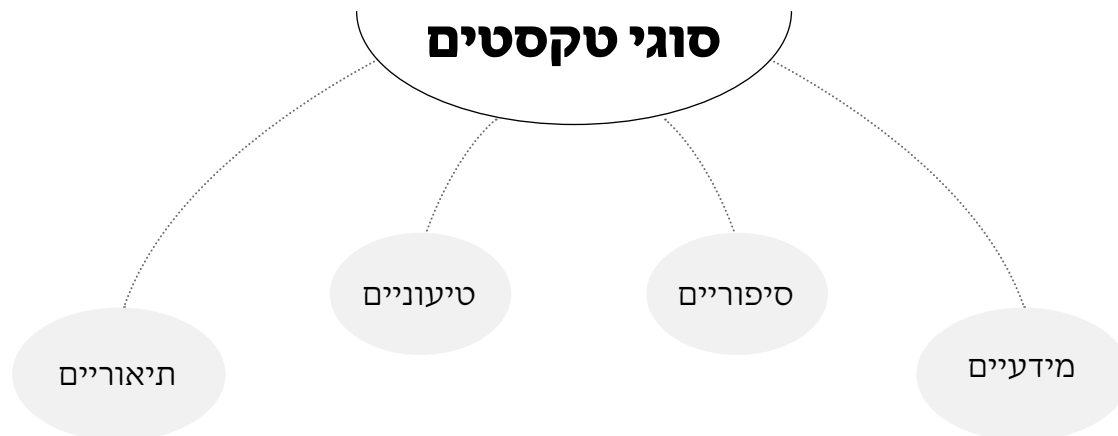

כקוראים אנו פוגשים סוגים שונים של טקסטים. לכל סוג טקסט מאפיין ייחודי.

- בטקסט **מידעי** מוסרים מידע על נושא מסוים.
- בטקסט **סיפורי** מספרים עלילה שיש בה זמן, מקום, דמויות, בעיה, רצף סיפורי ופתרון.
- בטקסט **טיעוני** מעלים טענה ומנסים לשכנע את הקוראים כי היא הנכונה.
- בטקסט **תיאורי** מתארים תופעה, מקום או דמות.

תהליך טרום קריאה

לפני שאנחנו קוראים טקסט בעיון, כדאי שנבצע כמה פעולות.

- קריאת הכותרת של הטקסט
- זיהוי "תעודת זהות"
- ניתוח איור נלווה (אם יש)
- קריאת שאלות (פתוחות)

לארבע פעולות אלה דרושות כשתי דקות, והן נותנות מושג כללי על הטקסט.

כותרת הטקסט

הכותרת יכולה לרמוז על **תוכן הטקסט** או על **כוונת הכותב או הכותבת**.

דוגמה:

"כיצד נתמודד עם פעילות אלימה בבית הספר?"

מהכותרת הזו אנחנו יכולים להבין שמדובר בטקסט שהתוכן שלו בעניין בעיה ופתרון. הכותב או הכותבת יעלו הצעות לפתרון בעיית האלימות.

תעודת זהות

לכל טקסט יש רכיבים שהם תעודת הזהות שלו.

- על-ידי מי נכתב?
- מתי נכתב?
- היכן פורסם? ("הבמה": באיזו עיתון או ספר וכדומה)
- מי הנמענים? (אל מי מופנה הטקסט)

דוגמה

"כיצד נתמודד עם פעילות אלימה בבית הספר?" / רז מצליח

(מתוך "מעריב לנוער", 29.5.2014)

הכותב - כנראה צעיר, כתב נוער, שהנוער קרוב אליו

תאריך הפרסום - מרמז שהנושא הוא עכשווי

הבמה - שבועון נוער העוסק בעולם הנוער

הנמענים - בני נוער.

שימו , לא-תמיד ניתן כל המידע הזה.

איורים

אם הטקסט מופיע בספר לימוד מתחום גאוגרפיה, היסטוריה או מדעים, יש להניח שמסביבו יופיעו איורים הקשורים לנושא. איורים אלה יכולים גם לרמוז על הנושא ואף לכוון אותנו לפרטי תוכן. כדאי לעיין בהם לפני קריאת הטקסט.

קריאת שאלות

כל שאלה מכילה עובדה. לפיכך מהעובדות המופיעות בשאלות אנחנו יכולים לקבל מושג על הרעיון של הטקסט.

דוגמה

ציינו שלוש סיבות להופעת הצונמי בחופי האוקיינוס ההודי בשנת 2012.

אין באפשרותנו לציין את הסיבות, אבל מתוך העובדות שבשאלה אנחנו יכולים להבין כמה דברים.

- בחופי האוקיינוס ההודי התרחש צונמי.
- הדבר קרה בשנת 2012.
- הטקסט יעסוק בשלוש סיבות לאירוע.

מידע זה מקדם אותנו כקוראים ועוזר לנו להתחיל את הקריאה עם בסיס מידע.

תהליך טרום קריאה - דוגמה

הכותרת:

"אגרוף" - ספורט מסוכן

(מתוך "רפואה")

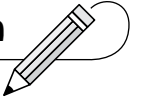
שאלה פתוחה:

כיצד מסביר כותב המאמר את התנגדותו לספורט האגרוף?

אנו מבינים שהטקסט עוסק בספורט האגרוף. לפי המירכאות בכותרת אנחנו מבינים שהכותב אינו מאמין שאגרוף הוא ספורט. השימוש במילה "מסוכן" מחזק את ההבנה הזו. על-פי השאלה, אנחנו מבינים כי הכותב מתנגד לאגרוף.

נוסף על כך, הטקסט מופיע בירחון הנקרא "הרפואה". אנחנו יכולים לשער שהכותב הוא רופא, ולכן הסיבות להתנגדות הן רפואיות.

משימות

אתם עומדים לקרוא טקסט. הנה כותרתו.

כתב היד שלנו מייצג אותנו / חנה קורן
(מתוך כתב העת "עיניים", גיליון 89, ינואר 2008)

מה אתם לומדים מהכותרת הזו?

1

מהו סוג הטקסט, לדעתכם?

2

א. מידעי   ב. סיפורי   ג. טיעוני   ד. תיאורי

לפניכם שלוש שאלות פתוחות המופיעות לאחר הטקסט.

3

- מה אפשר לומר על אדם שכתב היד שלו משתנה כל הזמן (על-פי פילוסוף סיני)?
- ציינו שלוש דוגמאות למידע שגרפולוג מנוסה יכול לחשוף באמצעות כתב היד.
- ציינו שני שימושים שיש כיום לגרפולוגיה (על-פי הטקסט).

מה אתם לומדים על הטקסט על-פי השאלות האלה?

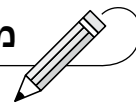

משימות

1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.

2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.

3 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

כתב היד שלנו מייצג אותנו / חנה קורן

(מתוך כתב העת "עיניים", גיליון 89, ינואר 2008)

גרפולוגיה משמשת לניתוח אופי ואישיות באמצעות כתב היד. המילה "גרפולוגיה" נוצרה משתי מילים יווניות שמשמעותן "תורת הכתב" (גרפו = כתב, לוגיה = תורה).

כבר לפני יותר מאלפיים שנה התייחס הפילוסוף הסיני הגדול קונפוציוס להבדלים בכתב היד ואמר: "היזהר לך מפני אדם שכתב ידו כקנה סוף ברוח." קונפוציוס דיבר על אנשים שכיוון האותיות שלהם שונה ממילה למילה ומאות לאות, כמו קנה סוף הנע עם הרוח. הוא ידע לקשר בין אנשים לא-יציבים לבין כתב ידם: אנשים לא-יציבים משנים את דעתם כל הזמן, ואי-אפשר לסמוך עליהם, ועל כן כתב ידם משנה כל הזמן את כיוונו.

כתב היד הוא תוצאה של תהליך. תחילת התהליך היא פקודה של המוח למערכת השרירים. הפקודה מועברת דרך מערכת העצבים ומגיעה אל היד האוחזת בעט, ובסופו של דבר נעה היד וכותבת. היד כשלעצמה אינה יכולה לכתוב ללא הפקודה המגיעה אליה מן המוח. לפיכך יש קשר הדוק בין המוח לבין כתב היד.

הפקודה לכתוב היא גם המשך של תהליך אחר: גיבוש מחשבה או רעיון. באמצעות מילים המובנות לכול, הכתוב חושף את הרעיון הגלוי. גרפולוג מנוסה חושף באמצעות הכתב את מה שנסתר מן העין: את התחושה של הכותב, את האופן שבו הוא תופס את עצמו, את נקודות החוזק והחולשה שלו, את המאויים ואת המעצורים. הגרפולוג לומד מכתב היד כיצד חושב הכותב, כיצד הוא פועל, איך הוא מסתגל לשינויים, מהם כישוריו החברתיים, מהם תחומי העניין שלו ועוד פרטים רבים.

פסקה (1)

1 נושא הפסקה:

פסקה (2)

5 נושא הפסקה:

פסקה (3)

10 נושא הפסקה:

פסקה (4)

15 נושא הפסקה:

20

ההנחה בגרפולוגיה היא שבאמצעות ניתוח כתב היד אנו יכולים להבין טוב יותר את עצמנו: לגלות מהו המקצוע המתאים לנו, להבין מהם דפוסי ההתנהגות שמקדמים אותנו, ואולי חשוב מכך - מה מעכב אותנו מלהצליח.

לגרפולוגיה תפקיד נוסף, שאינו מבוסס על ניתוח אופי, אלא על זיהוי חתימות. העובדה שלכל אדם כתב ייחודי, מתבטאת גם בחתימתו. לכן בבתי משפט מסתייעים בגרפולוגים לאימות חתימות על מסמכים החשודים כמזויפים.

אבחון גרפולוגי נעשה על-סמך הכתב כולו, ולא לפי סימן אחד. כשם שרופא אינו מאבחן דלקת ריאות רק על-סמך החום הגבוה של החולה, כך גרפולוג אחראי אינו קובע שום תכונה ללא בדיקת כל יתר הסימנים הגרפולוגיים. כל סימן בכתב היד עשוי להנחות את הגרפולוג להמשיך את הבדיקה באותו כיוון, אך לאבחנה מדויקת ונכונה נדרשים סימנים נוספים.

חשוב לגרפולוג לראות תמיד את המכלול ולהתמקד לא רק באותיות, אלא בדף כולו. עליו לבדוק גם את השוליים, את הרווחים בין המילים והאותיות, את לחץ הכתיבה ואת גודל החתימה ביחס לגודל הכתב. עשרות רבות של סימני כתב נבחנים בדקדקנות עד לקביעת תכונה אחת.

כשהייתי נערה ו"התאהבתי" בגרפולוגיה, ניתחתי כל כתב שראיתי. יום אחד אמרתי לחברה בבית הספר שהיא על סף משבר רגשי, והיא אכן נפלה למשבר רגשי עמוק וכמעט התמוטטה. אבל המשבר פרץ בגלל המילים שאני אמרתי לה! מאז למדתי עד כמה צריך להיזהר כשמנתחים כתבי יד ומוסרים את חוות הדעת לנבדק.

פסקה (5)

נושא הפסקה:

_____

_____

25

פסקה (6)

נושא הפסקה:

_____

_____

פסקה (7)

נושא הפסקה:

_____

_____

30

פסקה (8)

נושא הפסקה:

_____

_____

35

פסקה (9)

נושא הפסקה:

_____

_____

40

1 מה מציינות המירכאות בשורה 5?

- א. ביטוי לעג
 ב. ציטוט
 ג. היפוך משמעות
 ד. לשון סגי נהור

2 למה מתייחסת המילה "הוא" בשורה 7?

- א. לגרפולוג
 ב. לקונפוזיוס
 ג. לקנה הסוף הנע ברוח
 ד. למוח

3 באיזו מילה אפשר להחליף את "לכן" בשורה 27?

- א. כי   ב. אולם   ג. לפיכך   ד. תשובות א' ו-ג'

4 מה מציינות הנקודתיים בשורה 17?

- א. פירוט   ב. דוגמה   ג. ציטוט   ד. השוואה

5 מה פירוש המילה "מכלול" בשורה 34?

- א. מערכת שלמה הכוללת פרטים שונים   ב. משוכלל
ג. מקולל   ד. שהכול תלוי בו

6 מה פירוש המילה "חושף" בשורות 16 ו-17?

- א. מרגיש   ב. תורם   ג. מגלה   ד. אף לא אחת מהתשובות

7 מה אפשר לומר על אדם שכתב היד שלו משתנה כל הזמן (על-פי פילוסוף סיני)?

---

8 אילו פריטים הגרפולוג בודק בעבודתו? (סמנו את כל התשובות הנכונות).

- סימני פיסוק   רווחים בין מילים   חלוקת הדף   שוליים
 רווחים בין אותיות   עיצוב האותיות   לחץ כתיבה על הדף

9 ציינו שלוש דוגמאות למידע שגרפולוג מנוסה יכול לחשוף באמצעות כתב היד.

---

10 סמנו את המשפטים שאינם נכונים.

- המוח נותן פקודה למערכת השרירים.
- הפקודה מועברת אל היד מהמוח.
- הפקודה מועברת אל היד דרך מערכת העצבים.
- מערכת העצבים מעבירה מידע למערכת השרירים.

11 הציגו שני שימושים שיש כיום לגרפולוגיה (על-פי הטקסט).

---

12 ציינו והסבירו את שני התהליכים הקשורים בפעולת הכתיבה.

---

13 בסוף המאמר הכותבת מציגה מקרה שבו עשתה שימוש לא-תקין בניתוח גרפולוגי. הסבירו את הטעות שעשתה הכותבת.

הסקת מסקנות

הסקת היסקים ומסקנות מקשרת בין התוכן הגלוי לבין התוכן הסמוי. היסק הוא מסקנה קטנה, מה שאנחנו מבינים מכמה שורות או מִפְסְקָה. מסקנה היא ההבנה הגדולה, מה שאנחנו מבינים מכל ההיסקים, מכל הטקסט.

דעת הכותב או הכותבת

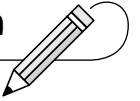
בטקסט מידעי הכותב או הכותבת מגיעים לפעמים למסקנות ומציגים אותן באופן גלוי, בדרך כלל בסוף הטקסט, ועלינו להבינן. לעתים אנחנו יכולים להסיק מסקנות על דעת הכותב או הכותבת מתוך כל הטקסט. הכותבים מרמזים לנו על דעתם באמצעות מילים וביטויים השזורים לאורך הטקסט.

- מילים מיוחדות • אמצעים רטוריים כמו דימוי ומטפורה והיפוך משמעות
- תיאור שיפוטי • הבעת דעה בצורה מפורשת על-ידי הכותב או הכותבת

כותבים מביעים את דעתם באופן ישיר או באופן עקיף. כדי לזהות את דעתם עלינו לחפש מילים וביטויים שונים.

דעה המובעת באופן עקיף	דעה המובעת באופן ישיר
<p>1. ביטויים מחזקים דעה או ביטויים שוללים דעה.</p> <ul style="list-style-type: none"> • חיובי, מְקָדֵם, משפר... • מזיק, שערורייה, אסון, סכנה...	<p>1. ביטויים המבטאים דעה</p> <ul style="list-style-type: none"> • לדעתי • ללא ספק, אין ספק ש • מוטב ש, רצוי ש...
<p>2. שאלות ושאלות רטוריות</p> <ul style="list-style-type: none"> • כיצד אפשר אפוא • נשאלת השאלה כיצד אפשר • האם יצליחו	<p>2. ביטויים המבטאים אמירה ישירה</p> <ul style="list-style-type: none"> • הפתרון הנכון ביותר הוא... • לפי פעולותיה צריך • מכל האמור לעיל מתקבלת בינתיים רק מסקנה אחת...
<p>3. ביטויים מטפוריים</p> <ul style="list-style-type: none"> • הגן - מנפלאות גן העדן ודאי הוא... • למשמע הבכי נשבר לבו...	<p>3. ביטויים מכווני עמדה</p> <ul style="list-style-type: none"> • על ההורים, על המחנכים... • יש לי...
	<p>4. פנייה אישית לקורא</p> <ul style="list-style-type: none"> • ואתם, קוראים יקרים, מה דעתכם? • בואו...

משימות

1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.

2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.

3 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

זאת ארצי / פאולה שטרן*

(תרגמה לעברית: ליאת שילה, "הארץ" 7.7.97,

מתוך "להבין לתרגל ולדעת" / רחל קבלי)

היום רבתי עם שכניי - אירוע לא-נעים, אפילו מעט ארסי. היא החלה, כמו רוב המריבות, בגלל דבר מטופש למדי ונגמרה בהאשמה אכזרית שהעציבה אותי מאוד. ב-20 השנים שבהן חלמתי לעלות ארצה ובארבע השנים שבהן אני כבר חיה כאן, מעולם לא חשבתי שהארץ הזאת אינה שלי, מעולם לא חשבתי שהשפה הזאת איננה השפה שאותה חלמתי לדבר.

ולפתע, ריב שכונתי קטנוני התפרץ ושחרר טינה סמויה ומכאיבה שישראלים מסוימים נושאים בלב. "הוא הגיע בשנת 1947. הוא בנה את הארץ הזאת," היא צרחה, "ומה עשית את? מה נתת לארץ הזאת? באתם וקיבלתם אותה חינם."

בדמעות בעיניים ובכאב עמוק כל-כך לא יכולתי לענות. שכן אחד ניסה להרגיע אותי. "אל תקשיבי," אמר. אבל איך יכולתי שלא להקשיב? את הארץ הזאת נשאתי בלב מאז גיל 13. זאת ארצי. זה ביתי. מעולם לא היה לי אחר. איזו זכות יש לאחרים לומר לי שהארץ איננה שלי?

מה נתתי לארץ הזאת? השאלה מטרידה אותי. אחרים תכננו להיות רופאים ועורכי דין; אני דיברתי רק על עלייה. זה ששאף לרפואה נהיה רואה חשבון; זה שרצה ללמוד משפטים הגיע להנדסה. אבל אני הצלחתי. אני ישראלית. אני נושאת תעודת זהות ישראלית, משלמת מסים, שומעת את השפה העברית בפיהם של ילדיי, ואני תולה את דגל ישראל מדי שנה בשנה ביום העצמאות. הצבעתי בבחירות. אני מביטה אל ההרים ומתפעלת מהנופים ומהשלטים בעברית. אני אומרת לילדיי שזוהי מתנה שנתתי להם: מדינה, שפה, עם משלהם. אלה דברים שעשיתי. אך מה נתתי?

1 פסקה (1)
נושא הפסקה:

_____

_____

5 פסקה (2)
נושא הפסקה:

_____

_____

10 פסקה (3)
נושא הפסקה:

_____

_____

15 פסקה (4)
נושא הפסקה:

_____

_____

20

עזבתי את כל אשר ידעתי, דחיתי סבים וסבתות ששאלו באיזו זכות אני מרחיקה מהם את הנכדים. עזבתי סבתא זקנה, שאותה אולי לעולם לא אראה עוד. ארזתי את תמצית חי, ושיגרתי אותה אלפי קילומטרים כדי להתחיל את הכול מחדש במקום חדש. שם התבטאתי בלי להשקיע מחשבה שנייה. כאן אני מחפשת מילים, מתקשה בשמות פועל. זכר ונקבה, גוף יחיד או רבים, זמן הווה, עתיד, עבר. איבדתי את היכולת לבטא מושגים מסובכים בצורה מובנת, מבריקה, שוטפת. על כל זה ויותר ויתרתי. אבל מה נתתי לארץ הזאת?

פסקה (5)
נושא הפסקה:
_____

25

נתתי לה את לבי מאז היותי בת 16, והלכתי בסמטאותיה של ירושלים, מאז שהרגשתי את החול של הים התיכון בין אצבעותיי. אבל "איזה ערך יש ללב?" ישאלו שכניי, ללא ספק. האם לב יכול להגן על הארץ, לשמור מפני אויב? לא רגשנות היא שבנתה את הארץ וסייעה לה בשנים הקשות. מה גם, שאילו נולדתי בשנת 1960 כאן, במקום בארצות-הברית, כבר אז לא הייתה לי הזדמנות לבנות מדינה שכבר הייתה בעשור השני לחייה. סתם משפט מכאיב, נאמר במטרה לפצוע. ובכך הצליח. אך מה נתתי לישראל?

פסקה (6)
נושא הפסקה:
_____

35

נתתי לה את כישרוני בכתיבה, עד כמה שזה שווה. נלחמתי למענה בכתיבת מאמר אחרי מאמר בעיתון אחרי עיתון. עודדתי אחרים לבוא, והסברתי מדוע אין ליהודי מקום אחר אלא כאן, במולדת שלנו. האם טעיתי? האם הדלת שנפתחה למעפילים מגרמניה ולבורחים מאתיופיה, מתימן ומרוסיה, איננה פתוחה בשבילי?

פסקה (7)
נושא הפסקה:
_____

40

והדבר שמעציב אותי יותר מכול, הוא שהתשובה, שפתאום כל-כך ברורה לי, תהיה חסרת משמעות לשכניי. אינני יכולה לשנות את עברי. אינני יכולה לשנות את שנת הולדתי או את ארץ הולדתי. אולי אין משמעות לכך שבחרתי לחיות כאן. ובכל זאת נתתי לישראל את היקר לי ביותר בעולם. נתתי לה את העתיד שלי. הבאתי אליה את ילדיי.

פסקה (8)
נושא הפסקה:
_____

45

* הכותבת היא עיתונאית המתגוררת עם בעלה ועם ארבעת ילדיה בשערי תקווה.

1 למי הכוונה במילה "היא" בשורה 1?

א. לשכנים   ב. לנחש   ג. למריבה   ד. לכותבת

2 א. בפסקות 4-8 מתוארת הנתינה של פאולה מהיבטים שונים. ציינו איזו נתינה מתוארת בכל פסקה.

- פסקה מס' 4 - _____
- פסקה מס' 5 - _____
- פסקה מס' 6 - _____
- פסקה מס' 7 - _____
- פסקה מס' 8 - _____

ב. כתבו משפט שיבטא את המשותף לכל המשפטים (משפט מכליל).

ג. מה המסקנה שאפשר להסיק מהמשפט שכתבתם בתשובה ב'?

---

3 מה הטענה העומדת בבסיסו של המאמר? (רמז: דברי השכנה.)

---

4 בקטע שקראתם מובעת דעת הכותבת באופן ישיר ובאופן עקיף. סמנו את הביטויים הישירים בקו או במדגש צהוב ואת הביטויים העקיפים בשני קווים או במדגש כתום.

אפיון דמות

בטקסט סיפורי הסקת המסקנות מתבצעת פעמים רבות כאשר אנחנו מתבקשים לאפיין את אחת הדמויות. במשימה כזו עלינו להבין מתוך הכתוב מה אופייה של הדמות. עלינו ללקט את המילים ואת ביטויים המתארים את מעשי הדמות ואת מחשבותיה.

- מראה חיצוני • אופן הדיבור של הדמות • אופן ההתנהגות של הדמות
- חלומות של הדמות • מחשבות של הדמות • יחס המספר אל הדמות
- יחס של דמויות אחרות אל הדמות • הקבלות אל דמויות אחרות

דוגמה

מה גבוה הצוק!" הרהרתי למראה הצוק שהזדקר לנגד עיניי. ספק גדול מילא את לבי, אם	1
אצליח להגיע לראשו. הבטתי כה וכה, סקרתי את הצוק כדי למצוא בו נקודות אחיזה,	2
והתחלתי לטפס. כשתוכנית העלייה ערוכה במוחי, התקדמתי צעד אחרי צעד, ידיי אוֹחְזוֹת	3
בוזיזי הסלע, ורגליי תרות אחר מקום בטוח לדרוך עליו. עוד פסיעה אחת ו... אבוי, לרוע	4
מזלי, מעדו רגליי. נשארתי תלוי על-ידיי, והתחלתי לחפש משענת לרגליי. לעולם לא	5
אשכח את הרגע הזה. מחשבות רבות התרוצצו במוחי! אם אגיע לראש הצוק, מה בכך?	6
מוטב לקפוץ למטה ולא להסתכן. אך לא! פקדתי על עצמי. בשארית כוחותיי התרוממתי	7
קמעא על-ידיי, ומצאתי מקום מדרס לרגליי. נשמתי לרווחה, ובמאמץ אחרון המשכתי עוד	8
כמה צעדים, ועמדתי על ראש הצוק.	9

נאפיין את דמותו של הכותב על-פי שני תבחינים: מעשים ומחשבות.

✿ השלימו את הטבלה.

מחשבות	שורה	מעשים	שורה
ספק גדול מילא את לבי אם אצליח להגיע לראשו.	_____	התקדמתי צעד צעד.	_____
תוכנית העלייה ערוכה במוחי	_____	מעדו רגליי.	_____
עודדתי את עצמי	_____	בשארית כוחותיי התרוממתי	_____
מוטב לקפוץ למטה	_____	_____	_____
אך לא! פקדתי על עצמי	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

כעת כתבו את מסקנתכם לגבי הדמות. ❁

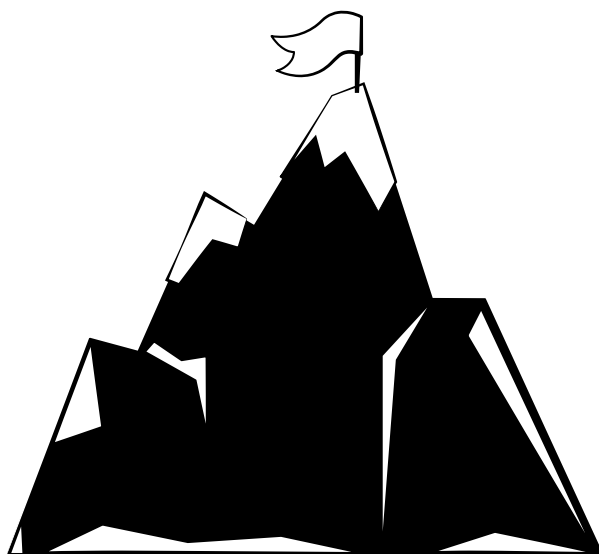

שימו ❤️!

מן הביטויים המופיעים בטבלה אפשר להסיק כי למרות הפחד והמעידה המטפס לא ויתר ונלחם עד הסוף כדי להגיע למטרה - הפסגה.

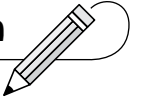
יסוד מארגן של טקסט

כל כותב וכל כותבת עורכים את הטקסטים שלהם, כך שנוכל להבין מה הם רצו להגיד. לכן הם בונים את הטקסטים פסקות-פסקות. כל פסקה קשורה לנושא שהם רצו לדבר עליו, וגם בין הפסקות יש קשר, למשל, פסקה אחת יכולה להיות דוגמה לפסקה הקודמת או ניגוד לפסקה הקודמת או סיבה לפסקה הקודמת וכדומה.

כדי שנדע מה מטרת הטקסט, עלינו לזהות תחילה את היסוד המארגן שלו. אנחנו עושים זאת בעזרת מילות קישור, מילים מכוונות ונושאי הפסקות.

יסוד מארגן סיבה ותוצאה	
<p>מבנה: תופעה, גורמים או סיבות לתופעה, תוצאות, כלומר השלכות, המלצות או מסקנה מילות קישור: מילות סיבה ותוצאה מילים מכוונות: אחת הסיבות, סיבה נוספת, אחד הגורמים, גורם נוסף, גורם ל, מביא ל, נובע מ, ראינו אפוא (אם כן)...</p>	
יסוד מארגן מיון והכללה	יסוד מארגן השוואה
<p>מבנה: אמירה כללית (מכלילה), דוגמאות שונות (פירוט) לפי קבוצות מילות קישור: מילות השוואה מילים מכוונות: סוגים, מינים</p>	<p>מבנה: הצגת הפריטים המשווים, ציון המשותף, ציון שוני אחד, ציון שוני נוסף, ולבסוף מסקנה מילות קישור: מילות השוואה (דמיון ושוני) מילים מכוונות: מילים מנוגדות</p>
יסוד מארגן בעיה ופתרון	
<p>מבנה: בעיה, הגורמים או הסיבות לבעיה, פתרונות אפשריים או הפתרון המוצע מילות קישור: מילות סיבה ותוצאה מילים מכוונות: הבעיה היא, אחד הפתרונות, פתרון נוסף, אפשר לפתור, פתור, מסייע, עוזר... וגם מילים מכוונות של סיבה ותוצאה</p>	
יסוד מארגן עימות (בעד ונגד)	
<p>מבנה: נושא כלשהו (בעיה או תופעה או רצון לשינוי וכדומה), דעות "בעד" ו"נגד", טענות של אנשים או של קבוצות, הדעה של הכותב או של הכותבת מילות קישור: מילות עימות, ניגוד או מילות השוואה מילים מכוונות: סוברים, חושבים, מאמינים, טוענים, תומכים, מצדדים, מתנגדים, דעה, לדעת, דעות חלוקות, חולק</p>	
יסוד מארגן מבנה כרונולוגי	יסוד מארגן טיעון
<p>מבנה: הצגת נושא הטקסט, תקופות בהיסטוריה, התפתחות מילות קישור: מילות זמן מילים מכוונות: מילים המציינות שנים, תקופות</p>	<p>מבנה: טענה, הסיבות לטענה וההסברים, משפט סיכום מילות קישור: מילות הדגמה, הוספה מילים מכוונות: משפטים המציינים עובדות, הוכחות, דוגמאות וכן ראשית, שנית (אלה מילים המציינות את מספר הנימוק), ידוע מקרה שבו...</p>

משימות

- 1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.
- 2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.
- 3 סמנו בטקסט מילים מכוונות וכן מילות קישור, אשר יסייעו לכם לזהות את היסוד המארגן של הטקסט.
- 4 נסו לזהות את היסוד המארגן של הטקסט על-פי המילים שסימנתם בסעיף 3, ועל-פי נושאי הפסקות.
- 5 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

שימו ♥, אם לא הצלחתם לזהות את היסוד המארגן של הטקסט, השאלות שאחריו יובילו אתכם לזיהוי נכון.

"אימא, שמרי עליי!" / דבורה איילון-סירני

(מתוך "סלעית")

סכנות מסכנות שונות אורבות לבעלי-חיים צעירים מצד אויבים, הלוטשים עין רעבה לבשרם. ההורים החרדים גילו עם הזמן דרכים להגן עליהם מפני סכנות אלה. ישנם הורים הנושאים את צאצאיהם למקומות מוגנים. אחרים משמיעים קולות אזהרה, ויש כאלה הנוקטים תחבולות להונות את האויב. בעלי-חיים רבים מסכנים את חייהם כדי לאפשר לצאצאיהם להישאר בחיים.

לתפוס מרחק

בעלי-חיים רבים מגנים על צעיריהם על-ידי הרחקתם למקום מבטחים. האם שמעתם פעם את שמעו של הרקון (הדוב הרוחץ)? זהו טורף, שאורך גופו 60 ס"מ ואורך זנבו 25 ס"מ. צבעו אפור-שחור, והוא שוכן ביערות ליד נחלים ורוחץ במימיהם. מזונו מגוון מאוד: הוא אוכל רכיכות, סרטנים, דגים, פרות, זרעים וכיוצא באלה. הרקון חי עשר-חמש עשרה שנים, והוא נפוץ באמריקה הצפונית. ההיריון של נקבת הרקון נמשך שישים ושלושה ימים, והיא ממליטה ארבעה עד שמונה גורים. משנולד הרקון, מסתירה אותו האם בעץ נבוב. אם האויב מגלה את הקן שלה, האם מעבירה את צאצאיה בזה אחר זה למשכן חדש.

1 פסקה (1)

נושא הפסקה:

_____

_____

5

פסקה (2)

נושא הפסקה:

10

_____

_____

15

מחסה בטוח

דרך משלו מוצא לו האליגטור להגן על צאצאיו. כשצאצאי האליגטור (תנין אמריקני) מוכנים לבקיעה, הם מתחילים להשמיע קולות בעודם בקליפת הביצה. האם מתקדמת בטפיפה לקן המכוסה עשב, ומוציאה את הביצים. לעתים שניים או שלושה אליגטורים פעוטות זוחלים מקליפות ביציהם ונכנסים לפה הפתוח של האם. האם נושאת אותם לתוך המים, ומשם חזרה אל החוף לספוג את אור השמש. שום טורף לא יעז לתקוף אליגטורים פעוטות, כשהם נחים על חרטום האם ועל ראשה.

פסקה (3)
נושא הפסקה:
20 _____
_____

להסתתר ולשתוק

צבאים, איילי הקורא והמוז (צבי אמריקני), מסתירים את פעוטותיהם על קרקע היער. מיד לאחר שהולד נולד, מלקקת אותו האם, עד שהוא נקי, אחר-כך היא מסייעת לו לנוע ומאפשרת לו לינוק. לאחר שינק לשובע, מורידה אותו האם לקרקע. האם סועדת את לבה בקרבת צאצאה. היא שומרת עליהם ונזהרת לא לעורר תשומת לב למחבוא של הפעוט. לאחר מכן היא מתרחקת, ומגיעה רק לביקורים קצרים.

25
פסקה (4)
נושא הפסקה:
30 _____
_____

השמעת קולות

אומנם בעלי חיים אינם מסוגלים לצעוק כשהסכנה קרבה, אך הם מסוגלים להודיע עליה על-ידי השמעת קולות למיניהם. כאשר שועל, נשר או יונק לא-גדול ממשפחת המכרסמים מתקרב למושבה של מרמיטות, משמיעה המרמיטה קריאות אזעקה. ככל שהאויב מתקרב, גוברת קריאת המרמיטה, ובתוך זמן קצר נעלמות כל המרמיטות, הצעירות והבוגרות, ומסתתרות במחילותיהן. ביערות הגשם של קוסטה-ריקה חיות צפרדעים, שעורן מחוספס בגלל הרעל שהן נושאות עליו. הרעל מגן עליהן מפני טורפים. רוב הצפרדעים אינן מטפלות בצאצאיהן, לאחר שהנקבות מטילות את הביצים על העלים הרטובים ביערות הגשם. הבוגרים שבהם משגיחים על הביצים, עד שבוקעים מהן הראשנים. ברוב המקרים הזכר מטפל בצאצאים וממלא את תפקיד ההורה.

35
פסקה (5)
נושא הפסקה:
_____

הוא מאפשר לראשנים שבקעו לנוע מצד אל צד ולעלות על גבו. ברוב המקרים הוא נושא על גבו בכל פעם רק ראשן אחד. כך הוא מעלה את כל הראשנים ומעביר את המטען ל"אגם" קטן של מים בתוך צמח או משקיע אותם בקורה שצנחה על הקרקע, ובשקע שבה הצטברו מים. כאן יזכו במקלט בטוח משני אויבים ומתנכלים.

45
פסקה (6)
נושא הפסקה:
_____

❁ היסוד המארגן של הטקסט (השערה):

נימוקים (על-פי המילים שסימנתם ועל-פי נושאי הפסקות): _____

---

1 מה פירוש המילה "להונות" בשורה 4?

- א. לגרום להנאה
ב. לרמות
ג. להטעות
ד. אף לא אחת מהתשובות

2 מה פירוש הביטוי "משכן חדש" (בשורה 16) בהקשר לנאמר בפסקה?

- א. מקום מחסה חדש
ב. מקום מסתור חדש
ג. מחבוא חדש
ד. תשובות א'-ג'

3 העתיקו מהטקסט מילות קישור כמפורט כאן.

- א. מילת קישור המציינת ניגוד: _____
ב. מילת קישור המציינת מטרה: _____
ג. מילת קישור המציינת סיבה: _____
ד. מילת קישור המציינת תוצאה: _____

4 מה תפקיד המירכאות במילה **אגם** בשורה 46? _____

5 מה תפקיד **הסוגריים** בשורה 19? _____

6 מה תפקיד **מילת הקישור** בשורה 5?

- א. לציין את המטרה בכך שההורים מסכנים את חייהם
ב. לציין סיבה לכך שההורים מגנים על צאצאיהם
ג. לציין תוצאה של פעולת ההורים למען צאצאיהם
ד. אף לא אחת מהתשובות

7 מתחו קו מכל בעל-חיים לדרך ההגנה שלו על צאצאיו.

- האם נושאת את הצאצאים על ראשה ועל חרטומה.
  - הזכר מעמיס על גבו את צאצאיו בזה אחר זה.
  - האם משמיעה קולות אזהרה.
  - האם מסתירה את הגורים בין הסלעים או בתוך צמחיית היער.
  - האם מסתירה את ולדה בתוך עץ נבוב.
  - האם מסתירה את צאצאיה ומתרחקת ככל האפשר מן המקום.
- נקבת האייל והמוז
  - הרקון
  - הצפרדע
  - האליגטור
  - המרמיטה

8 כיצד מגוננים בעלי-החיים הנזכרים במאמר, על צאצאיהם מפני אויבים? סמנו את התשובה שאינה נזכרת במאמר.

א. מציאת מחסה במקום נסתר

ב. השמעת קולות אזהרה

ג. משיכת האויב אליהם כדי להרחיקו מהצאצאים

ד. התנפלות על האויב ותקיפתו

9 לצד כל אחד מהמשפטים ציינו אם הוא נכון או לא נכון.

א. בעלי חיים זקוקים בצעירותם להגנת הוריהם מפני אויבים. _____

ב. בעלי חיים מגנים על צאצאיהם בדרכים שונות מפני אויביהם. _____

ג. אצל בעלי החיים רק האם מגוננת על צאצאיה. _____

ד. אלמלא ידעו בעלי החיים להגן על צאצאיהם, לא היה המשך לקיומם, והם היו נעלמים מן

העולם. _____

שימו !

היסוד המארגן של המאמר הוא **מיון והכללה** או השוואה. בפסקה מוצגת הכללה - ההורים מצאו דרכי הגנה על צאצאיהם. כל הפסקות בהמשך משמשות דוגמה להכללה שהוצגה בפסקה הראשונה. כל פסקה בנויה בדגם זהה (כמעט): הצגת בעל החיים (לעתים בליווי תעודת הזהות) ושיטת ההגנה על הצאצאים. הבה ניזכר בהשוואה.

יסוד מארגן: השוואה

אומנם אנחנו מבצעים את פעולת ההשוואה מדי יום ביומו, אבל היא נחשבת מורכבת כשיש לבצעה לצורכי למידה. הסיבה לקושי היא שכשאנו משווים בין חפצים, מאכלים, אנשים ועוד, אנו מחליטים בין אילו פרטים להשוות. אולם כשניתנת לנו משימת השוואה בין שני שירים או בין שני קטעים, הפריטים להשוואה נתונים, ואנו צריכים לזהות אותם.

עקרונות להשוואה

- א. כשמשווים יש לשלוט בשתי מיומנויות: הכללה והבחנה.
  1. הכללה היא זיהוי הדומה, המשותף.
  2. הבחנה היא זיהוי השונה.
- ב. השוואה מתקיימת רק אם יש **מכנה משותף** כלשהו בין הגורמים המשווים.
- ג. כדאי לעבוד **בטבלה**, אך זו איננה מתקבלת כתשובה (אלא אם כן נדרשתם לעשות כך). לפיכך יש ללמוד **לסכם** את הטבלה.
- ד. יש **להסיק מסקנות** מההשוואה, כדי שזו תהיה משמעותית. השוואה לצורך השוואה בלבד איננה מספקת.

ביטויים שמשמשים בהם בכתיבת סיכום של טבלת השוואה

לעומת זאת • בניגוד לזאת • לא כך הדבר ב • ואילו • כמו אצל... גם אצל...

דוגמה

☆ לפניכם טקסט המשווה בין חקלאות בתקופה הקדומה לחקלאות בתקופה המודרנית. קראו אותו.

בתקופה הקדומה גידל האדם בעצמו את הגידולים החקלאיים, שסיפקו את כל צורכי מזונו ומחייתו במשך כל השנה. את גרעיני החיטה אָחסן באסם התבואה, ומהם טחן קמח ואפה את לחמו. מהענבים

ייצר יין ומהזיתים הפיק שמן. היין והשמן אוחסנו בכדים ונשמרו במרתפים. התאנים, התמרים והענבים יובשו בשמש ונשמרו לתקופה שפרות אלו אינם גדלים. כמות היבולים הייתה קטנה, וכל התוצרת נועדה בעיקר לְכַלְפֵּלַת בני המשפחה, לצריכה עצמית. החקלאות הייתה חקלאות לקיום.

כיום נהוגה במקומות רבים חקלאות מודרנית, והתוצרת החקלאית מיועדת כמעט כולה למכירה ולשיווק. זו חקלאות למסחר. בכסף שהחקלאי מקבל בעבור היבולים, הוא קונה את כל הדברים הדרושים לביתו ולעבודתו החקלאית, למשל: זרעים, דשנים וכלי עבודה, שבעזרתם תהיה עבודתו קלה יותר ויעילה יותר. אם כן, החקלאות בימינו אינה עוד רק חקלאות לצריכה עצמית - חקלאות לקיום - אלא בעיקר חקלאות למסחר.

✿ השלימו את טבלת ההשוואה.

מס'	קריטריונים להשוואה	חקלאות בתקופה הקדומה	חקלאות בעידן המודרני	דומה / שונה
1	מטרת החקלאות	צורכי מזונו של האדם	מכירה ושיווק מסחר	שונה
2				
3	ההשקעה הכספית	קטנה	גדולה	שונה
4	התוצרת	קטנה	גדולה	

מה אפשר להסיק מתוך ההשוואה?

קיים שוני בחקלאות בעבר בהשוואה לחקלאות כיום.

✿ נסו לסכם את נתוני הטבלה.

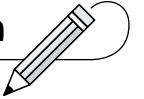

שימו , הנה הצעה לסיכום.

החקלאות בימינו נועדה למסחר, ואילו בעבר היא נועדה לצריכה עצמית. לפיכך בעבר הייתה ההשקעה קטנה, ולעומת זאת ההשקעה בה כיום גדולה. גם התוצרת החקלאית הייתה קטנה בעבר, ואילו כיום התוצרת גדולה.

משימות

- 1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.
  - 2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.
  - 3 סמנו בטקסט מילים מכוונות וכן מילות קישור, אשר יסייעו לכם לזהות את היסוד המארגן של הטקסט.
  - 4 נסו לזהות את היסוד המארגן של הטקסט על-פי המילים שסימנתם בסעיף 3, ועל-פי נושאי הפסקות.
  - 5 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.
- שימו** ♥, אם לא הצלחתם לזהות את היסוד המארגן של הטקסט, השאלות שאחריו יובילו אתכם לזיהוי נכון.

מדוע כותבים על קירות? / רפי רחמים

(מעובד לפי "קשר עין")

מדוע מרשים לעצמם אנשים רבים ושונים לכתוב על קירות בתים, על עמודים, על חומות עתיקות, על מצבות ועל מבנים, ואפילו על עצים?! מה מניע אותם לשרבט ברשות הרבים, ללכלך, להשחית, ואפילו לפגוע בשרידי עבר שאין להם תחליף? מתברר שבארצות הברית פורסם ספר עב כרס ששמו "גרפיטי" (כתובות על קירות), המנתח כתבים ומניעי כתיבה של אנשים שונים בהווה ובעבר. אפילו כתובות בבתי שימוש ובבתי ספר הועתקו ונחקרו. במאמר זה אביא את רשימת מניעי הכותבים על הקירות.

הכתב משמש אמצעי תקשורת, ובאמצעותו אדם מוסר לאדם או לקבוצת אנשים הודעה כלשהי. כך רושמים צופים על קיר: "לך בכיוון החץ", וכך אתה מוצא הודעות כאלה: "רון אוהב את נופר", "מוטי הוא חמור גדול", "אני שונא את המורה טל", ועוד. מעניין שכתובות מסוג זה נמצאו על קירות העיר העתיקה פּוֹמְפֵי, עיר החטאים והזימה. המידע על הקירות נועד לא רק למי ששמם ננקב, אלא לציבור הרחב, וכך הופך המידע לנחלת הרבים, למידע ציבורי, לשמועה.

- 1 פסקה (1)
נושא הפסקה:
_____
- 5 _____
- 10 פסקה (2)
נושא הפסקה:
_____
- 15 _____

כתובות שנרשמו במקומות מפורסמים, כגון על יד אנדרטה, על פסל לזכר גיבור או מאורע, באתר היסטורי, על ראש הר או על מדרון תלול של סלע, מְקַנְיִם לכותבים "בְּמִשִּׁיכַת יָד", חיי נצח. בכל אדם מקננת בעומק הלב תשוקה עזה להיות מונצח, ולו רק כזיכרון. השאיפה לנצחיות מדומה ושדופה על חשבון יופיים של אתרים היסטוריים מְעִידָה על גסות ועל בורות. כך מנציח הכותב את פגמי אופיו ואת תרבותו הירודה, ותו לא.

פסקה (3)
נושא הפסקה:
_____
_____
20

כתובות רבות משמשות אמצעי לתעמולה פוליטית, ובכלל זה כתובות כגון: "רק בכוח", "העם עם הגולן", "דור שלם דורש שלום", ועוד ועוד. יש שנתפסים לשיטות תעמולה אלה על חשבון יפי העיר, שהרי אנשים רבים עוברים ברחובות על-אף הפשע הסביבתי, שדברי התעמולה מְגִיעִים אֲלֵיהֶם ומושכים את תשומת לבם.

פסקה (4)
נושא הפסקה:
_____
_____
25

אנשים רבים, הסובלים מרגשי נחיתות, מבקשים לעודד את עצמם ולזכות בתהילה מדומה על "יצירתיות" מפוקפקת, באין אמצעי לזכות בה בדרך הנכונה והקשה, וכך כותבים "משוררים" שירים, וה"ציירים" מציירים, וה"פסלים" מפסלים ומנסים לכבוש לעצמם מעמד בהיכל האמנויות על אפם ועל חמתם של מבקרים מוסמכים ושל צרכני אמנות - הציבור הרחב.

פסקה (5)
נושא הפסקה:
_____
_____
30

גם פרסומת מסחרית מעורבת בעסקי ביש אלה. שלט ענק, המעלים נוף יפה בעיני מטיילים ונוסעים בכבישי הארץ, איננו שונה בהרבה מכתובת עבריינית על קיר. אתה נוסע בדרך ורוצה להזין עיניך בשדמות ובחורשות, בהרים ובעמקים, ובזיו השקדיות הפורחות, ובמקום זה נדחקות לתודעתך ונלחמות על תשומת לבך כתובות ענק עשויות באמנות רבה, המשכנעות אותך להסתכן בסבון מסוים, ולהתאפר באבקות ידועות שם, או לטוס באווירונים הגומאים מרחקים.

פסקה (6)
נושא הפסקה:
_____
_____
35

ולכל המתערבים בחוויותינו האסתטיות, הנדחקים אל עולמנו הפנימי הפרטי והמכערים את הטבע היפה והנצחי שמסביבנו, אחד דברנו: אנשים ילדותיים וחסרי אחריות - סורו מכאן!

פסקה (7)
נושא הפסקה:
_____
_____
40

✿ היסוד המארגן של הטקסט (השערה):

נימוקים (על-פי המילים שסימנתם ועל-פי נושאי הפסקות):

---

1 מה מציינות המירכאות בשורות 29 ו-30? _____

2 כתובות שנרשמו במקומות מפורסמים, מקנים לכותבים "בְּמָשִׁיכַת יָד", חיי נצח. (שורה 16) הסבירו את המשפט הזה במילים שלכם.

---

3 ציינו והסבירו שלוש סיבות לכתובה על קירות.

---

4 כותרת המאמר מרמזת על היסוד המארגן שלו. מהו היסוד המארגן? כיצד הכותרת מסייעת בהבנתו?

---

5 א. העתיקו עשרה ביטויים ומילים המשקפים את דעת כותב המאמר על "גרפיטי". לצד כל ביטוי ציינו את מספר השורה בטקסט.

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

ב. כתבו משפט מכליל המציג את דעת כותב המאמר על גרפיטי.

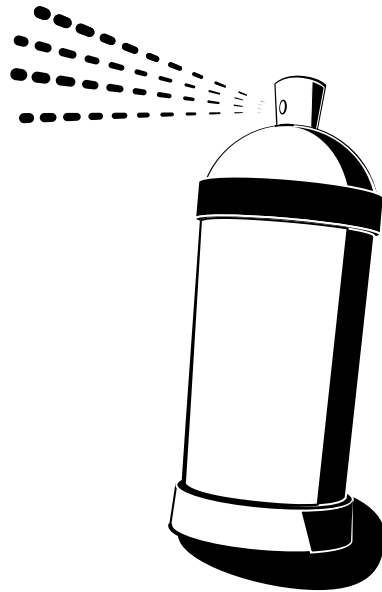
---

6 הציגו שלוש תוצאות לגרפיטי, על-פי המאמר.

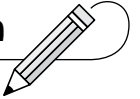

משימות

- 1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עִמו דיאלוג.
  - 2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.
  - 3 סמנו בטקסט מילים מכוונות וכן מילות קישור, אשר יסייעו לכם לזהות את היסוד המארגן של הטקסט.
  - 4 נסו לזהות את היסוד המארגן של הטקסט על-פי המילים שסימנתם בסעיף 3, ועל-פי נושאי הפסקות.
  - 5 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.
- שימו** ♥, אם לא הצלחתם לזהות את היסוד המארגן של הטקסט, השאלות שאחריו יובילו אתכם לזיהוי נכון.

איום אקולוגי

(מתוך "אקולוגיה"*)

בשנת 2009 התכנסו ראשי מדינות בנורווגיה כדי לדון באיום האקולוגי על כדור הארץ. מטרת הוועידה הייתה להגיע להסכמה על המאמצים שכל מדינה תיקח על עצמה כדי לצמצם את הנזק האקולוגי.

במאמרי זה אציג את הסיבות לאיום, וְאֶתֶּאר את הנזקים הנגרמים כיום ועוד ייגרמו בעקבות שינויי האקלים על פני כדור הארץ. כמו-כן אציג פתרונות לצמצום הנזקים.

אקלים כדור הארץ תלוי בשני גורמים בסיסיים: כמות הקרינה המגיעה מהשמש, והיעילות של תהליכי פיזור החום מקו המשווה לקטבים, שתלויה ברוחות ובזרמי הים. כל שינוי בטמפרטורה השנתית או בכמות המשקעים הממוצעת יגרום לשינוי אקלימי.

בטבע קיים איזון בין הקרינה החודרת לכדור הארץ מן השמש לבין יציאה של הקרינה החוזרת מכדור הארץ. כל שינוי באיזון שבין מערכות הקרינה האלה יכול לגרום לשינויים באקלים. גזי החממה המצויים באטמוספירה

פסקה (1)

נושא הפסקה:

1 _____
_____

פסקה (2)

נושא הפסקה:

5 _____
_____

פסקה (3)

נושא הפסקה:

10 _____
_____

פסקה (4)

נושא הפסקה:

_____
_____

מאפשרים מעבר קרניים קצרות גל לכדור הארץ, אולם הקרינה הנפלטת מכדור הארץ נבלמת ונעצרת על-ידי גזי החממה והופכת לחום הגורם להתחממות כדור הארץ.

15

בשנים האחרונות מתברר שקיימת פליטה מוגברת של גזי חממה כתוצאה מהפעילות האנושית. פליטה מוגברת זו גורמת לטמפרטורה הנפלטת לחזור לפני השטח ולא מאפשרת לה להמשיך לחלל החיצון. הדבר גורם להתחממות האוויר ולעליית הטמפרטורה בכדור הארץ. לזה קוראים התחממות גלובלית.

20

הגברת אפקט החממה, כלומר העלייה החדה בעיקר ב- CO_2 (פחמן דו-חמצני) נובעת מפעילות האדם. הפעילות האנושית הגורמת לפליטה מוגברת של גזי החממה, כרוכה בתיעוש מוגבר ובשימוש רב באנרגיה המופקת מדלקים (נפט, פחם). גם התפתחות התחבורה המוטורית תורמת לפליטה גוברת של גזי חממה ולזיהום האטמוספירה.

25

זאת ועוד, בִּירוּא יערות הגשם תורם להפרת האיזון שבין מערכות הקרינה היערות קולטים את דו-תחמוצת הפחמן ופולטים חמצן וכך מפחיתים את גזי החממה שבאטמוספירה. כריתת היערות או שריפתם גורמות להפחתת רמת החמצן בעולם.

30

קיימות כמה תוצאות לעליית הטמפרטורה על פני כדור הארץ. אחת מהן היא המסת קרחונים ועליית מפלס מי הים. באזורי הקטבים ובאזורים יבשתיים אחרים שיש בהם קרחונים, חלה הפשרה. כתוצאה מכך מים רבים מגיעים אל האוקיינוסים, והמפלס שלהם עולה. עליית מפלס מי האוקיינוסים עלולה לגרום להצפת שטחים נמוכים רבים הסמוכים לים, כמו בדלתת הנילוס במצרים, בחופי הולנד, בתעלות בוונציה, בחופי פלורידה ועוד. ההצפות עלולות לפגוע בשטחי החקלאות שלאורך החופים, לפגוע בדגה ולגרום להמלחת קרקעות. עלייה במפלס מי הים מגבירה גם את המלחת מי התהום המתוקים הסמוכים לחוף.

35

נזק נוסף כתוצאה מהתגברות "אפקט החממה" הוא מְדְבֵּרִים** באזורים נרחבים בעולם. כתוצאה ממחסור במשקעים נוצר יובש, נסחפת שכבת הקרקע על-ידי הרוח, הצמחייה נעלמת, ונעלמים גם שורשי הצמחים המלִקְדִים את הקרקע. כתוצאה מכך הקרקע החשופה והיבשה נסחפת עם הרוח וגורמת לשכיחות סופות החול והאבק.

40

פסקה (5)
נושא הפסקה:

_____

פסקה (6)
נושא הפסקה:

_____

פסקה (7)
נושא הפסקה:

_____

פסקה (8)
נושא הפסקה:

_____

פסקה (9)
נושא הפסקה:

_____

אין ספק שעל האנושות בהווה למצוא דרכים להתמודד עם התגברות אפקט החממה. אִמְנוֹת בין-לאומיות כמו אמנת "קיוטו" יכולות לווסת את כמות פליטת גזי החממה. הטלת קנסות על פליטות מוגזמות של גזי חממה יכולה גם היא לגרום להעלאת המודעות. יש לדאוג להקטין את כריתת יערות הגשם כדי שאלה ימשיכו להקטין את כמות ה- CO_2 באוויר ויגבירו את החמצן שבו. לדעתי, הפעילות החינוכית בכל גן ילדים יכולה להביא לשינוי תודעתי באנושות. חינוך לשימוש באנרגיה שאינה מזהמת, ולשימוש באמצעים ידידותיים לסביבה יהפוך את האדם לאחראי לסביבתו לא רק לגבי ההווה, אלא גם לגבי העתיד.

45 פסקה (10)

נושא הפסקה:

50

* אקולוגיה - ענף הביולוגיה החוקר את היחסים שבין היצורים לבין סביבתם.

** מְדַבֵּר - הפיכה למדבר.

✿ היסוד המארגן של הטקסט (השערה):

נימוקים (על-פי המילים שסימנתם ועל-פי נושאי הפסקות): _____

---

1 ציינו והסבירו שני גורמים המשפיעים על שינוי אקלימי.

---

2 הציגו שלוש סיבות הגורמות לפליטה מוגברת של גזי החממה.

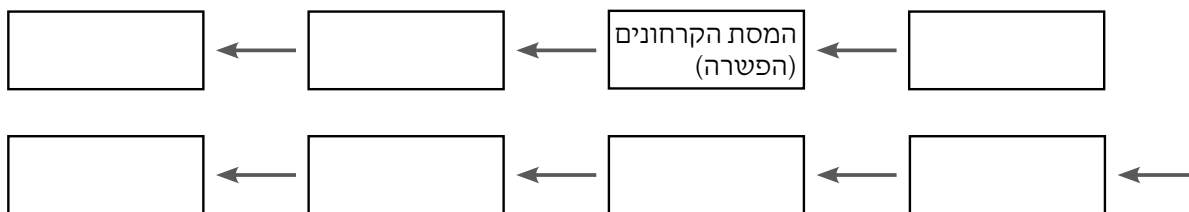
3 הסבירו כיצד בירוא יערות הגשם הפך להיות אחד הגורמים להפרת האיזון שבין מערכות הקרינה.

---

4 הסבירו באמצעות **שרשור** את הנזק שנגרם לכדור הארץ בעקבות עליית הטמפרטורה.

5 הסבירו את המונח "אפקט החממה".

---

6 הסבירו את הקשר בין "אפקט החממה" לבין המדבור.

---

7 הציגו שלושה פתרונות המועלים במאמר, שיאפשרו להתמודד עם אפקט החממה.

---

8 הציעו פעילות חינוכית בגן הילדים, שתגביר את המודעות של הילדים לסביבה לא-מזהמת.

---

9 משורות 4-6 אפשר להבין את היסוד המארגן של המאמר. מהו היסוד המארגן? כיצד שורות 4-6 עוזרות להבינו?

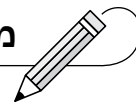

משימות

- 1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.
- 2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.
- 3 סמנו בטקסט מילים מכוונות וכן מילות קישור, אשר יסייעו לכם לזהות את היסוד המארגן של הטקסט.
- 4 נסו לזהות את היסוד המארגן של הטקסט על-פי המילים שסימנתם בסעיף 3, ועל-פי נושאי הפסקות.
- 5 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

שימו ❤️, אם לא הצלחתם לזהות את היסוד המארגן של הטקסט, השאלות שאחריו יובילו אתכם לזיהוי נכון.

האגם שגווע וחזר לתחייה

(מעובד מתוך "ארץ נביעות", "מעריב", אפריל 2006)

מיליוני ציפורים מתרוממות לפתע מבין השדות הירוקים וממלאות את השמיים במעופן. המראה הזה מתרחש במלוא יפעתו פעמיים בשנה ב"אגמון החולה" - צאצא* של אגם החולה. מקום זה זכה לשיקום בשנים האחרונות בזכות פעילות הפיתוח והשיקום של "הקרן הקיימת לישראל".

סיפורו של עמק החולה מתחבר עם חלוציות ועם ציונות. תושבי עמק החולה סבלו בתחילת המאה מביצות וממחלת הקדחת בגלל יתושי האנופלס. בשנת 1951 נרתמה "הקרן הקיימת לישראל" עם גורמים נוספים לסייע בפרויקט ייבוש הביצות ואגם החולה, ולהכשיר לחקלאות 60 אלף דונם.

באותה עת לחמו חלוצי ה"ירוקים" בישראל, חובבי טבע, לשימור חלק מנופי האגם. הצלחתם הייתה חלקית. שטח קטן של 3,200 דונם הוכרז בשנת 1964 כשמורת הטבע הראשונה של ישראל. בחלוף השנים ואחרי שהאגם כבר יובש, התברר כי התועלת בייבושו הייתה נמוכה מהמצופה, ואף גרמה נזקים סביבתיים כבדים.

1 פסקה (1)

נושא הפסקה:

_____

5 פסקה (2)

נושא הפסקה:

_____

10 פסקה (3)

נושא הפסקה:

_____

אחד הנזקים החמורים היה הפגיעה באיכות המים שזרמו לכינרת. החולה המיובשת פגעה אָנוּשׁוֹת בעולם החי והצומח והביאה להכחדתם של אלפי בעלי כנף. כידוע, עמק החולה שימש בעבר תחנת מנוחה ותדלוק חשובה לעופות הנוודים בדרכם מאירופה לאפריקה וחזרה.

פסקה (4) 15
נושא הפסקה:

_____

_____

בשנת 1994 חזרה קק"ל** לעמק החולה כדי לשקמו. "המקום הפך לאחד מאתרי הצפרות היפים והמיוחדים, והוא נחשב לאתר עלייה לרגל של מיליוני הצפרים בעולם, " אמר טים אפלטון, מנהל ארגון הטבע והצפרות הבריטי (RSTB), בכנס צפרות בין-לאומי שנערך באנגליה.

פסקה (5) 20
נושא הפסקה:

_____

_____

* צאצא - ילד של...

** קק"ל - הקרן הקיימת לישראל.

✿ היסוד המארגן של הטקסט (השערה):

נימוקים (על-פי המילים שסימנתם ועל-פי נושאי הפסקות): _____

_____

_____

_____

1 א. בפסקה 1 מסומנים שני צירופים במירכאות. מדוע? _____

ב. אחת המילים בפסקה זו אמורה להיות מסומנת במירכאות. מהי? _____
מדוע היא אמורה להיות מסומנת במירכאות? _____

ג. בשורה 10 מסומנות מירכאות. מדוע? _____

2 כיצד מתקשר הסיפור על עמק החולה עם חלוציות ועם ציונות? _____

_____

_____

_____

3 אילו נזקים נגרמו מייבוש החולה?

---

4 כתבו מה קרה בעמק החולה בכל שנה או תקופה.

← תחילת המאה	_____
← 1951	_____
← 1964	_____
← 1994	_____

---

5 בעיון מעמיק תוכלו לזהות יסוד מארגן נוסף הקיים במאמר זה. מהו היסוד המארגן? הסבירו באמצעותו את הוויכוח בנושא ייבוש החולה.

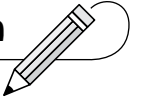

משימות

- 1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.
- 2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.
- 3 סמנו בטקסט מילים מכוונות וכן מילות קישור, אשר יסייעו לכם לזהות את היסוד המארגן של הטקסט.
- 4 נסו לזהות את היסוד המארגן של הטקסט על-פי המילים שסימנתם בסעיף 3, ועל-פי נושאי הפסקות.
- 5 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

שימו ♥, אם לא הצלחתם לזהות את היסוד המארגן של הטקסט, השאלות שאחריו יובילו אתכם לזיהוי נכון.

מדיניות הרווחה בישראל

(מתוך "ישראל מדינת רווחה", הוצאת "יסוד")

מדיניות הרווחה בישראל נועדה למנוע פערים כלכליים וחברתיים חריפים ולהבטיח שירותים בסיסיים לכל אזרח. מדיניות זו באה לידי ביטוי בתחומים שונים.

תחום אחד הוא שירותי הבריאות. במדינת ישראל קיים ביטוח בריאות, המבוצע באמצעות קופות החולים. המדינה מקיימת פיקוח ממלכתי על שירותי הבריאות, אשר קופות החולים השונות נותנות לחבריהן.

גם שירותים חברתיים - כמו חינוך, דיור, תעסוקה ועוד - ניתנים על-ידי המדינה. בחינוך - המדינה מממנת שירותי חינוך חינם מגיל גן חובה ואילך. בדיור - המדינה מעניקה סיוע בשיכון ובדיור לזוגות צעירים ולזכאים אחרים, ואף משקיעה משאבים בבניית שכונות מגורים באזורים שונים.

תחום נוסף במדיניות הרווחה הוא פיתוח כלכלי, כלומר השקעה בהגדלת הייצור התעשייתי החקלאי, כדי להביא לצמיחה כלכלית וכדי ליצור מקומות עבודה.

פסקה (1)

נושא הפסקה:

1

פסקה (2)

נושא הפסקה:

5

פסקה (3)

נושא הפסקה:

10

פסקה (4)

נושא הפסקה:

יש לציין גם את הביטוח הסוציאלי. באמצעות "המוסד לביטוח לאומי" מעבירה המדינה (החל משנת 1977) תשלומי סיוע וסעד לחסרי הכנסה ולמיעוטי הכנסה. הביטוח הסוציאלי מבטיח הגנה כלכלית לכל אזרח בעתות מצוקה זמנית או ממושכת, כגון לאזרחים שנפגעו בתאונות עבודה או בתאונות דרכים.

פסקה (5)
נושא הפסקה: 15

✿ היסוד המארגן של הטקסט (השערה):

נימוקים (על-פי המילים שסימנתם ועל-פי נושאי הפסקות):

שימו !

היסוד המארגן של הטקסט הוא **היבטים**.
נושא המאמר הוא בחינת מדיניות הרווחה בישראל.

1 מכמה היבטים כותב המאמר בוחן מדיניות זו? _____

2 ציינו כל היבט כזה, והסבירו אותו במילים שלכם.

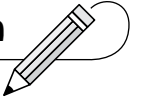

משימות

- 1 קראו את שני הטקסטים שלפניכם, ונהלו עמם דיאלוג.
- 2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.
- 3 סמנו בכל טקסט **מילים מכוונות** וכן **מילות קישור**. אשר יסייעו לכם לזהות את היסוד המארגן של הטקסט.
- 4 נסו לזהות את **היסוד המארגן** של הטקסט על-פי המילים שסימנתם בסעיף 3, ועל-פי נושאי הפסקות.
- 5 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

לשון החיות ולשון אנוש / ר' ניר

(מעובד מתוך "מבוא לבלשנות", יחידה 2, האוניברסיטה הפתוחה, תשמ"ט 1989)

מדי פעם בפעם אנו נתקלים במונח "לשון החיות" או "לשון בעלי החיים". נשאלת השאלה, אם נוכל לגלות במערכות התקשורת של בעלי החיים תכונות הדומות ללשון אנוש. נציג בקצרה שתי דוגמאות של מערכות תקשורת מפותחות יחסית אצל בעלי חיים בהשוואה למערכת בבני האדם.

חוקרי חרקים מצאו, כי לאחר שהדבורה מגלה מקור צוף, היא חוזרת אל הכוורת, ובאמצעות ריקוד מסוים היא "משדרת" לחברותיה מידע מדויק על מקור הצוף. הריקוד מבוסס על שילוב של תנועות חצי מעגליות ותנועות בקו ישר. הזווית הנוצרת בין הקו הישר לבין כיוון השמש מצביעה על כיוון הימצאו של מקור המזון, ואילו מהירות הריקוד מרמזת על המרחק המשוער שלו. בשירתה של הציפור אדום-החזה משתנה תדר הצליל מגבוה לנמוך. שינוי תדרים זה מעיד על כוונת הציפור להגן על תחום מושבה: ככל שהתחלפות בין תדרי הצלילים תכופה יותר, כך מידת כוונת ההגנה של הציפור גבוהה יותר.

הדוגמאות שהובאו מציגות סימני תקשורת המתבטאים בתנועה ובצליל. יש בהן כדי להעיד על יכולתם של בעלי החיים לקיים תקשורת ביניהם, אולם אופי התקשורת שלהם שונה מאופי התקשורת הלשונית המשמשת את בני האדם.

1 פסקה (1)
נושא הפסקה:
_____

5 פסקה (2)
נושא הפסקה:
_____

10

15 פסקה (3)
נושא הפסקה:
_____

השימוש של בעלי החיים ב"לשון" קשור בדרך כלל במניע ביולוגי כלשהו, ובמרבית המקרים - בצורך שהוא תנאי לקיומם: חיפוש מזון (כמו אצל הדבורים), הגנה על תחום המחיה (כמו אצל אדום-החזה) או יצירת קשר בין זוג לרבייה (החתולים המייללים בלילות...). נראה שבעלי החיים אינם מסוגלים להמציא וליצור סימנים חדשים וצירופים חדשים, והיא מורכבת ממספר מוגבל של תגובות המיוחדות למספר נתון של גירויים. זוהי מערכת "סגורה".

פסקה (4)
נושא הפסקה:
20

לעומת זאת לשון האדם אינה קשורה אך ורק לצרכים וליצרים ביולוגיים. היא מאפשרת לבטא מושגים שאין להם קיום מוחשי (מושגים מופשטים), ולהתייחס למצבים אפשריים ובלתי-אפשריים בעבר, בהווה ובעתיד. בניגוד ללשון בעל החיים, מערכת הלשון האנושית מאפשרת יצירת סימנים חדשים: בכל שפה נוצרות ללא הרף מילים חדשות. משמעותן של מילים קיימות משתנה, ולעתים גם יוצאות מן השימוש מילים הנראות במובן מסוים "מיותרות" - כל זה בהתאם לצורכי החברה הנתונה. מערכת כזאת נקראת "מערכת פתוחה".

פסקה (5)
נושא הפסקה:
25

30

✿ היסוד המארגן של הטקסט (השערה):

נימוקים (על-פי המילים שסימנתם ועל-פי נושאי הפסקות): _____

---

1 העתיקו את כל המילים והביטויים המופיעים במירכאות, הסבירו את תפקיד המירכאות בכל מילה או ביטוי.

---

2 הציגו שתי הוכחות מהטקסט, לכך שלבעלי חיים יש יכולת לקיים תקשורת ביניהם.

---

3 השוו בין "מערכת סגורה" של בעלי החיים לבין "מערכת פתוחה" של בני האדם.

✿ תחילה ערכו טבלה.

- א. קבעו מה נושא ההשוואה.
  - ב. זהו מי הם הגורמים המשווים.
  - ג. קבעו על-פי אילו תבחינים תיערך ההשוואה.
  - ד. ציינו את הדומה והשונה בין הגורמים המשווים.
- תוכלו להיעזר בטבלה שכאן ולהשלים אותה.

דומה / שונה	מערכת "פתוחה"	מערכת "סגורה"	תבחיני השוואה	
_____	_____	_____	קיום תקשורת	1
_____	_____	_____		
_____	_____	_____	מניע לשימוש בלשון	2
_____	_____	_____		
_____	_____	_____		
_____	_____	_____	אי-יכולת ליצור סימנים חדשים	3
_____	_____	_____		
_____	_____	_____		
_____	_____	_____		
_____	הוצאה והכנסה של מילים למערכת הלשון	_____		4
_____		_____		
_____		_____		
_____		_____		

כעת סכמו את הטבלה. ❁

כתבו מה המסקנה העולה מהטבלה ומסיכומה. ❁

זכויות הילד - התפתחות היסטורית / י' קדמן

(מעובד על-פי התפתחותן ההיסטורית ועיגון בחוק הישראלי, סקירה חודשית, 1990)

בסוף שנת 1989 אישרה עצרת האו"ם את האמנה הבין-לאומית של זכויות הילד. אמנה זו כוללת עשרות סעיפים מפורטים, הנוגעים לחיי הילדים ולהתפתחותם התקינה, החל בזכותם הבסיסית למזון ולבית וכלה בהסדרת זכויותיהם בתקשורת. האמנה מקיפה גילים שונים ועוסקת במצבי משבר שונים שילד יכול להיקלע אליהם - ממלחמה ועד התעללות מינית. כדי להבין טוב יותר את פירוש המושג "זכויות הילד", יש צורך לסקור את התפתחותו של המושג מבחינה היסטורית.

1 פסקה (1)
נושא הפסקה:

5

נהוג לחלק את התפתחות המושג "זכויות הילד", לכמה תקופות. הראשונה בהן היא ארוכה ביותר - עד למאה ה-17. עד למאה זו היה מקובל ברוב החברות בעולם לראות בילד רכוש בלעדי של הוריו. זכויות של ילדים, אם היו כאלה, נבעו מזכויותיו של המבוגר - ההורה: זכויות כמו חובת ההורים לדאוג לקיום הילד, לספק לו מזון ולשמור על בריאותו, נבעו במידה רבה מדאגה לרכושו של המבוגר או מרצון לשמור על קיומו של כוח אדם זמין וזול. מעטים יודעים כי ב-1646 נחקק במסצ'וסטס שבארצות הברית חוק שקבע כי להורים יש זכות לפנות לבית המשפט בטענה שילדם עיקש או מרדן. במקרה כזה יכול היה בית המשפט להטיל באופן חוקי עונש על הילד, ובכלל זה עונש מוות.

10 פסקה (2)
נושא הפסקה:

15

במהלך התקופה השנייה - המאות ה-18 וה-19 - נראים לראשונה ניצנים של זכויות ילדים, בעיקר חקיקה בתחום ההגנה על ילדים, אך זו מוגבלת מאוד. למשל, באנגליה נתקבלו חוקים הנוגעים לעבודת ילדים, כגון איסור להעביד ילד יותר מ-12 שעות ביום. בחוקים אחרים באנגליה, שנועדו להסדיר את זכויות העובד, הייתה התייחסות נפרדת להעסקת ילדים. בחוקים אלה היה בפירוש יסוד של הגנה על זכויות הילד שלא להיות מועסק בתנאים קשים או מעבר למכסה מסוימת של שעות.

20 פסקה (3)
נושא הפסקה:

25 פסקה (4)
נושא הפסקה:

בתקופה זו מוצאים לראשונה גם התחלה של מוסדות משפטיים נפרדים לילדים. לדוגמה, ב-1899 נוסד באילינוי שבארצות הברית בית משפט לנוער. הקמת מוסד זה משקפת תפיסה שלפיה צריך להתייחס לילד על-פי אמות מידה מיוחדות, ולתת לו הגנה משפטית מיוחדת.

התקופה הבאה שנהוג לדבר עליה, מבחינת ההתפתחות של זכויות הילד, היא, למעשה, המאה שלנו, עד שנות ה-70. מתחילת המאה ה-20 החל הילד להיות מוכר כישות משפטית נפרדת בעניינים מסוימים, ובוודאי כאישיות בפני עצמה, ולא כרכוש הוריו, והחלו להתגבש זכויותיו, בעיקר בתחום הרווחה. זכויות אלה כוללות, בין היתר, את הזכות לקיום מינימלי, הזכות לבריאות תקינה והזכות להגנה מפני ניצול.

פסקה (5)
נושא הפסקה: 30

התקופה האחרונה לצורך הסקירה ההיסטורית מתחילה בשנות ה-70 של המאה ה-20. בתקופה זו קמו - בעיקר באנגליה ובארצות הברית - תנועות הנאבקות למען זכויות הילדים. תנועות שונות (ובהן גם ארגונים של ילדים ובני נוער) החלו לתבוע זכויות למען הילד, ולא רק כדי להגן עליו מפני ניצול, אלא גם כדי להעניק לו זכויות אזרח בדומה לאלה של המבוגרים: חופש תנועה, זכות להתארגנות, הזכות לשמירה על פרטיות וסודיות ועוד.

פסקה (6)
נושא הפסקה: 35

האמנה הבין-לאומית, שאישרה עצרת האו"ם ב-1989, היא אחד ההישגים של המאבק למען זכויות הילד בימינו.

פסקה (7)
נושא הפסקה: 40

✿ היסוד המארגן של הטקסט (השערה):

נימוקים (על-פי המילים שסימנתם ועל-פי נושאי הפסקות): _____

---

1 מהי האמנה לזכויות הילד?

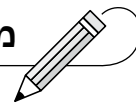
2 ארגנו את תוכן המאמר על-פי היסוד המארגן שלו.

<hr/> <hr/>	
<hr/> <hr/>	
<hr/> <hr/>	
<hr/> <hr/>	
<hr/> <hr/>	
<hr/> <hr/>	
<hr/> <hr/>	
<hr/> <hr/>	

עצרת האו"ם אישרה את האמנה הבין-לאומית של זכויות הילד.

1989

משימות

- 1 קראו את הטקסט, ונהלו עִמו דיאלוג.
- 2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.
- 3 סמנו בטקסט **מילים מכוונות** וכן **מילות קישור**. אשר יסייעו לכם לזהות את היסוד המארגן של הטקסט.
- 4 נסו לזהות את **היסוד המארגן** של הטקסט על-פי המילים שסימנתם בסעיף 3, ועל-פי נושאי הפסקות.
- 5 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

שימו , אם לא הצלחתם לזהות את היסוד המארגן של הטקסט, השאלות שאחריו יובילו אתכם לזיהוי נכון.

אויב הילדים והנוער: הימנעות מפעילות / ד"ר גל דובנוב-רז

(מעובד מתוך <http://health.walla.co.il/?w=5005/1759980>)

כתבו: ענת אסולין, ד"ר רקפת דנאי

סקר של ארגון הבריאות העולמי שהשווה בין הרגלי הפעילות הגופנית של בני הנוער ב-40 מדינות מערביות, הציב את ישראל במקום האחרון. הסקר פורסם בשנת 2008 ומצא כי 94% מבנות ה-15 בישראל ו-87% מהנערים בגיל זה אינם מבצעים את כמות הפעילות הגופנית המומלצת לגילם: 60 דקות מדי יום ביומו לפחות.

יתרונות הפעילות הגופנית בבני נוער מוכחים היטב ונוגעים הן לבריאותם בהווה והן לבריאותם בעתיד. ידוע כי לבני נוער פעילים יש גוף בריא יותר. נערים ונערות פעילים הם בעלי הישגים טובים יותר בבית הספר ובעלי בריאות נפשית טובה. לגבי העתיד, נמצא כי ילדים או בני נוער פעילים הם בעלי סיכוי רב יותר לגדול ולהיות מבוגרים פעילים ובריאים יותר.

בריאות זו מתבטאת במסת עצם גבוהה יותר לאורך שנים, עד לגיל מבוגר וסיכון מופחת לאוסטאופורוזיס (בריחת סידן) ולשברים, כמו-כן אחוזי שומן נמוכים יותר בילדות קשורים עם סיכון מופחת להשמנה עתידית, ולכן מגנים מפני המחלות הרבות הנלוות להשמנה.

1 פסקה (1)
נושא הפסקה:

5 פסקה (2)
נושא הפסקה:

10 פסקה (3)
נושא הפסקה:

<p>מיעוט בפעילות גופנית עלול לגרום להפרעות במאזן שומני הדם, ברמות הסוכר בדם ובלחץ הדם, אשר נלווים להשמנה הבטנית. גם בצעירים אפשר לראות הפרעות אלו, בעיקר בקרב ילדים ובני נוער בעלי עודף משקל ובכושר גופני נמוך.</p>	<p>15</p>	<p>פסקה (4) נושא הפסקה:</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>מחקרים בקרב מתבגרים ומבוגרים כאחד לימדו אותנו כי עודף משקל גורם פחות נזק אם האדם נמצא בכושר גופני טוב. ההפרעות במאזן שומני הדם, ברמות הסוכר בדם ובלחץ הדם היו נמוכות ב-50% לעומת אדם בעל עודף משקל אשר אינו בכושר טוב. ידוע כי עודף משקל הוא גורם סיכון יותר מאשר עישון או נוכחות מחלת הסוכרת.</p>	<p>20</p>	<p>פסקה (5) נושא הפסקה:</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>לפיכך בני נוער חייבים לפתח מודעות למשקל גופם. ולפיכך על ילדים בעלי עודף משקל להיות פעילים ככל האפשר כדי לצמצם את השפעותיה השליליות של ההשמנה.</p>	<p>25</p>	<p>פסקה (6) נושא הפסקה:</p> <p>_____</p> <p>_____</p>

✿ היסוד המארגן של הטקסט (השערה):

נימוקים (על-פי המילים שסימנתם ועל-פי נושאי הפסקות): _____

_____

_____

_____

1 ציינו את היתרונות בפעילות גופנית.

_____

_____

_____

2 בסוף הטקסט מובאת מסקנה. מהי המסקנה של המאמר? האם היא **ישירה** או **עקיפה**?

_____

_____

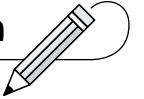
_____

לכותבי מאמרים יכולות להיות מטרות שונות, ולעתים קיימות כמה מטרות לטקסט אחד. אפשר לזהות את המטרה על-פי היסוד המארגן של הטקסט. תוכלו להיעזר בעמוד 35.

משימה

לפניכם מספר קטעים מתוך מאמרים. זהו לאיזו מטרה נכתב כל אחד מהם, ונמקו תשובתכם.

מחקר חדש: זוללי שוקולד מאריכים חיים / א.פ.

- 1 אכילת שוקולד עשויה לתרום לאריכות ימים, קובעים מדענים בריטים במחקר שתוצאותיו פורסמו אתמול בלונדון.
- המחקר הראשוני נערך בקרב 7,841 גברים בוגרי אוניברסיטת הרווארד. הוא העלה, כי זוללי שוקולד או ממתקים חיים בממוצע שנה יותר מהמתנזרים.
- 5 המדענים שפרסמו את מחקרם בכתב-עת רפואי בריטי, ציינו כי אין הם יודעים את הסיבה לתופעה, אולם אחת הסברות היא שחומרים נוגדי חמצון שהתגלו הם האחראים לה. לחומרים אלה ערך בריאותי, שכן הם מונעים את החמצון של שומנים בדם, ובכך מאטים התפתחות של טרשת עורקים.

מטרת הטקסט:

אמצעי זיהוי:

ההחמצה / מיכאל הנדלזלץ

(הארץ "20.5.98")

- 1 סיפרתי במקום הזה על ניסיונות הפְּרָדה שלי מספרייתו של אבי שהלך לעולמו. כתבתי שספרייתו הביוגרפית - של אספן שאהב ספרים מסוגים שונים - בעצם הָשיבה את נשמתה (למי? למה?) עם מותו. כך יקרה מן הסתם גם עם ספרייתי, ועם ספריות רבות אחרות, וזו דרכו של עולם הספר.
- 5 אני לקחתי מן הספרייה הזאת ספרים שהיו יקרים או נחוצים לי, ואחר-כך חיפשתי הורים-מְאֻמָּצִים לשאר חלקיה. סוחר ספרים אחד פטר את הספרייה ואותי במשיכת כתף: "זה לא בשבילי." ספרי התווים הרבים מצאו מחסה בספריית האקדמיה למוסיקה; נציגת ספרייה אקדמית בהקמה בחרה את הספרים שנראו לה; מְכוּר אחד לספרים רכש ממני חלק מן

10 הספרייה לצרכיו (אם כי הוא הודה באוזני שהרכישה הזאת הייתה דחף שאינו בר-כיבוש, וכי אין לו מושג מה יעשה בה); ואנשים שקראו את דבריי על הספרייה, התקשרו והציעו את שירותיהם הטובים באימוץ ספרים המחפשים מחסה. סוחר אחד של ספרים משומשים פינה בעבורי את שאר ארגזי הספרים שלא נמצא להם דורש...

מטרת הטקסט:

אמצעי זיהוי:

מי צריך יום חינוך ארוך בשבוע קצר? / ברוך יכין

1 המצדדים בשבוע לימודים קצר וביום לימודים ארוך מתעלמים מהתנאים הפיזיים הירודים, השוררים ברוב מוסדות החינוך, שיהפכו את השהות הארוכה בבית הספר לבלתי-נסבלת ולבלתי-יעילה. יום הלימודים יהפוך ל"סתם יום ארוך".

5 לאחרונה שוב עולה הוויכוח בדבר הפעלת שבוע לימודים מקוצר (של חמישה ימים) והארכת יום הלימודים (עד שלוש וחצי אחה"צ). מה טעם מוצאים המצדדים ברעיון להעדיף תוספת שעות (שישית, שביעית ושמינית) בלתי-אפקטיביות לחלוטין בכל יום על פני בוקר לימודים פורה של יום שישי?

10 ברבים מבתי הספר בארץ התנאים הפיזיים גרועים למדי - אין תנאי לימוד מתקבלים על הדעת אפילו בשעות הבוקר. חדרי שירותים זנוחים, ברזיות ומקומות משחק מעטים, מחסור במקומות אכילה נאותים (כגון קפיטריות כמו באירופה ובאמריקה), ואולמות הקריאה ספורים. אם כיום תנאים אלה נסבלים רק בקושי, הרי ב"יום חינוך ארוך" הם ייהפכו לבלתי-נסבלים...

מטרת הטקסט:

אמצעי זיהוי:

בוטנים / פיליס גלזר

(מתוך המאמר "עובדות ומספרים", "דיעות אחרונות", 4.3.98)

- 1 **רקע היסטורי:** הבוטן הוא בעצם קטנייה קטנה, ולא אגוז, כפי שנהוג לחשוב. הוא נולד בפרו ובברזיל, משם הופץ לאפריקה וחזר לאמריקה. בעבר השתמשו בו רק להאכלת חזירים, ואחר-כך גילו שאפשר להפיק ממנו שמן טעים. את חמאת הבוטנים המציא רופא מסנט-לואיס ב-1880 כתזונה קלה למטופליו, וכיום כמעט חצי מיבול הבוטנים בארה"ב הולך לייצור חמאת בוטנים. בשיקגו אף הוקם "המוזיאון האמריקאי להיסטוריית חמאת הבוטנים"...
- 5 **ערך קלורי:** כ-585 קלוריות ב-100 גרם.
- ערך תזונתי:** את העובדה שבוטנים משמינים, כולם יודעים. אבל ב-100 גרם בוטנים יש גם 25.80 גרם חלבון (!יפה!) וכמויות מכובדות של סידן, ברזל, אבץ, מגנז, ניאצין, חומצה פולית, זרחן ועוד מינרלים וויטמינים למיניהם. בקיצור, בריא מאוד.
- 10 **מה כדאי לעשות בהם:** מוסיפים בוטנים שלמים לקציצות, לסלטים ולירקות...

מטרת הטקסט:

אמצעי זיהוי:

משחקי האקסטרים / ר' היפש

(מעובד על-פי "הארץ", י"ב באלול תשס"ב, 20.8.2002)

- 1 בארצות הברית טוענים שהציבור האמריקני התאהב בשנים האחרונות בספורט האתגרי, המשלב בתוכו תחרויות אופניים, אופנועים, גלגליות (סקייטים) וסקייטבורדים, שבמהלכן מתבצעים תרגילים עוצרי נשימה באוויר ובכל מקום אפשרי. בספורט מסוג זה נכללות פעילויות ספורט בלתי-שגרתיות, כמו: טיפוס על קירות בעזרת הידיים בלבד; תחרות סקייטבורד, שבה המשתתפים נדרשים להוכיח את יכולתם בגלישה על מדרגות עשויות מצינורות; מרוץ אופניים, שבו הרוכבים יורדים במהירות במורד תלול ומדלגים מעל מכשולים שונים; רכיבה על אופניים, שבה הספורטאים צריכים לבצע תרגילים כשהם נמצאים רוב הזמן על גלגל אחד [...].
- 5

אף-על-פי שננקטים אמצעים שונים נגד פגיעות, עדיין צפויה למתחרים סכנה של ממש. הספורט האתגרי, אף-על-פי שהוא נחשב ללא-ממסדי, החל לחדור לציבור בזכות הרעננות והחדשנות שבו. אנשים בני כל הגילים נהנים להשתתף במשחקים הללו ולהרגיש את האדרנלין הזורם בגופם. ככל שיותר אנשים משתתפים בענף, הוא מתמסד יותר. הדוגמה הטובה ביותר לכך היא הסנובורד (החלקה על השלג בעזרת סקייטבורד שהותאם לשלג), שנהיה חלק בלתי-נפרד משתי אולימפיידות החורף האחרונות [...].

10

מטרת הטקסט:

אמצעי זיהוי:

זרע האלימות / י' לונדון

(מעובד על-פי "קשר עין", אוגוסט-ספטמבר 1999)

בחברה הישראלית יש תנאי קיום - קרקע להתפתחות של אלימות. עם התנאים האלה נמנית העובדה שישראל היא חברה לוחמת [...]. נוסף על כך, יש בחברה הישראלית גורמים מדרבני אלימות, שאפשר לאתרם על-ידי השוואה בינה לבין חברות אחרות: ארצות הגירה אלימות יותר מארצות שאוכלוסייתן יציבה, וכך גם חברות מוכות אבטלה, חברות העוברות במהירות מאורח חיים מסורתי לאורח חיים מודרני, חברות שעוברות עיור מהיר, אוכלוסיות צפופות ואוכלוסיות מגוונות מבחינה תרבותית. בליל התרבות גורם לכך שהבריות מתקשות לפענח את צופני ההתנהגות של זולתם [...].

1

5

תנאים אחרים המעודדים אלימות הם מאפיינים מסוימים של החברה הישראלית. אחד מהם הוא הערצת הספונטניות והבוז לאיפוק. תכופות אנחנו משבחים את עצמנו על ישירותנו הבוטה [...], על קוצר הרוח הנתפס כערנות, על הצעקנות ועל היעדר היכולת להקשיב. ההליכות האלה נראות לנו כמתיישבות עם דיוקנו של האדם המשוחרר, שאינו מכבד את המוסכמות: דיוקן היהודי החדש, שהיפוכו הוא המשכיל היהודי ההססן, ה"גלותי" [...].

10

15 עוד דימוי ישראלי הוא "האיש העומד על זכויותיו". העלבון החרף ביותר במילון העברי הוא "פראיר", כלומר מי שאינו מקפיד על מעמדו ומרשה לזולת לרמותו ולהשפילו. כדי להימנע ממעמד ה"פראיר", צריך להגיב מיד במלוא התקיפות ואפילו בהפרזה המובילה מיד להסלמת העימות [...].

ומה אפשר לעשות?

20 בית-הספר הוא כמעט המקום היחיד שבו החברה המאורגנת יכולה להשפיע על תכונותיה שלה, ולפיכך נדרשת תוכנית לימודים שתאמן את החניך לכיבוש הכעס. אני מדבר על אימונים, ולא על הטפות מוסר [...].

מטרת הטקסט: _____

אמצעי זיהוי: _____

מבנה פסקה

פסקה בנויה מרעיון מרכזי ומתומכים.

בפסקה תקינה חייב להיות **רעיון מרכזי אחד** (רק אחד) **ותומכים הקשורים בו**. המשפטים התומכים יכולים להיות נימוק, הסבר ודוגמה. **הנימוק** הוא **משפט מכליל קצר** העונה על השאלה **"מדוע?"**. הוא מנוסח **בצורה כללית** על-ידי שם פעולה או **נושא סתמי** או **שם פועל** (מקור).

ההסבר מרחיב את הנימוק **באופן כללי**. הוא מנוסח **בגוף שלישי רבים** (הם). **הדוגמה** היא **מידע אישי** או **מידע שידוע לנו**. היא מנוסחת **בגוף ראשון** (אני, אנחנו).

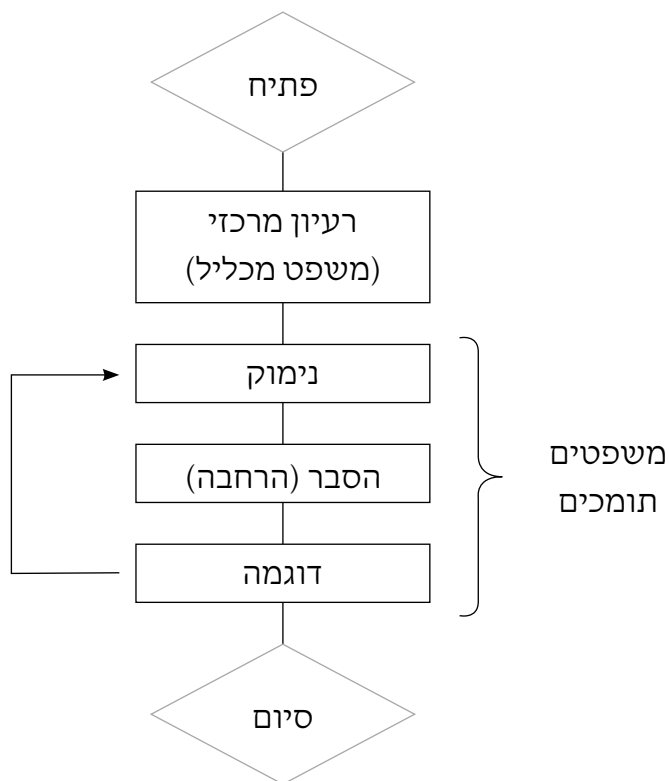
אנו מזהים רעיון מרכזי באופן ישיר ובאופן עקיף:

- זיהוי **באופן ישיר** - באמצעות הבנת התוכן;

- זיהוי **באופן עקיף** - על-ידי "מחיקת" התומכים (נימוק, הסבר, דוגמה).

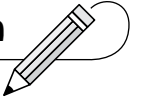
לעתים הרעיון הוא משפט מוכלל הקשה להבנה, ורק בזכות התומכים אנחנו מבינים אותו.

תרשים קטע - כללי

שימו ! בדרך כלל, הפסקה הראשונה היא פסקה פתיחה, ולכן לא-תמיד היא בנויה על-פי הכללים של פסקה. בפסקה הראשונה מוצג בדרך כלל הנושא של כל הטקסט. בפסקה האחרונה מובא בדרך כלל סיכום או מסקנה, ולכן גם היא לא-תמיד בנויה לפי הכללים.

משימות

1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.

2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.

שפת הגוף - תקשורת לא-מילולית / ס' אימור

(מעובד מתוך "משקפיים", גיליון 24, אב תשנ"ה, אוגוסט 1995)

שפת הגוף היא שפה עתיקה ביותר. זוהי שפה של סימנים שהגוף משדר, ובאמצעותה הוא מבטא את רגשותיו ואת מחשבותיו של האדם. המחקרים מראים שסימני גוף רבים הם מולדים. סימנים כאלה הם, לדוגמה, הבעות פנים של עצב, של שמחה, של כעס או של דאגה וכן הבעות העיניים ותנועות האישונים. חלק מהמידע שהגוף מעביר אפשר לזהות בקלות, כמו תנועות גוף ומצבי גוף, אך יש גם סימנים גלויים פחות, כמו הקווים שעל כף היד או על כף הרגל או הסימנים על גלגל העין והאישון.

במקרים רבים שפת הגוף מוסרת מידע מדויק למדי על מצבו הנפשי או הרגשי של האדם. למשל, האישונים בעיניים מתרחבים כאשר מסתכלים על משהו הגורם הנאה או שמחה, והם מתכווצים כאשר נתקלים במשהו דוחה או במשהו המעורר אדישות או ריחוק. תגובות אלה של האישונים אינן מודעות. האדם אינו מודע לצורת האישונים של הזולת, אולם במפגש חברתי יש נטייה להתקרב אל אנשים שאישוניהם מורחבים, משום שאנשים אלו משדרים פתיחות, רצון לקשר והנאה מן המפגש.

בתקשורת הבין-אישית יש לשפת הגוף תפקיד חשוב. במחקרים מסוימים מצאו שחלק רב מהתקשורת אינו מילולי, אלא בא לידי ביטוי באמצעות צליל הקול וגובהו, קצב הדיבור ובעיקר - שפת הסימנים של הגוף. לעתים אנו אומרים לעצמנו: "יש לי הרגשה שהוא משקר..." או "הוא לא מחבב אותי...". תחושות כאלה נוצרות בדרך כלל כתגובה למסרים שגופו של האדם שאתו אנו מדברים, מעביר בעזרת אלפי סימנים קטנים. המחקר מראה כי סימנים לא-מילוליים חזקים מהסימנים המילוליים פי חמישה, ולכן כאשר יש אי-התאמה בין השניים, לאדם נותרת תחושה חזקה שהמסר הלא-מילולי שגופו קיבל, הוא המסר האמתי.

1 פסקה (1)

נושא הפסקה:

_____

_____

5

(2) פסקה

נושא הפסקה:

_____

_____

10

15

(3) פסקה

נושא הפסקה:

_____

_____

20

יש סימנים שאינם מולדים, אך נלמדים בחברה מסוימת, כלומר הם תלויים בתרבות. לדוגמה, בתרבות המערבית נהוג לפרש תנועות כמו הנחת יד על כתפו של מישהו שמדברים אתו, כאות לידידות ולקרבה, ונגיעת יד כסימן לברכה. לעומת זאת בתרבות המזרח הרחוק תנועה כזאת עלולה להתפרש כחדירה גסה לפרטיות ואפילו כעלבון, כי משתמשים בה רק בתקשורת בין אנשים קרובים מאוד. אם כך, סימני הגוף שונים מתרבות לתרבות, ולפעמים יש להם אפילו משמעות הפוכה.

פסקה (4)
נושא הפסקה:
25

_____

_____

רוחב התנועות וכמות התנועות גם הם תלויים בתרבות. בתרבות שבה נהוג להסתיר רגשות, כמו התרבות היפנית, התקשורת איננה מלווה בתנועות רבות. גם כאשר משתמשים בתנועות, הן קטנות מאוד וקרובות לגוף. שיחה בין יפנים כמעט איננה מלווה בתנועות ידיים. אולם בתרבות שבה מקובל לבטא רגשות בגלוי, כמו בתרבות הישראלית ובתרבות האיטלקית, משתמשים בתנועות רחבות ופתוחות.

פסקה (5)
נושא הפסקה:
30

_____

_____

הבנה של שפת הגוף יכולה לעזור לנו במגענו עם הזולת, גם מפני שהיא עוזרת לפרש נכון את הרגשות ואת ההתנהגויות של האדם שאנו מדברים אתו, וגם מפני שאנו יכולים להשתמש בה כדי להבהיר עמדה או רגש. בעידן המודרני האדם נשען יותר ויותר על אמצעי תקשורת שאינם דורשים נוכחות פיזית, כמו טלפון ודואר אלקטרוני. מצב זה מעורר את החשש שבתקשורת כזאת המשמעות של המסר איננה עוברת כמו בשיחה פנים-אל-פנים. האם בעתיד אנו עלולים לאבד את שפת הגוף שלנו?

פסקה (6)
נושא הפסקה:
35

_____

_____

שימו !

פסקה 2 פותחת במשפט במקרים רבים שפת הגוף מוסרת מידע מדויק למדי על מצבו הנפשי או הרגשי של האדם. מיד לאחר מכן מופיעה המילה למשל, כלומר מיד תובא דוגמה: הרחבת אישונים מרמזת שהאדם שמח ופתוח לתקשורת.

הרעיון המרכזי ב**פסקה 3** מופיע בשלוש השורות הראשונות, ובהמשך מובאים דוגמה והסבר.

✿ קבעו שלוש שיטות סימון שונות, וסמנו בכל פסקה את הרעיון המרכזי שלה בצורה אחת, את ההסבר בצורה שנייה ואת הדוגמה בצורה שלישית.
האם נושאי הפסקות שכתבתם לצי הפסקות תואמים את הרעיונות המרכזיים של הפסקות?

כתיבת טיעון

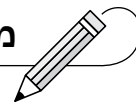
מטרתו של מאמר טיעון היא **לשכנע** את הקוראים. לעתים אתם נשאלים שאלה שיש בה טיעון, ואתם מתבקשים להביע את דעתכם עליה. אתם יכולים להסכים עם הטענה או להתנגד לה. לפני שאתם עונים תשובה, כדאי שתערכו טבלה שבעמודה אחת שלה תכתבו טיעונים בעד הטענה, ובצד האחר טיעונים נגדה. רק אחר-כך תבחרו בדעה שלכם ותתחילו בכתיבה.

מבנה המאמר:

העלאת טענה ← נימוקים והוכחות ← מסקנה.

הנה דוגמה למבנה של מאמר טיעון.

פתיח	כדאי להתחיל את הקטע בפתיח, שיהיה בו רקע . (בשלב הזה אינכם חייבים לעשות זאת).
הטענה	יש לחזור על הטענה הכתובה בשאלה.
הבעת הדעה	אני תומך / לא-תומך בהחלטה מכמה סיבות. אני מסכימה / לא-מסכימה עם הטענה מכמה סיבות.
נימוק 1 הסבר דוגמה	ה נימוק עונה על השאלה "מדוע?", והוא משפט מכליל קצר . הקפידו להשתמש ב שם פעולה או ב נושא סתמי או ב שם הפועל (מקור). ה הסבר הוא הרחבה של הנימוק. ה דוגמה היא אישית .
נימוק 2 הסבר דוגמה	המאמר שתכתבו יהיה טוב יותר ומשכנע יותר אם תכתבו יותר מנימוק אחד.
סיום (סיכום או המלצה או מסקנה)	הסיום קשור למשפט של הבעת העמדה.

1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.

2 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

אי-אפשר לחסל את החורשה / נגה מרון

1 בית הספר הישן בקצה השכונה היה מעין שמורת טבע, בזכות חורשת האלונים הקטנה הצמודה אליו. גדר התיל שהקימה העירייה כדי להפריד בין החורשה לבין בית הספר, הייתה נפרצת תמיד על-ידי אלה שרצו לקצר את הדרך, כך שבהפסקות היו התלמידים יוצאים לשחק שם כאילו הייתה החורשה חלק מחצר בית הספר.

5 בוקר אחד ראו כמה ילדים מכיתה ה' ג'יפ מתקרב לחצר, שני אנשים קפצו ממנו וצעדו לעבר חדר המנהל. מיד אחריהם הגיע גם טנדר ובו כמה מודדים ופועלים. הפועלים התחילו להקים גדר של קרשים המפרידה בין החצר לבין החורשה. השמועה עברה מפה לאוזן כאש בשדה קוצים: החורשה תיעקר, ובמקומה יוקם בית ספר מקיף גדול וחדש. "אי-אפשר לחסל את החורשה שלנו!" קראו הילדים שהצטופפו בחצר הדחוסה, "חייבים לפעול להצלת החורשה!" "אין בררה, ילדים, הרגיע אותם המנהל, "זאת החלטת העירייה. כדאי לסבול קצת, כי בקרוב תיהנו גם אתם ממבנים חדשים, מאולם ספורט מפואר וממעבדות משוכללות."

15 "לא צריך מעבדות משוכללות!" פנתה נעמה אל חבריה. "בחורשה הזאת למדנו טבע יותר מאשר במעבדה! הבנייה תשמיד לגמרי את העצים ואת פרחי הבר. לא ישאר בשכונה שלנו שום שטח ירוק."

"הנה לך שטח ירוק!" לגלג אבנר. "מספיק שיש לנו לוח ירוק בכיתה, אני דווקא שמח שמקימים אצלנו חטיבת ביניים. שלא נצטרך לנסוע רחוק בשנה הבאה."

"לי לא אכפת לנסוע קצת, כמו שנסעו אחי ואחותי," אמרה נעמה. "אני אוהבת את השלווה של החורשה הזאת, את הצל של העצים, את ריח האדמה הרטובה לאחר הגשם, ואת ציוץ הציפורים."

20 "מי שאוהב שלווה, יכול ללכת לגור בכפר," אמר אבנר. "פעם הייתה השכונה שלנו מחוץ לעיר, ותודה לאל, העיר גדלה וסוף-סוף התקרבה אלינו. עכשיו יש כאן המון תושבים חדשים, וצריך לדאוג גם להם. את לא חושבת שילדים חשובים יותר מציפורים?"

"אני חושבת שאפשר למצוא פתרונות אחרים. לא מוכרחים למהר ולחסל את החורשה," אמרה נעמה.

25

"לבית הספר שלנו יש רק שתי קומות. למה לא יוסיפו עוד קומה או שתיים? זה יהיה זול יותר מאשר לבנות מבנים חדשים."

"ולדעתך, זה לא עלה על דעתם של מהנדסי הבניין החדש?" אמר אבנר. "הם חושבים בגדול! כיום אין לחורשת אלונים מקום באמצע העיר. זו קרקע יקרה מכדי לבזבז אותה על חורשות! יש לך מושג מה המחיר של דונם אדמה באזור הזה?"

30

"אני לא יודעת, ולא מעניין אותי," אמרה נעמה בכעס. "ולך יש מושג על זיהום אוויר? שמעת פעם על "ריאות ירוקות" שחייבות להיות בכל עיר מודרנית? שטחים של צמחייה ושל ירק, שהתושבים יכולים ליהנות ולבלות בהם? שמעת פעם שהעלים של העצים סופגים את הפיחה שהמכוניות פולטות, ומזרימים חמצן לאוויר? לדעתי, מי שבאמת דואג לתושבי העיר, אינו יכול רק לבנות ולבנות על כל פיסת אדמה..."

35

"איזה מזל שהם לא התייעצו אתך," קטע אותה אבנר. "יש אנשים שמפחדים מכל דבר חדש, ורוצים רק לשמר את הישן שהם רגילים אליו. ברור שפיתוח וקדמה חייבים לפגוע בנוף הטבעי. אבל חשוב לעשות זאת. נראה מה תגידי בעוד שנה, כשתעברו ללמוד בבית הספר החדש והמפואר שיבנו כאן."

1 בטקסט מובא ויכוח בין נעמה לבין אבנר בנושא הריסת החורשה שליד בית הספר.

א. כתבו את הטענות בטבלה שלפניכם.

אבנר	נעמה
1. _____	1. _____
2. _____	2. _____
3. _____	3. _____

ב. סכמו את הטענות של נעמה במשפט מכליל אחד ואת טענותיו של אבנר במשפט מכליל אחר.

נעמה: _____

_____

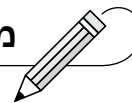
אבנר:

יש הטוענים כי חשוב לשמר את הישגך גם במחיר הפיתוח והקדמה. התייחסו לטענה זו, והביעו את דעתכם עליה. הציגו שני נימוקים.

2

משימות

1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.

2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.

3 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

כשהדרורים פותחים את דלת בית הקפה / רינת צפרי

(מתוך "הארץ")

הציפורים המוכרות כל-כך לאדם יכלו להפתיע אותו, אילו טרח להתבונן בהן.

ציפורי הדרור, שכנותיו הקבועות של האדם, מוצאות כל הזמן דרכים חדשות להשתלב בעולם הטכנולוגי, שהוא בונה בסביבתן. בביקור בניו-זילנד היה האקולוג האמריקאי רנדל ברייטויש עד למפגן מפתיע של התמודדות הדרורים עם אתגרים, שהטכנולוגיה האנושית מציבה בפניהם. הוא צפה בדרורים שהפעילו חיישנים, אשר שימשו לפתיחת דלתות אוטומטיות בכניסה לתחנת אוטובוס, במטרה להגיע אל בית הקפה שבתחנה. בבית הקפה זכו בדרך כלל לקבלת פנים חמה ולשפע פירורי עוגות.

1 פסקה (1)

נושא הפסקה:

_____

5

במשך 45 דקות צפה ברייטויש המופתע כיצד פותחים הדרורים את הדלתות האוטומטיות 16 פעמים. שני זכרים התעופפו מול החיישן, שאמור להגיב למראה דמויות מתקרבות, או נחתו על הקופסה, שבה נמצא החיישן, ותחבו את פרצופם מולו. כשהדלתות נפתחו, מיהרו הדרורים האחרים, וביניהם גם נקבות, לחמוק אל בית הקפה. "זהו אולי התיעוד הראשון של מין, נוסף על בני-אדם, שבו הזכרים מקדימים לפתוח את הדלת לנקבות," ציין ברייטויש.

10 פסקה (2)

נושא הפסקה:

_____

15

"הדרורים הם ציפורים סתגלניות במיוחד," מציינת חגית גפן מהמחלקה לזואולוגיה באוניברסיטת תל-אביב, שבדקה את הקשר בין סינר הנוצות השחור, שיש לדרורים על החזה, לבין מעמדם החברתי. "ידוע שהם מגיעים לבתי קפה, נעמדים על-יד היושבים בהם ומחכים שיזרקו להם פירורים." שיטות אחרות של הדרורים לנצל את מקורות המזון שיצר

20 פסקה (3)

נושא הפסקה:

_____

בשבילם האדם, לפי גפן, הן לאכול חרקים שנלכדו בתוך מצננים של מכוניות או בפנסי רחוב. היחידים שהתקרבו אל הדרורים בתושייתם בהשגת מזון, היו הירגזים באנגליה, שלמדו לנקב את מכסי בקבוקי החלב אשר הונחו בכניסות של הבתים.

הדרורים מקננים בדרך כלל בלהקות. במשך היום מסתובבים הצעירים בקבוצות, ואפשר לראותם מתכוננים ליציאה לליקוט מזון, כשהם משמיעים קריאות זה לזה. אחד הטקסים המשעשעים והמעניינים במיוחד של הדרורים הוא אמבטיות החול הקבוצתיות, שהם מקיימים בשעות אחר הצהריים. הם נכנסים אל החול ומנקים את נוצותיהם על-ידי טפיחות כנפיים מהירות המעיפות חול אל הנוצות. כל זה נעשה בתיאום כמעט מלא בין חברי הקבוצה. השמירה הקפדנית על ניקיון הנוצות, מציינת חגית גפן, מסייעת לדרורים להרחיק טפילים, וזה מקל את התרבותם.

"פסיכולוג שחקר את הדרורים בראשית המאה," אומר רנדל ברייטויש, "ייחס את הצלחתם לגמישות התנהגותית, שגורמת להם לנסות דברים חדשים ומסייעת להצלחתם." ההתמדה של הדרורים, ציין הפסיכולוג, סייעה להם לפתור בעיות, שציפורים אחרות לא הצליחו להתמודד אתן. הדרורים מסתגלים לסביבה האנושית, אולם מעדיפים לשמור על מרחק בטוח מבני האדם ומסתפקים במזון שהם מייצרים. קשה מאוד לגדל אותם כחיות מחמד, הם נתונים בפחד מתמיד ומנסים לברוח כל הזמן. רק כשמגדלים אותם כגוזלים, והם עוברים תהליך של "החתמה", כלומר רואים במגדליהם את בני משפחתם, הם מפתחים אמון במגדלים.

מוצאם של הדרורים באירופה ובאסיה, והם הובאו למקומות כמו ניו-זילנד בידי האדם. אחד ממדריכי הציפורים החמיא להם, בהגדירו אותם "מוכרים לכול". המקורות הכספיים המצומצמים של מחקרים מדעיים גרמו לכך שהתקיימו מעט מאוד מחקרים על דרורים. היותם מוכרים כל-כך הביא לכך שההתעניינות הופנתה אל ציפורים אחרות. "התצפית המקרית בבית הקפה," אומר ברייטויש, "מוכיחה שהרבה דברים מעניינים הקשורים בדרורים הוחמצו, משום שבני אדם לא טרחו להתבונן בהם." בעל בית הקפה, אגב, סגר בינתיים את המקום, והדרורים נאלצו לחפש מקורות מזון חדשים.

25 פסקה (4)
נושא הפסקה:

30

פסקה (5)
נושא הפסקה:

35

40

פסקה (6)
נושא הפסקה:

45

50

1 מה פירוש המילה **חיישן** בשורה 10?

- א. אפשרות לראות מי מתקרב
ב. מכשיר שרגיש לתנועה
ג. אפשרות לעקוב אחרי בעלי חיים
ד. ביצוע המשימה במהירות

2 מה פירוש המילה **סתגלניות** בשורה 16?

- א. לומדות מהמצב
ב. מתנגדות למצב
ג. מתרגלות למצב
ד. יוצרות מצב חדש

3 מה מציינות ה**מירכאות** בשורה 16?

- א. מטפורה
ב. דיבור ישיר
ג. ציטוט
ד. אף לא אחת מהתשובות

4 במה עוסקת מחלקה ל**זואולוגיה** (שורה 17)?

- א. בצומח
ב. בחי
ג. במים
ד. ברוחות

5 הסבירו את המילה המסומנת בקו במשפט: "**היחידים שהתקרבו אל הדרורים בתושייתם בהשגת מזון, היו הירגזים באנגליה**" (שורה 22).

---

6 א. מצאו בטקסט **מירכאות** המציינות **שם**.

ב. מצאו בטקסט **מירכאות** המציינות **ציטוט**.

---

7 המירו את המילה **אולם** בשורה 37 במילה אחרת, בלי לפגוע במשמעותו המקורית של המשפט.

---

8 מה הייתה הפעולה אשר ביצעו הדרורים כשהאקולוג האמריקאי צפה בהם?

---

9 מה הייתה הסיבה האמתית לכך שהתקיימו מעט מאוד מחקרים על דרורים?

---

10 איזו תכונה המצוינת בפסקה 5, סייעה לדרורים לפתור בעיות שציפורים אחרות לא הצליחו להתמודד עמן?

---

11 הדרורים נוהגים לערוך טקסים בשעות אחר הצהריים. האם לטקס שנערך אחר הצהריים, יש מטרה נוספת, מלבד שעשוע? הסבירו את תשובתכם.

---

12 מה מאפיין את תושיית הדרורים, על-פי הטקסט?

---

13 מנו שלושה אנשים המוזכרים בטקסט, שהתעניינו בדרורים. ציינו את תפקידם או את הקשר שלהם לנושא הדרורים.

א. _____

ב. _____

ג. _____

---

14 הסבירו את המושג "החתמה" שבשורה 40.

---

15 מהו תפקידה של כותרת המשנה במאמר?

---

16 מהו הנושא המרכזי בטקסט?

- א. אדישותו של האדם המודרני לסביבתו הטבעית
- ב. מקורות המזון של הציפורים והשיטות להשגת מזון
- ג. הסתגלותם של הדרורים לסביבה הטכנולוגית שיצר האדם
- ד. המחקרים שנעשו על הדרורים

17 באיזו נימה מסתיים המאמר? נמקו את דבריכם.

---

18 מהו כוונת כותב הטקסט?

- א. להציג את המחקר של פסיכולוג מראשית המאה
- ב. למסור מידע על הדרורים ועל דרכי הסתגלותם לסביבת האדם
- ג. לספר על התצפית שעשה ברייטויש על הדרורים
- ד. אף לא אחת מהתשובות

19 כתבו מכתב רשמי לחוקר ציפורים באוניברסיטת תל-אביב, והציעו לו לבצע מחקר על ציפורי הדרור. במכתבכם הביאו לפחות שתי דוגמאות מהמאמר להוכחת דבריכם.

תאריך עברי _____

תאריך לועזי _____

לכבוד

_____
_____
_____

שלום רב!

הנדון: _____

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

בברכה,

שם וחתימה

_____

ארגון הידע

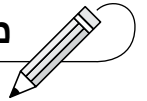
מטרתנו העיקרית בקריאת טקסטים היא להבין את הנקרא ולהיות מסוגלים לבצע פעילות כמו: כתיבת תשובות לשאלות, עריכת תמצות או סיכום וכן הכנה לקראת בחינה (טקסטים במקצועות רבי מלל כמו היסטוריה). כדי להקל את הבנת הקריאה ואת ביצוע המשימות הקשורות בטקסט, כדאי לארגן את המידע **בתבנית**. אפשר לארגן מידע בכמה דרכים.

גרפים • דיאגרמות • מפות חשיבה • מפות מושגים
טבלה • תרשים • תרשים זרימה

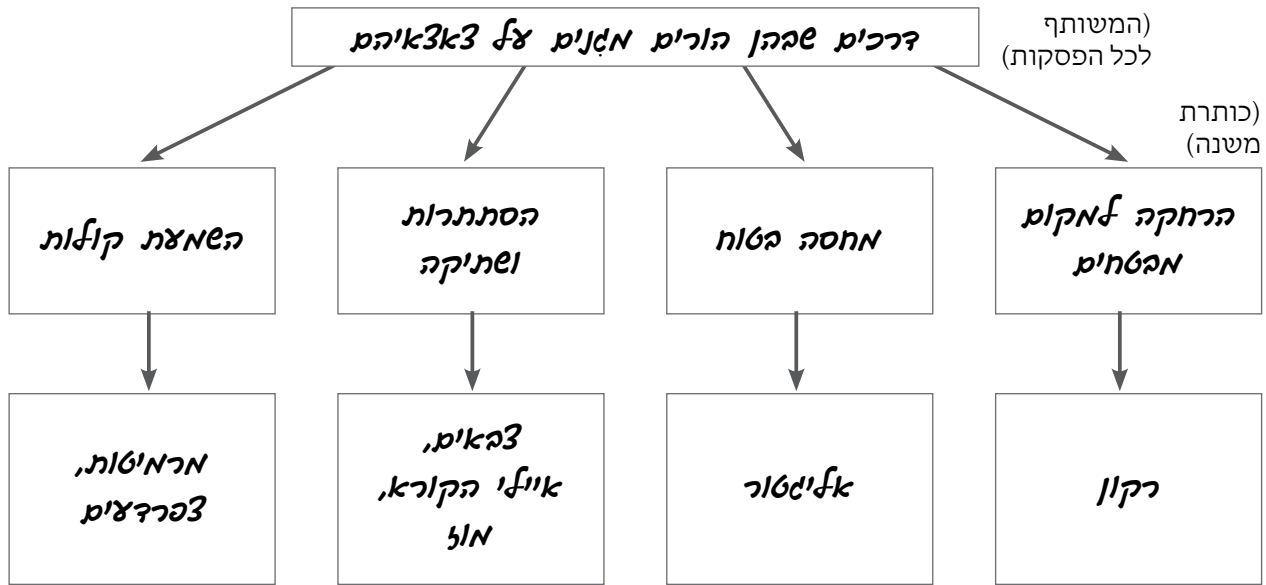
בדרך כלל, כאשר מדובר בטקסט שהיסוד המארגן שלו הוא **השוואה**, נוח מאוד לארגן את המידע ב**טבלה**. למדנו לבנות תבנית **שרשור** כאשר מתואר **תהליך**. כאשר הטקסט הוא מסוג **עימות**, כדאי לערוך **טבלה** של "בעד ונגד". במקרים אחרים כדאי לארגן את המידע בתרשים.

עריכת תרשים אינה בזבוז זמן, אלא היא **שיטה המקלה** במתן **תשובות** ועוזרת מאוד ב**זיכרון** לטווח רחוק. כשהמלל כתוב בתבנית, קל יותר לאחסן מידע ולשלוף אותו כשיש בו צורך.

משימות

1 לפניכם תרשים של המאמר "אימא, שמרי עליי!" (עמוד 36)

היעזרו בתרשים כדי לענות על השאלות שכאן. תוכלו לחזור לקרוא את הטקסט כדי לבדוק את תשובותיכם.

א. מהי הסכנה העיקרית האורבת לבעלי-חיים צעירים?

- (1) איבוד דרכם
- (2) מוות מרעב ומצמא
- (3) התנכלות בני אדם
- (4) להיות לטרף

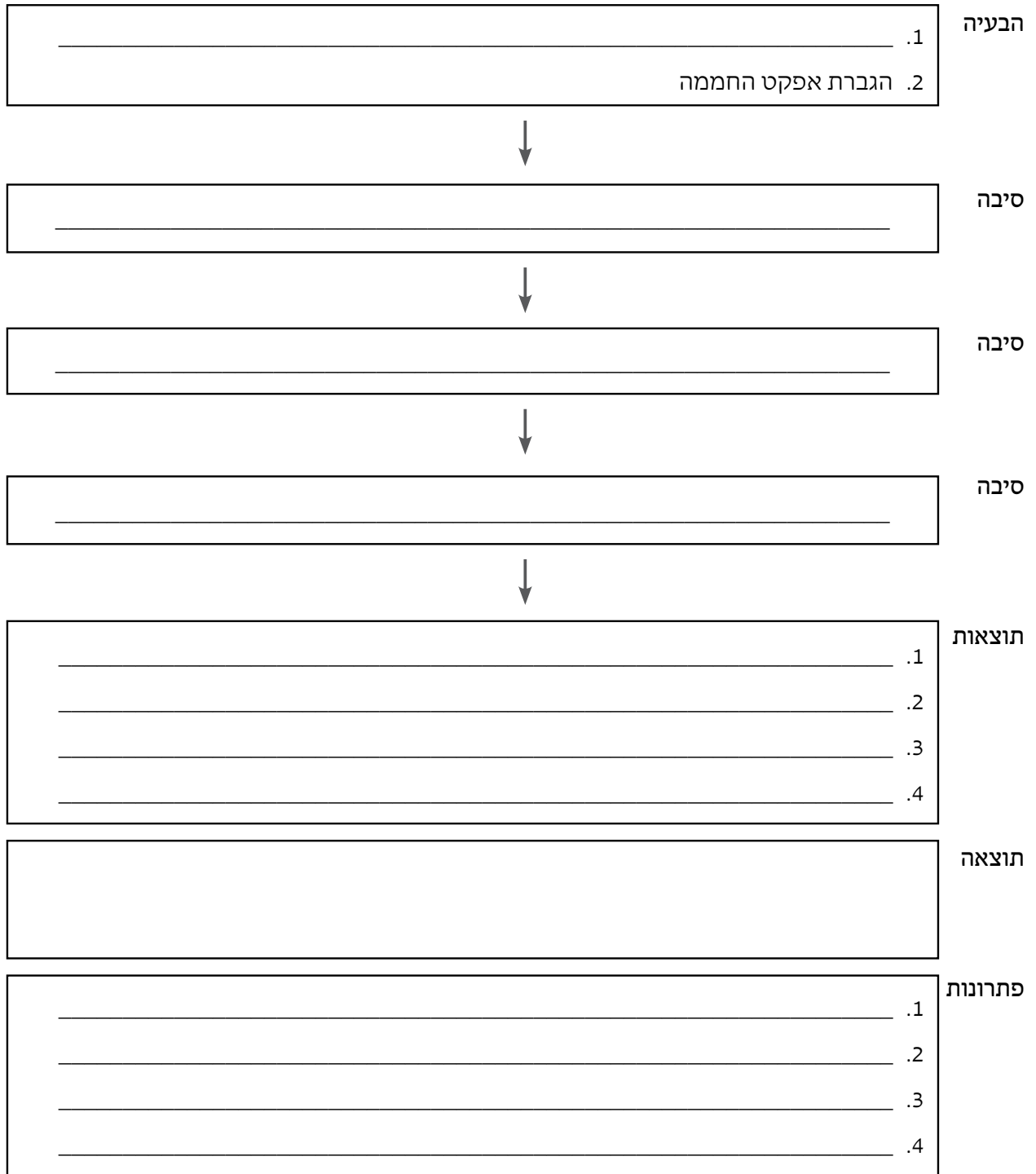
ב. מה המשותף לכל בעלי החיים הנזכרים בקטע?

- (1) כולם תוקפים את האויבים המאיימים על צאצאיהם.
- (2) כולם מושכים אֲליהם את האויב כדי להרחיקו מצאצאיהם.
- (3) כולם מגוננים על צאצאיהם הרכים מפני אויביהם.
- (4) כולם משמעים קריאות אזעקה, כדי להזהיר את צאצאיהם.

ג. מהי מטרת המאמר?

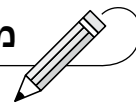
- (1) לספק מידע
- (2) לתאר חוויה
- (3) לערוך השוואה
- (4) להציג פתרון

2 קראו שוב את המאמר "איום אקולוגי" (עמוד 46). הציגו את עיקרי הדברים המועלים במאמר באמצעות תרשים.

משימות

1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.

2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.

3 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

"מה עושות האיילות"

(מתוך "עיניים")

בחורף בישראל קצת קר וקצת גשום; קצת בוץ וקצת רוח. הכול אם אין מזג אוויר קיצוני. החורף מתון וידידותי לסביבה. אבל בעולם יש מקומות שהחורף בהם קשה ביותר. אומנם גם בישראל החורף עורם קשיים ומכשולים על היצורים החיים, אך יש אזורים שתנאי הסביבה בהם קיצוניים, המעלות צונחות אל מתחת לאפס ונשארות שם במשך שבועות ואפילו חודשים.

במקומות האלה האדמה קופאת ומתפסה בשכבת שלג עבה. השלג אינו מפשיר במשך שבועות וחודשים. בחורף כזה כל היצורים החיים - בעלי החיים והצמחים - מוכרחים להתאים את עצמם לתנאים, ולא - לא יוכלו לשרוד, כי הקור העז, המחסור במזון והצורך בחימום עצמי הם חלק מהתנאים שהיצורים החיים צריכים להתמודד אִתם עם בוא החורף.

המנגנון הראשון מבוסס על הימנעות. קבוצה גדולה של יצורים חיים פשוט נמנעת מההתמודדות עם תנאי הסביבה הקשים השוררים בחורף, ונכנסת לתרדמת חורף עמוקה (היברנציה) עד בוא האביב. בתקופת תרדמת החורף קצב חילופי החומרים יורד, ועמו חום הגוף של בעל החיים. גם קצב פעילותו של הלב ולחץ הדם יורדים, והדם נאגר בטחול, מספר הנשימות בדקה פוחת, ופעילותם של המוח, של החושים ושל העצבים אטית. דוגמאות לבעלי חיים אשר יכולים להיכנס לתרדמת חורף הם עטלפים, קיפודים, נמנמים וסנאים. לא רק בעלי חיים נכנסים לתרדמת חורף. גם צמחים רבים מתכוונים לקראתו. עם בוא הסתיו אורך היום משתנה. השינוי הזה גורם לעצים להשיר את עליהם ולהאט את קצב חילוף החומרים. עם בוא האביב שוב הכול משתנה, והצמחים מתעוררים וחוזרים לפעילות מלאה.

1 פסקה (1)

נושא הפסקה:

_____

_____

5

פסקה (2)

נושא הפסקה:

_____

_____

10

פסקה (3)

נושא הפסקה:

_____

_____

15

20

המנגנון השני להתמודדות עם תנאי הסביבה הוא מנגנון של "עזרים" אשר מאפשרים ליצורים החיים להתמודד עם תנאי הסביבה. חלק מהמכרסמים פיתחו מערכת "עזרים" פעילים: חימום הגוף על-ידי פעילות שרירים, רעד של השרירים וייצור חום בדרכים אחרות. ויש גם "עזרים" סבילים: שכבת פרווה עבה, שכבת שומן עבה או שכבת נוצות עבה, כל השכבות האלה מבודדות את גופם של בעלי החיים מן הסביבה. לחלק מבעלי החיים יש שכבת פרווה עבה וגם שכבה עבה של שומן (למשל, לדוב הלבן) או שכבת נוצות עבה וגם שכבת שומן עבה (פינגווינים) או שכבת פרווה קצרה וסמיכה וְשכבת שומן עבה (כלב ים). אצל איילי הצפון כל סנטימטר רבוע של פרווה סמיכה מכיל כאלפיים שערות חלולות, והן המבודדות מפני הקור ושומרות על חום גופו של האייל.

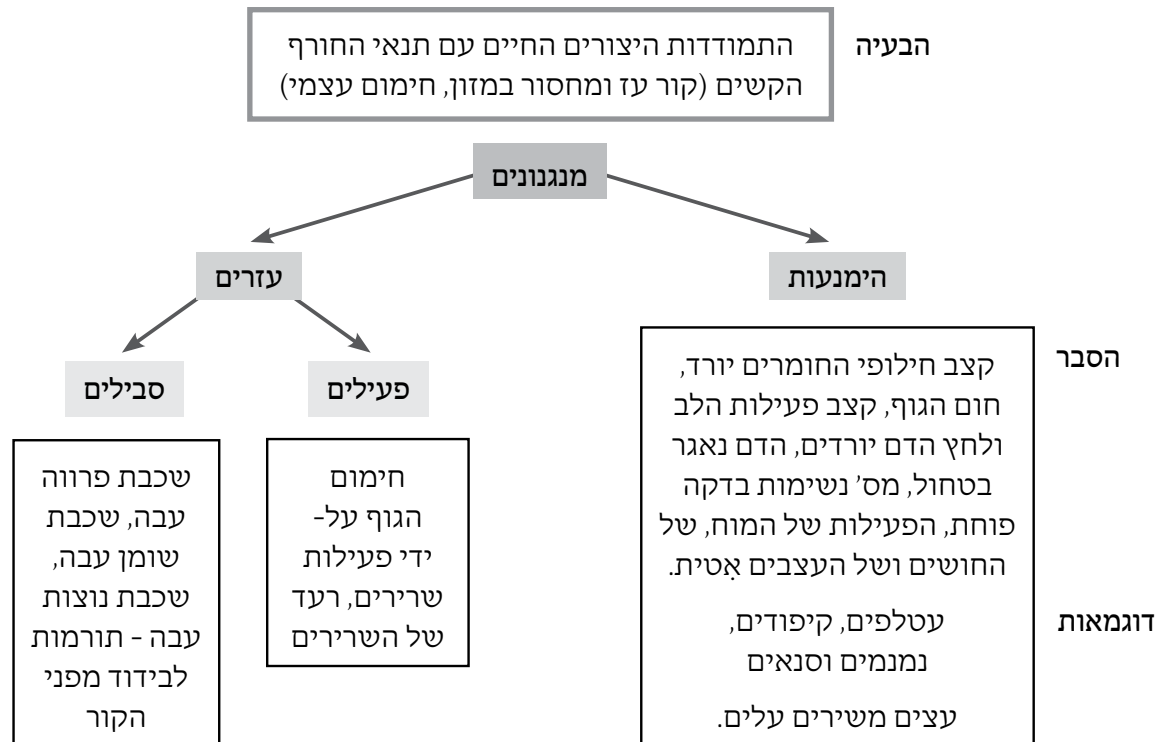
פסקה (4)
נושא הפסקה: 25

30

אף-על-פי שהחורף הישראלי אינו קיצוני, גם בעלי החיים בארצנו מתכוננים לחורף. מי שיצא בימים אלו לטיול ברחבי המדבר, יפגוש את היעלים בעלי הפרווה העבה והכהה - פרוות החורף. עם בוא האביב תיעשה פרוותם של היעלים דלילה ובהירה ומותאמת לתנאי העונה.

פסקה (5)
נושא הפסקה: 35

לפניכם ארגון התוכן בתרשים.

לאחר שהבנו את המבנה של המאמר, אפשר לענות על השאלות בעזרתו. ברור שלא כל המידע נמצא בתרשים, ולכן נצטרך לחזור אל המאמר, אבל נוכל לארגן את התשובה ואת החלקים החשובים שלה.

1 ציינו שלושה תנאים שיצורים חיים צריכים להתמודד עמם עם בוא החורף.

---

2 ציינו שני מנגנונים להתמודדות עם תנאי מזג האוויר, המופיעים במאמר.

---

3 פרטו את סוגי ה"עזרים" (המופיעים בטקסט).

---

4 מיינו את בעלי החיים ברשימה שלפניכם על-פי המנגנונים להתמודדות עם תנאי הסביבה של החורף, שהתפתחו אצלם.

בעלי החיים:

דוב לבן • עטלף • אייל • כלב ים • סנאי • קיפוד • פינגווין • יעל • נמנם

---

5 הסבירו בקצרה על מה מבוסס מנגנון ההימנעות. (אל תעתיקו את ההסבר מהטקסט.)

---

6 מה אפשר להסיק מהמאמר?

---

7 בסוף המאמר בשורה 37 כתוב: עם בוא האביב תיעשה פרוותם של היעלים דלילה ובהירה. מדוע משתנה הפרווה עם בוא האביב? נמקו את תשובתכם.

---

8 הסבירו כיצד עוזר המנגנון "השני" לבעלי החיים להתמודד עם החורף.

---

9 הסבירו מדוע חייבים היצורים החיים להתמודד עם תנאי החורף הקשים.

---

10 בחרו פסקה מהמאמר, והדגימו באמצעותה את מבנה הפסקה. נמקו את תשובתכם.

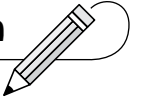

שימו ❤️, לפניכם תשובות לשלוש שאלות. ודאו שעניתם נכון.

- 1 שלוש התנאים שיצורים חיים צריכים להתמודד עמם, הם קור עז, מחסור במזון, הצורך בחימום עצמי.
- 5 מנגנון ההימנעות מבוסס על כך שבעלי החיים בתקופת החורף נמנעים מהתמודדות עם תנאי מזג האוויר בחורף ונכנסים לתרדמת חורף.
- 10 פסקה בנויה מרעיון מרכזי ומתומכים. בשורה 24 מתחילה פסקה 4. הרעיון המרכזי - "המנגנון השני להתמודדות עם תנאי הסביבה הוא מנגנון של "עזרים" אשר מאפשרים ליצורים החיים להתמודד עם תנאי הסביבה." בהמשך מוצגות שתי מערכות עזרים פעילים וסבילים. משפטים אלה משמשים תמיכה, פירוט והסבר. לאחר תמיכה זו מופיעות הדוגמאות.

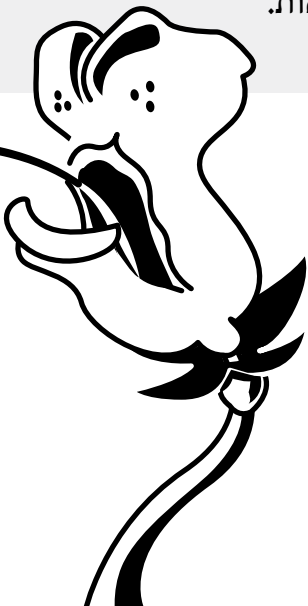

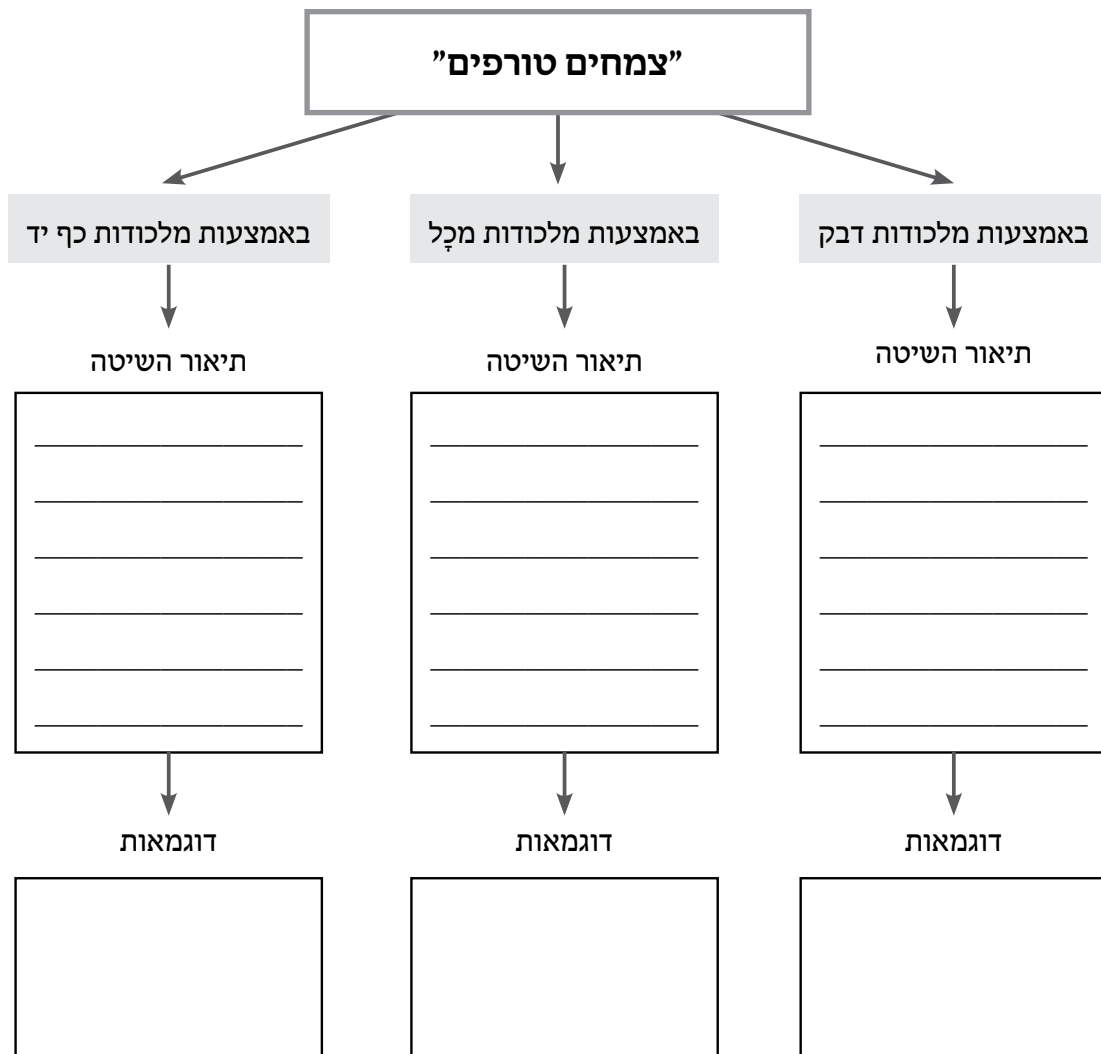
משימה

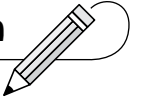
הטקסט שלפניכם הוא קטע מתוך מאמר.
קראו אותו, והשלימו את התרשים שאחריו.

- 1 הדבר המעניין הוא שהצמחים הטורפים רגילים לחיות בקרקע שכמות חומרי המזון שלה נמוכה, ואם ישתנה המצב, הם ימותו. בקיצור, כשהצמחים הטורפים עמדו בפני הבְּרָה - לפתח לעצמם מקור מזון חלופי או למות - לא כולם פנו לאותו כיוון, וכשם שבכל נושא יודע הטבע להמציא מגוון של פתרונות, כך קרה גם אֵתם.
- 5 הקבוצה הראשונה פיתחה מלכודות דבק: על עלים ירוקים ויפים צומחות שערות עדינות, שבקצותיהן טיפות עגולות וזָפּוֹת שנראות כמו טיפות טל. הטיפות האלה הן טיפות דבק חזק שאף הֶחָרֵק לא יכול להשתחרר ממנו. נחת הֶחָרֵק המסכן כדי ללגום - ונלכד... אז הצמח סוגר את העלה בכל טיפות הדבק האחרות שלו על הֶחָרֵק, והוא מתפרק והופך למזון. לצמחים האלה קוראים טלליות (בגלל טיפות הטל הקטנות), ויש מהם כ-100 מינים שונים.
- 10 הקבוצה השנייה פיתחה מלכודות מְּכָל. המלכודות האלו נראות כמו כד שמוזגים ממנו מים, וגם להן יש מכסה שנרָאָה כאילו אפשר לפתוח אותו בלחיצה במקום החיבור שלו לכד. במקום מים יש בכד מיצי עיכול, כשם שיש אצל בעלי חיים בקיבה. בפתח הכד מפריש הצמח צוף מתוק וריחני. החרקים שנוחתים על-פני הכד מחליקים פנימה, אל תוכו, ושם הם הופכים למזוננו של הצמח. לקבוצה זו שייכות הכדניות (הכוללות כ-70 מינים) והשופריות.
- 15 קבוצה אחרת של צמחים טורפים פיתחה מלכודות שנראות כמו כף היד שלנו. כאשר הֶחָרֵק נוחת על העלה, הוא נסגר בְּמַהירות וכולא אותו בתוכו. הצמח מפריש לתוך העלה מיצי עיכול המפרקים את הֶחָרֵק. כאשר מסתיים עיכול הֶחָרֵק, העלה נפתח מחדש, והשלד המיובש עף החוצה עם הרוח. הצמחים בקבוצה זו נקראים דיונאות.
- 20

משימות

1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.

2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.

3 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

על הציבור להילחם בתאונות הדרכים / אקסל

מאז קום המדינה נפגעו בתאונות דרכים יותר בני אדם מאשר בכל מלחמות ישראל. אפשר לומר שאין אסון המותיר אחריו קורבנות כה רבים - הרוגים ופצועים - כמו תאונות הדרכים. שלושה גורמים עיקריים לתאונות הדרכים.

אחד הגורמים הוא הגורם המכני - מכונית היא גוף מכני, שחלקיו עלולים להתקלקל. קלקול בחלק הקשור בבטיחות המכונית - כמו הגה, מעצורים, נקר בגלגל וכדומה - עלול להביא אסון כבד.

גורם נוסף הוא גורם התשתית. כבישים שאינם סלולים כהלכה, חוסר ברמזור בצמתים מרכזיים, מחסור בגדרות הפרדה - כל אלה גורמים לתאונות ולאסונות. בעיקר גורם לאסונות חוסר הפרופורציה בין מספר המכוניות ההולך וגדל לבין מספר הכבישים ומספר הנתיבים בכל אחד מהם.

יתרה מכך, לגורם אנושי משקל כבד בתאונות הדרכים - בכל מכונית או אופנוע נוהג אדם. שיקול דעת לא-נכון מצדו, פזיזות, חוסר אדיבות, אי-שמירה על חוקי התנועה וכדומה - אלה הם הגורמים העיקריים לתאונות. גם הולכי רגל, שאינם שומרים על החוק, מוסיפים קורבנות לרשימה הארוכה והעצובה.

אומנם קלקול מכני במכונית עלול לקרות לפתע, ללא אשמת איש, אך יש להדגיש שאף בעניין זה מעורב האדם הנוהג. על הנהג לשמור על מכוניתו, להכניסה למוסך לעתים מזומנות, לנהוג על-פי הוראות היצרן - או אז יש תקווה שיפחתו החששות לקלקולים מכניים. הגוף הממונה על תשתית הכבישים - הלא הוא משרד התחבורה - חייב לדאוג לתשתית נאותה של כבישים, כי בנפשנו הדבר. כביש מלא מהמורות,

פסקה (1)

1 נושא הפסקה:

_____

_____

פסקה (2)

5 נושא הפסקה:

_____

_____

פסקה (3)

10 נושא הפסקה:

_____

_____

פסקה (4)

15 נושא הפסקה:

_____

_____

פסקה (5)

20 נושא הפסקה:

_____

_____

מחסור בגדרות ביטחון, חוסר רמזור בצמתים הומים - הם הם הגורמים לחלק נכבד מתאונות הדרכים.

אולם עיקר האחריות מוטלת על הנהגים ועל הולכי הרגל. הנהג הזהיר ישמור על חוקי התנועה, לא יעקוף שלא כדין, ינהג באדיבות, יתחשב בנהגים אחרים ויאפשר להם להשתלב בתנועה.

הולך הרגל הזהיר יעבור אך ורק במעבר חצייה, יקפיד היטב לפני חציית כביש, לא יפתיע נהגים בחצייה פתאומית ויישמע להוראות הרמזורים. את כל אלה יש להקנות קודם כול על-ידי חינוך, אולם גם על-ידי אזהרה וענישה.

פסקה (6)

נושא הפסקה:

25

_____

_____

פסקה (7)

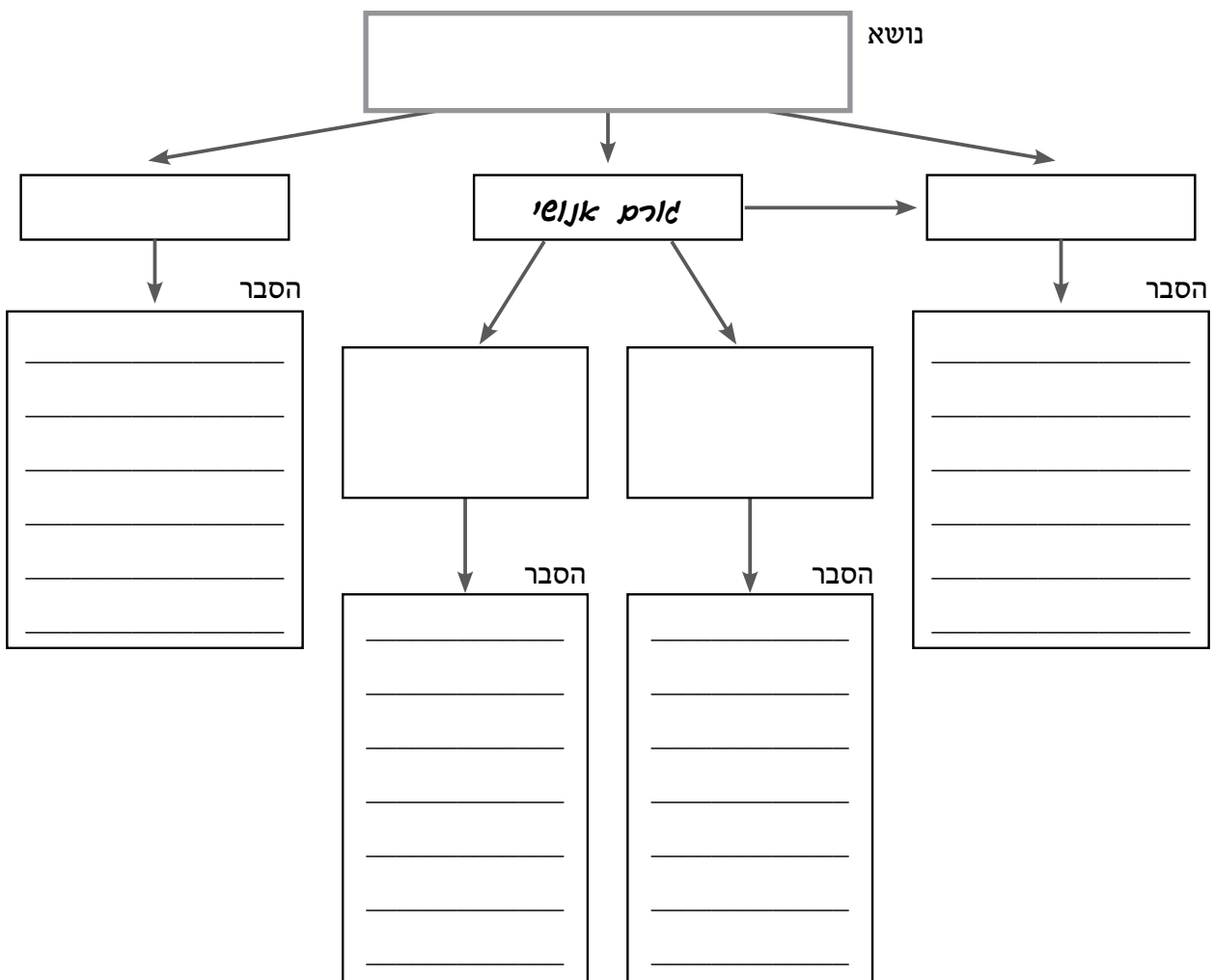
נושא הפסקה:

30

_____

_____

✿ השלימו את התבנית על-פי המאמר "על הציבור להילחם בתאונות הדרכים".

התייחסו רק לתרשים, וענו באמצעותו על השאלות שלפניכם.

1 מהו היסוד המארגן של הטקסט? נמקו את תשובתכם.

---

2 ציינו את שלושת הגורמים לתאונות דרכים.

---

3 מהו הגורם העיקרי לתאונות הדרכים, לפי הטקסט? הסבירו מדוע.

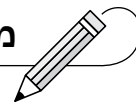

משימות

- 1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.
- 2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.
- 3 סמנו בטקסט **מילים מכוונות** וכן **מילות קישור**. אשר יסייעו לכם לזהות את היסוד המארגן של הטקסט.
- 4 זהו את **היסוד המארגן** של הטקסט על-פי המילים שסימנתם בסעיף 3, ועל-פי נושאי הפסקות.
- 5 ענו על השאלות שאחרי הטקסט.

תחבורה במאה ה- 21 / י' פרדיס

(מתוך "לקט לחניך" ב' בעריכת עובד בן-ישי, "אביתר")

לפני שני דורות היו רבים שפקפקו אם אומנם יצליח רכב משונה זה - המכונית - להתחרות אי-פעם במרכבות רתומות לסוסים. היו אף שאמרו בפסקנות, כי מהירות מופרזת של 20 או 30 קמ"ש עלולה להזיק לבריאות. אחרים סברו, כי לעולם לא ימצא התקציב הדרוש לסלילת כבישים מצופים אספלט, והיו גם "מומחים" אשר הוכיחו בעליל, כי האדם הממוצע לעולם לא יהיה מסוגל להשתלט על כל התורה הסבוכה של נהיגה ברכב מכני...

כל הנבואות הללו נתפדו בתוך זמן קצר, יחסית, וכבר בערב מלחמת העולם הראשונה הוברר לכול, כי אכן, המכונית כבשה לה מקום נכבד בתחבורה. אז קמו "נביאים" אחרים, שהזהירו את העתידים לרכוש מכונית, כי "המצאת השטן" הזו עשויה לגרום ברבות הימים תקלה שאין לה מוצא. לדעת אותם מומחים, סופן של המכוניות להתרבות עד כדי כך שלא יספיקו לסלול כבישים בקצב ייצור המכוניות, וכתוצאה מכך יתהוו בכל מקום פקקי תנועה סבוכים ביותר. אותם מומחים אף טענו, שרוב הערים הגדולות בעולם תוכננו בעבר הרחוק לתחבורה דלילה, ואילו ריבוי מכוניות עלול לסתום את עורקי התנועה העיקריים של הערים האלה.

כשני דורות לאחר הופעת המכונית, שוב אין המומחים רואים מוצא מִסֶבֶךְ הצפיפות בכבישים. כל מי שיוצא היום לדרך יודע לספק על כך

1 פסקה (1)

נושא הפסקה:

5

פסקה (2)

נושא הפסקה:

10

15

פסקה (3)

נושא הפסקה:

סיפורים ארוכים וְעֲצוּבִים. בארץ, אף-על-פי שהמצב נראָה לנו בלתי-
 20 נסבל, עדיין טוב חָלַקְנוּ מכל מה שמתרחש מדי יום ביומו בריכוזי יישוב
 גדולים בחו"ל. בניו-יורק, בפריס, בלונדון ובטוקיו, למשל, לעתים כדאי
 יותר ללכת ברגל מאשר לזחול אט-אט במכונית התקועה בפקקי תנועה
 המתמשכים לפעמים לאורך קילומטרים. במקרים רבים חייבת משטרת
 התנועה להיעזר ברשת ענפה של הליקופטרים, במערכות קשר ובמחשבים
 25 אלקטרוניים, וגם אז קורה שנסיעה לאורך מסלול של שלושה קילומטרים
 נמשכת מחצית השעה ואף יותר מזה... מצב זה גורם לכך שאי-אפשר
 להיכנס ברכב למרכזים מסחריים רבים בעולם - גם משום שהדבר מייגע
 וממושך מדי, וגם משום שהשלטונות אסרו על נסיעה במרכזים אלה.
 מכל מקום, מרכזים מסחריים רבים בערים הגדולות חרבו ונחנקו, מכיוון
 שאי-אפשר להגיע אליהם בדרך נוחה.

מומחים נקראו לנתח בעיה זו של סתימת הכבישים. גם בארץ נערכו
 סקרים רבים. מטרתם הייתה לגלות מדוע נוצרים הפקקים, ולדווח על
 עומס בכבישים בשעות שונות של היממה. סקרים אלה העלו, בין היתר,
 תופעה מעניינת. את עיקר האשמה נושא כלי התחבורה הפחות יעיל
 35 מכולם: המכונית הפרטית, המסיעה כל בוקר אדם יחיד, או לכל היותר
 שני אנשים, למקום עבודה מרוחק. יש אנשים רבים המוכנים להתייטר
 מדי יום ביומו זמן רב בכבישים מורטי עצבים, ובלבד שיוכלו לשמור
 על "הסמל המעמדי" שלהם: מכונית פרטית, המשקפת את יוקרתו של
 הנוהג בה. ברור אפוא כי מספר החושקים ברכב פרטי משלהם ילך ויגדל
 40 בשנים הקרובות. בד בבד תתרחב ותגדל גם רשת הכבישים שלנו. אולם
 המומחים סבורים זה שנים, שהתרחבות זו לא תוכל להדביק את קצב
 רכישת המכוניות החדשות. אם המצב יתפתח לפי התחזית הנוכחית,
 אנו צפויים לחנק כבישים הולך ומחמיר. לפיכך שנים אחדות מחפשים
 בקדחתנות פתרון מהפכני לבעיה המחריפה.

אחד הפתרונות הללו תובע להגביל בצורה קיצונית את הרישוי לרכב.
 45 לדעת הממליצים על "תרופה" זו, אין להרשות לכל אדם לנהוג ברכב
 משלו, כשם שאין מניחים לכל דיכפין להקים תחנת שידור פרטית. רק
 אנשים היכולים להוכיח כי המכונית משמשת להם "כלי עבודה", יקבלו
 רישיון. רופאים, מחלקי סחורות לחנויות, פקחים ופקידים, שמטבע
 עבודתם חייבים להסתובב הרבה - כל אלה בוודאי ימשיכו גם להבא
 50 לנסוע במכונית פרטית, אם לא שלהם, הרי של המוסד שבו הם עובדים.

פסקה (4)
 נושא הפסקה:

_____

_____

פסקה (5)
 נושא הפסקה:

_____

_____

גם אז תתעורר בעיה. מה יהיה טיבו של הרכב הציבורי? אוטובוסים? חשמליות? רכבות תחתיות? הליקופטרים? ההצעות רבות ושונות, אולם בינתיים נתקבל רק פתרון אחד ברחבי תבל: הרכבת התחתית. ההשקעה הכספית הראשונה אומנם גדולה מאוד, משום שיש צורך לסלול רשת ענפה של עורקי תחבורה תת-קרקעיים, אולם הניסיון הראה כי כרגע זו הדרך היחידה, המבטיחה כי רוב רובה של התחבורה הציבורית יתנהל באין מפריע.

55

פתרון שונה לחלוטין הוצע בעת ובעונה אחת בלונדון ובניו-יורק, שתי ערים היכולות להתפאר ברשת ענפה וסבוכה של רכבות תחתיות. מתכנני הערים הללו חזו מראש את היום שבו גם התחבורה התת-קרקעית לא תספיק, ושוב לא ישתלם להרחיב את רשת הפסים שמתחת לאדמה. הם הציעו, כי רוב רובם של הנוהגים כיום ברכב פרטי ממונע יעברו ל"מכוניות ננס" - מעין מושבים ממונעים, התופסים שטח מועט ביותר, והמסוגלים להתקדם על הכבישים במהירות של כ- 40 קמ"ש. "מכוניות ננס" אלה יצוידו במנועי חשמל, הניזונים ממצברים. כך יתאפשר להם רדיוס פעולה של כ- 60 ק"מ עד שהסוללה תתרוקן, ויהיה צורך להטעינה מחדש.

60

65

עוד הציעו, שבמרכזי הערים, שבהם התנועה צפופה ביותר, יותרו כליל על שימוש ברכב כלשהו. במקום זאת, יגיעו בני האדם למחוז חפצם, כשהם עומדים בניחותא על "כביש רץ", מעין מדרגות ניידות אופקיות. ניסוי ראשון בקנה-מידה גדול נערך בסידני שבאוסטרליה, ואכן, הנוקקים למרכז המסחרי של עיר זו סבורים כי חידוש זה מקל הרבה את הצפיפות. בלאו-הכי, רוב המרכזים המסחריים של הערים הגדולות שטחם מצומצם, וגם בהליכה ברגל אפשר לעבור אותם בתוך רבע שעה עד חצי שעה. ניסויים בדגמים מוקטנים הראו, כי אם ייבנו זה לצד זה כמה כבישים הרצים במהירות שונות, יהיה אפשר להגיע ממקום למקום במהירות ממוצעת של כ- 20 קמ"ש: אדם העומד בצדי הכביש עולה תחילה על פס המתקדם במהירות של 4 קמ"ש, וכדומה. בכל פעם אין הוא משנה את מהירותו ביותר מ- 4 קמ"ש, דבר שנחשב בטוח וחסר תקלות. מובן ש"סלילת" כבישים כאלה בקנה-מידה גדול תיתכן רק אם יוקצבו סכומים אסטרונומיים, והללו אימתניים, עד שגם אבות העיר הקמצנים ביותר ישתכנעו, כי מוטב לשקוע בחובות, מאשר בקיפאון כללי.

70

75

80

מכל האמור לעיל מתגבשת בינתיים רק תחזית אחת: בעתיד הקרוב ייאלצו יותר ויותר אנשים לוותר על מכונית פרטית משלהם. פשוט - לא יהיה היכן לנוע ברכב פרטי!

85

פסקה (6)

נושא הפסקה:

_____

_____

פסקה (7)

נושא הפסקה:

_____

_____

פסקה (8)

נושא הפסקה:

_____

_____

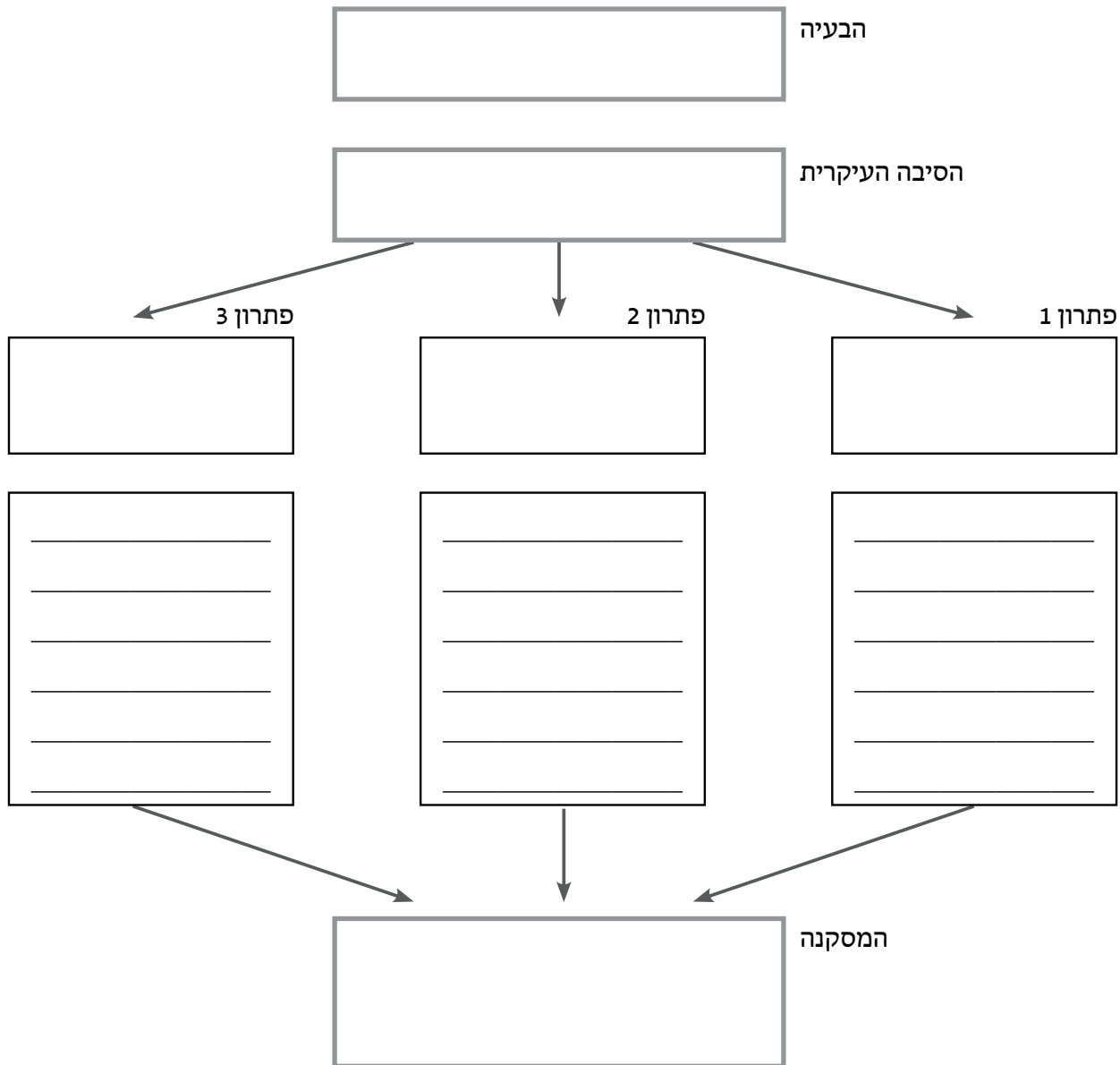
1 מהו היסוד המארגן של המאמר? נמקו את תשובתכם.

---

2 מלאו את התרשים.

3 ציינו את התפקיד של כל אחד מסימני הפיסוק.

קווים מפרידים (שורה 2): _____
מירכאות (שורה 5): _____
שלוש נקודות (שורה 7): _____
מירכאות (שורה 10): _____
שלוש נקודות (שורה 26): _____
נקודתיים (שורה 77): _____
מירכאות (שורה 46): _____
מירכאות (שורה 63): _____
סימן קריאה (שורה 85): _____

4 כתבו למה מתכוונים המאזכרים שלפניכם.

הללו (שורה 8): _____
כתוצאה מכך (שורה 13): _____
אז (שורה 25): _____
מצב זה (שורה 26): _____
הדבר (שורה 27): _____
אלה (שורה 28): _____
אליהם (שורה 30): _____
בעיה זו (שורה 31): _____
מטרתם (שורה 32): _____
הללו (שורה 45): _____
הללו (שורה 61): _____
במקום זאת (שורה 69): _____
עיר זו (שורה 72): _____
חידוש זה (שורה 72): _____

5 ציינו שלוש סיבות לפקפוק כי המכונית תצליח להחליף את המרכבות הרתומות לסוסים.

---

6 למה התכוונו הנביאים באמרם "המצאת השטן" בשורה 11?

---

7 מה ניבאו ה"נביאים"?

---

8 מומחים חקרו את בעיית סתימת הכבישים. מה הייתה מסקנתם העיקרית?

---

9 ציינו והסבירו שלושה פתרונות המוצעים בטקסט לגבי בעיית הצפיפות בדרכים.

שימוש בתרשים לארגון הידע בהיסטוריה

הפרק בספר "מסע אל העבר" בהוצאת מט"ח ערוך בשיטה נוחה לארגון. בכל פרק יש כותרות ראשיות הכתובות באותיות גדולות, וכותרות משניות הכתובות באותיות קטנות יותר. כל כותרת משנית מכילה פסקות.

דוגמה:

פרק ג' - אלכסנדר הגדול והתרבות ההלניסטית

כותרת ראשית (1) מממלכה קטנה לאימפריה

- כותרות משניות
- א. מקדוניה סובלת מבעיות כלכליות וביטחוניות (שתי פסקות)
  - ב. פיליפס מלך מקדוניה משתלט על יוון (שלוש פסקות)
  - ג. אלכסנדר כובש המזרח (חמש פסקות)

כותרת ראשית (2) מפגש בין תרבויות - מזרח ומערב

- כותרות משניות
- א. אלכסנדר פועל למיזוג תרבויות (חמש פסקות)
  - ב. ממלכת אלכסנדר מתחלקת בין יורשיו (שתי פסקות)
  - ג. במזרח ובארץ ישראל מוקמות ערי-מדינה הלניסטיות (שלוש פסקות)
  - ד. מעמדה של המלוכה בממלכות ההלניסטיות (ארבע פסקות)
  - ה. הדת ההלניסטית מושפעת ממזרח וממערב (פסקה אחת)

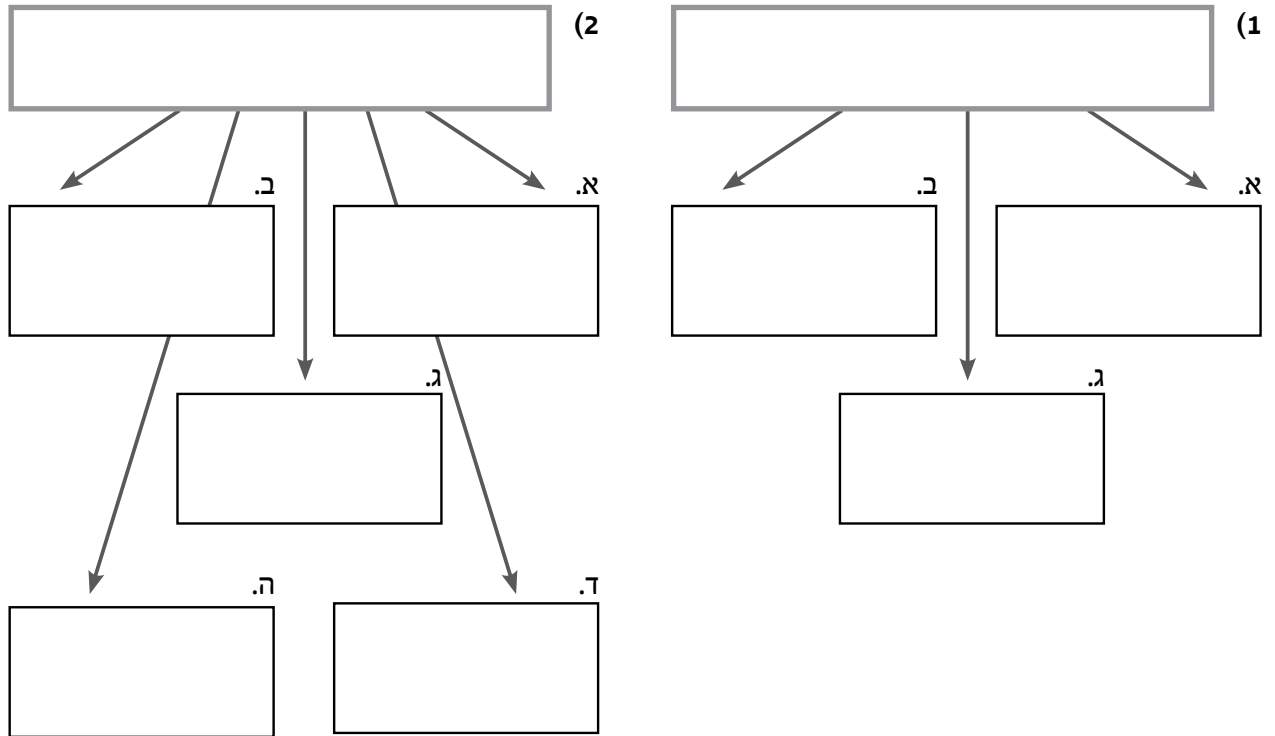
כעת נהפוך את הכותרות הללו לתרשים. התרשים שיתקבל הוא **תפריט ראשי**, ולמעשה, הוא בנוי בשיטת **חלונות**, כמו תוכנת ה-windows במחשב. הכוונה היא שכל משבצת יכולה "להיפתח" למשבצות נוספות שבהן יהיה מידע נוסף, מפורט יותר, אבל לא מפורט מדי. זכרו, אנחנו **מתמצתים** את המידע.

נבנה את התרשים ביחד.

✿ תחילה השלימו את "התפריט הראשי" בתרשים שלפניכם.

תפריט ראשי

פרק ג' - אלכסנדר הגדול והתרבות ההלניסטית

התרשים שהכנו נותן "מבט על" של הפרק. כעת "נפתח את החלונות".

✿ מלאו את המשבצות של כותרת (2), ומתחת לכל משבצת כתבו את הרעיונות המרכזיים של כל פסקה. היעזרו בדוגמה של כותרת א'.

(2) מפגש בין תרבויות - מזרח ומערב

ה	ד	ג	ב	א
				אלכסנדר פועל למיזוג תרבויות
				1. האוכלוסייה של האימפריה הפרסית הייתה מגוונת . 2. אלכסנדר רצה למזג בין התרבויות של העמים שכבש לבין תרבות יוון-מקדוניה. 3. אלכסנדר חשב על עמו כמו אל בהשפעה פרסית. 4. לבש בגדים מזרחיים ונשא נשים פרסיות בנישואי תערובת . 5. בנה ערים הדומות לערים יוונית, עיר מדינה. 6. כך הפיץ את התרבות היוונית. 7. התרבות החדשה שנוצרה נקראה "התרבות ההלניסטית" (הלניזם).

שימו !

- מספר הרעיונות המרכזיים מתחת לכל כותרת הוא כמספר הפסקות בספר, הכתובות תחת אותה כותרת.
- השתדלו לא להעתיק מהטקסט, אלא לבנות משפטים עצמאיים בשפתכם. כך קל יותר לזכור.
- בכל משפט כדאי לסמן מילת מפתח (מודגשת) שתזכיר לכם את הרעיון.

לאחר שהתרשמים שלנו מלא, קל יותר לענות על שאלות.

דוגמאות לשאלות

☆ מה היה יחסו של אלכסנדר לתרבויות העמים שכבש לאחר ההשתלטות על האימפריה הפרסית בשנת 331 לפנה"ס? הציגו את היחס בעזרת שלוש דוגמאות.

שימו , השאלה מורכבת משני חלקים:

1. מה היה יחסו,
2. הציגו ... שלוש דוגמאות.

✿ התבוננו בתרשים, ונסחו את תשובתכם בעזרתו.

שימו , קראו את התשובה המוצעת.

אלכסנדר רצה למזג בין התרבויות של העמים שכבש לבין תרבות יוון-מקדוניה ממנה בא. שלוש הדוגמאות המוכיחות את יחסו היו אלה: 1. הוא לבש בגדים מזרחיים ונשא נשים פרסיות וכך תרם לשילוב בין התרבויות; 2. הוא החשיב את עצמו כאל, כפי שהיה נהוג בתרבות הפרסית; 3. הוא בנה ערים הדומות לערים יווניות, ובהן הושיב את תושבי האימפריה עם יוונים-מקדוניים. כך הפיץ את התרבות היוונית.

"למזג" -
מילת המפתח

☆ הסבירו את המושג "תרבות הלניסטית". בתשובתכם הציגו דוגמאות.

תשובה

תרבות הלניסטית היא תרבות שנוצרה כתוצאה מ

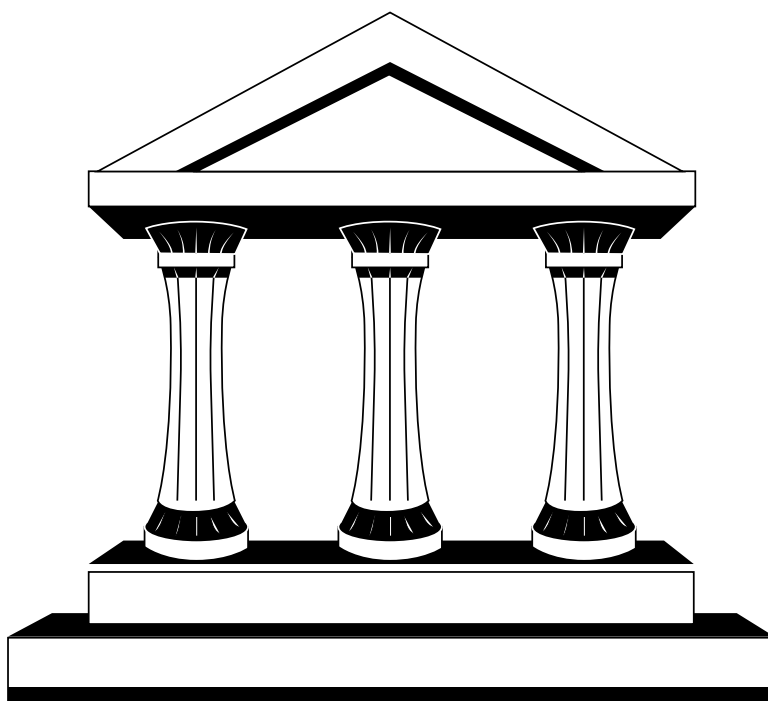

מה בין תמצית לסיכום?

כל הרכיבים של מאמר, שלמדנו לאורך השנים וגם בחוברת זו, מובילים אותנו לכתיבת תמצית מאמר או לכתיבת סיכום. לפני שנראה את השלבים לכתיבת כל אחד מהסוגים הללו, נראה את הדומה ואת השונה ביניהם.

סיכום	תמצית	
	<p>1. יש להבחין בין העיקר לטפל. יש להבחין בין הרעיונות המרכזיים, העיקריים, לבין המשפטים התומכים והמדגימים.</p> <p>2. יש ליצור לכידות בין הרעיונות בעזרת מילות קישור מתאימות.</p> <p>3. האורך הוא לא יותר משליש מאורך הטקסט המקורי.</p>	דומה
<p>1. אין חובה להיצמד למבנה המאמר. אנו עורכים את הרעיונות המרכזיים לפי הבנתנו.</p>	<p>1. נשארים נאמנים למבנה הרטורי. אנו עוברים פסקה-פסקה לפי הסדר ומסמנים את הרעיון המרכזי.</p>	שונה
<p>2. יש לנסח את הרעיונות מחדש.</p>	<p>2. אפשר להשתמש בלשון הטקסט.</p>	
<p>3. יש פסקת סיום המציגה את כוונת הכותב או הכותבת או את מסקנתם או את המלצתם.</p>	<p>3. אין מסקנה או סיכום, כי אין דעה.</p>	
<p>4. כדאי להשתמש בתבנית כתיבה.</p>		

כתיבת תמצית

תמצית היא התוכן העיקרי של הטקסט, היא מכילה את הרעיונות המרכזיים שלו, בשמירה על המבנה שלו. ביצוע הפעולה מחייב הבנה והכרה של מבנה פסקה. זיהוי הרעיונות המרכזיים בטקסט יסייע בתמצות. התמצות נעשית בטקסטים מידעיים (מתוך ספרי לימוד, אנציקלופדיות וכדומה), כלומר טקסטים ללא עמדת הכותב או הכותבת.

שלבי התמצות

- שלב א' קוראים את הטקסט.
- שלב ב' מסמנים בכל פסקה את הרעיון המרכזי שלה. לעתים הרעיון המרכזי מפוצל לשני משפטים או כתוב בכמה מילים.
- שלב ג' מעתיקים את המשפטים המרכזיים זה אחר זה.
- שלב ד' מוודאים כי הרצף הגיוני ותקין, ומוחקים משפטים מיותרים (הסברים ודוגמאות).
- שלב ה' מוסיפים מילות קישור לפי הצורך.
- שלב ו' מעתיקים את המשפטים לפסקה אחת שלמה, כולל מילות הקישור שהוספנו.

דוגמה

בטקסט שלפניכם מסומנים הרעיונות המרכזיים של הפסקות.

הכלב - חבר מאותו כוכב

(מעובד על-פי "אנציקלופדיה לנוער")

- פסקה (1) כולנו שמענו בוודאי כבר את ההגדרה כי הכלב הוא ידידו הטוב ביותר של האדם. ואכן, אנו, בני האדם והכלבים, פיתחנו עם השנים יכולת להיעזר זה בזה כדי להתקיים וליהנות ממערכת היחסים השוררת בינינו. הכלב, הנחשב לחיה טורפת שבויתה, הוא יונק המשתייך למשפחת הכלביים. במשפחה זו נכללים גם הזאב, התן והשוועל, שהם חיות בר. ישנם גזעים שונים במשפחת הכלבים.
- פסקה (2) כל גזע הוא בעל תכונות אופי שונות ומבנה גוף וצבע אחרים. האדם למד להכיר ולנצל את תכונותיהם המיוחדות של הכלבים, ובעיקר את העובדה שהכלב נאמן מאוד לבעליו. בגלל עובדה זו קל לחנכו למטרות שמירה והגנה, כמו גם לשמש חבר לכל דבר. מראה של כלבים המנחים עיוורים בדרכם הוא מרגש מאוד, ולעתים נרקמים בין אנשים עיוורים, בודדים או נכים לבין כלביהם יחסי חברות מעוררי התפעלות.
- פסקה (3) חוש הריח של הכלב הוא מפותח מבין כל חושיו. אם האדם חי בעולם של תמונות, הרי שהכלב חי בעולם של ריחות. לדוגמה, כלב יזהה ממרחק את בעליו או חומר מסוים רק על-פי הריח, ואילו האדם לא יוכל לעשות זאת. שוטרים נעזרים בכלבים, שנקראים כלבי גישוש, כדי למצוא אנשים שאיבדו חושים מסוימים. גם ציידים עושים שימוש בחוש הריח של הכלב כדי לאתר את טרפם. רועי צאן מחנכים את כלביהם לשמור על שלמות עדריהם ועל ביטחונם, ולהשיב אליהם בעלי חיים שאבדו. ישנם כלבים המתמחים באיתור ובהצלה של אנשים שנקלעו למצוקה בתנאים קשים.

פסקה (4) למרבה הצער, האדם אינו עושה תמיד שימוש מועיל בכלב. יש כאלה הגורמים לכלבים סבל רב על-ידי כליאתם במקומות שאינם מתאימים להם, אחרים זונחים אותם ברחוב לאחר שגידלו אותם פרק זמן מסוים, ויש אפילו מי שמורשה לבצע בהם ניסויים אכזריים שמסתיימים במותם.

שימו !

פסקות 2 ו-4 קלות לתמצות, מכיוון שהרעיון המרכזי שלהן בתחילת הפסקה. פסקות 1 ו-3 קשות יותר, מכיוון שהרעיון אינו נמצא רק במשפט אחד, ויש לבנות אותו.

התמצית:

הכלב נחשפ לזידו הטוב ביותר של האדם. הוא יונק ממספחת הכלבים, והוא נחשפ לחיה טורפת שבזוה. ישנן מספחה זו אלצים שונים, לכל אלץ יש תכונות אופי שונות ומנה אלו ואלץ אחרים. האדם למד להכיר ולנצל את תכונותיו המיוחדות של הכלב, ובעיקר את הצורה שהכלב נאמן מאוד לבעליו. חוש הריח של הכלב הוא המפותח מבין כל חושיו, ולכן נעזרים בו שוטרים, ציידים ורוצי צאן. עם זאת האדם אינו עושה תמיד שימוש מוצלח בכלב, ואלץ אדם לו לעתים סבל רב.

שימו ! בתמצית הוספנו שלוש מילות קישור (מודגשות).

הוספנו את מילת התוצאה "ולכן" כדי לקשר בין העובדה שלכלב יש חוש ריח מפותח לבין הדוגמאות המראות את השימוש של בעלי תפקידים ומקצועות שונים בחוש זה. הוספנו את מילת הניגוד וההסתייגות "עם זאת". בטקסט המקורי הופיע הצירוף "למרבה הצער". צירוף זה הוא הבעת דעה, ולכן איננו אמורים להכניסו לתמצית שלנו. הצירוף הזה מרמז על ניגוד בין הרעיון הקודם, שהוא השימוש המועיל שעושים בני האדם בתכונת הכלב, לבין התנהגות לא-ראויה שהאדם עושה בו. הוספנו את מילת ההוספה "ואף" כדי לחזק את הכוונה במשפט "אינם עושים שימוש מועיל".

כתיבת סיכום

- שלב א' קוראים את הטקסט. מזהים את סוגו ואת מטרתו (על-פי תהליך "טרומ קריאה" בעמוד 21).
- שלב ב' מסמנים בכל פסקה את הרעיון המרכזי שלה. לעתים הרעיון המרכזי מפוצל לשני משפטים או כתוב בכמה מילים.
- שלב ג' כותבים פתיח. הפתיח מכיל את שם המאמר ואת שם הכותב או הכותבת וכן את נושא המאמר.

שלב ד' כותבים משפט פתיחה לגוף בהתאם ל**מטרת המאמר** (לפי עמוד 65) ו**ליסוד המארגן** (עמוד 35) שלו. חשוב לבחור ב**פועל מתאים**.

דוגמאות

- יסוד מארגן של השוואה: הכותב **משווה** בין... לבין... לפי כמה תבחינים...
- יסוד מארגן של בעיה ופתרון: הכותב **מציג** את הבעיה ש... בהמשך הוא **מציע** שלושה פתרונות...
- יסוד מארגן של היבטים: הכותבת **בוחנת** את הנושא מכמה היבטים:...
- יסוד מארגן של זמן: הכותבת **סוקרת** את התפתחותו של...

שלב ה' יוצרים **הקשרים** בין הרעיונות בעזרת מילות קישור.

שלב ו' כותבים סיום: או מסקנה או המלצה או דעה של הכותב או הכותבת.

שלב ז' קוראים את הסיכום ומוודאים שאין משפטים מיותרים, שמתקיים רצף קריאה, ושקיימים סימני פיסוק.

תבנית הסיכום - מודל

פתיח המאמר "_____ " שנכתב על-ידי _____ עוסק ב _____.

גוף הכותב (קובע, מציג, טוען, מתאר, מוכיח, מבקר, משווה) _____

_____

סיום כותב המאמר סבור ש... _____

או: מהנאמר אפשר להסיק ש _____

_____

דוגמה

לפניכם סיכום הטקסט "**מה עושות האיילות**" (עמוד 89).

פתיח הטקסט "**מה עושות האיילות**" שעובד מתוך "עיניים" עוסק בהתמודדות של היצורים החיים עם תנאי החורף, בעיקר באזורים שהתנאים בהם קשים (קור עז וחוסר מזון וחימום עצמי).

גוף כותב המאמר מציג שני מנגנונים המהווים את דרכי ההתמודדות של היצורים עם

תנאים אלה: מנגנון ההימנעות ומנגנון "העזרים". במנגנון הראשון הגוף נכנס להאטה,

ופעילות איברי הגוף פוחתת. במנגנון השני מבוצעת ההתמודדות בעזרת אמצעים

חיצוניים כמו פרווה ושומן.

סיום מן המאמר אפשר ללמוד על התאמת גופם של היצורים החיים בתקופות מצוקה.

משפט מכליל לרעיון שבגוף

דף מחוון לכתובת סיכום

שם _____ הציון שלי _____

ציון	20%	20%	60%	
	סגנון	מבנה	תוכן	
100-80	<ol style="list-style-type: none"> 1. המשפטים ברורים ולא מסורבלים. 2. משלב הלשון מתאים. 3. הניסוח בהיר. 4. אין העתקות, אלא שימוש בלשון שלנו. 5. יש שימוש בקישוריות. 6. יש שימוש בסימני פיסוק. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. יש פתיח. 2. משפט ראשון של גוף הסיכום. 3. ישנם קשרים בין הרעיונות. 4. קיים שימוש בסיומ. 5. רכיבי המאמר באו לידי ביטוי בסיכום (עימות, תופעה, השוואה ועוד). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. הובאו רק רעיונות עיקריים ללא דוגמאות, ללא הסברים, ללא תיאורים. 2. אורך כנדרש: כ-$\frac{1}{3}$ מהמקור. 3. אפשר להבין את הטקסט בלי לקרוא את כולו. 	<p>טוב מאוד</p>
79-51	<ol style="list-style-type: none"> 1. המשפטים מסורבלים. 2. המשלב אינו מתאים. 3. הניסוח לא בהיר. 4. אין העתקות. 5. יש שימוש בקישוריות. 6. יש שימוש בסימני פיסוק. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. חלק מהתוכן חסר - בעיקר פתיח. 2. אין התייחסות לרכיבי מבנה של המאמר. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. נוסף על רעיונות חלקיים הובאו גם דוגמאות: פירוט והסבר. 2. אורך מדי, כ-$\frac{1}{2}$ מהמאמר. 3. אי-אפשר להבין את עיקרי הדברים במאמר בלי לקרוא אותו. 	<p>טוב</p>
50-0	<ol style="list-style-type: none"> 1. המשפטים מסורבלים. 2. המשלב אינו מתאים. 3. הניסוח לא בהיר. 4. יש העתקות. 5. אין שימוש בקישוריות. 6. אין שימוש בסימני פיסוק. 	<p>אין התייחסות לתבנית הסיכום - אין פתיח, אין משפט קושר של הגוף, אין סיומ, אין קישוריות בין הרעיונות.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. הובאו רוב הפרטים והדוגמאות מהמאמר, הושמטו רעיונות מרכזיים. 2. אורך מאוד. 	<p>לא עומד בקריטריונים</p>

סיכום בורר

במשימה של כתיבת סיכום בורר אתם מתבקשים לברור רעיונות מסוימים מתוך כל הרעיונות המרכזיים שמצאתם וסימנתם. הפתיח של סיכום כזה יכול את הדרישה שבמשימה. בדרך כלל לסיכום בורר אין סיום.

תבנית הסיכום הבורר - מודל

פתיח   המאמר "_____ " שנכתב על-ידי _____ עוסק ב כאן תכתב המשימה.

גוף   הכותב (קובע, מציג, טוען, מתאר, מוכיח, מבקר, משווה)

דוגמה

☆ סכמו את המאמר "מדוע כותבים על קירות" (עמוד 42). בסיכומכם הציגו את המניעים לשימוש ב"גרפיטי".

הסיכום

המאמר "מדוע כותבים על קירות" עוסק לפי רפי רחמים בציתון "קשר ציון" עוסק במניעים לשימוש בגרפיטי.

הכותב מציג מניעים שונים לשימוש בגרפיטי. אחד המניעים הוא הצהרת הודעה לאדם או לציבור. נוסף על כך, השימוש בגרפיטי מנציח את הכותב. חלק אחר באמצעי זה נוצר לתעמולה פוליטית. יש אנשים החושבים שהם אמנים, ומאחר שאין להם מקום להציג את יצירותיהם, הם עושים זאת על גבי קירות.

שימו , אין סיום לסיכום. כי את הדעה השלילית לגבי הגרפיטי לא נדרשנו לציין במשימה.

כתיבה ממוזגת

מדוע ממוזגים טקסטים?

מתוך ניסיונכם אתם ודאי יודעים שטקסט אחד אינו מכיל את המידע המלא על הנושא שאנו לומדים. אם ברצוננו להרחיב את ידיעותינו בנושא מסוים, עלינו לקרוא יותר מטקסט אחד באותו נושא.

הטקסט הנוסף שנקרא יכיל, כנראה, מידע זהה או דומה לזה שבטקסט הראשון, אולם ייתכן שיהיה בו גם מידע נוסף ואפילו מידע סותר.

פעולת **המיזוג** מאחדת את המידע משני הטקסטים לטקסט קצר חדש שאנו יוצרים. פעולה זו מחייבת שימוש במיומנויות רבות שלמדתם במהלך השנים. זו ההזדמנות לנצל וליישם את "ארגז הכלים" שלכם.

המיומנויות הנדרשות

1. קריאה מושכלת - שימוש בכל מיומנויות הבנת הנקרא, כולל "דיאלוג עם טקסט" וזיהוי **היסוד המארגן** שלו
2. הבנת **מבנה הפסקה** - זיהוי הרכיבים: רעיון מרכזי ותומכים
3. בניית **הכללות**
4. ניסוח עצמאי - **ארגון מידע** לתשובה
5. השוואה - בניית **טבלה**
6. **תמצות** טקסט
7. **סיכום** טקסט (על-פי תבנית)
8. בדיקת התוצר מבחינת **לכידות** (סדר הגיוני של הרעיונות), **קישוריות** (מילות קישור ושימוש נכון במאזכרים) ו**סימני פיסוק**.

קיימים שני אופנים לכתיבה ממוזגת.

שיטה (1): אנו קובעים את תבחיני ההשוואה בין הטקסטים.

שיטה (2): במשימה שאנו מקבלים מוגדרים תבחיני ההשוואה.

שילבי המיזוג

שלב א' קוראים ברפרוף את אחד הטקסטים (**טקסט 1**), וקובעים מהם **התבחינים** המרכזיים שעל-פיהם נאפיין את הערך.

כותבים את התבחינים בראש טבלה.

שלב ב' קוראים שוב בעיון את **טקסט 1**, מסמנים בו את **הרעיונות המרכזיים** על-פי התבחינים שקבענו.

שלב ג' מעתיקים לטבלה את הרעיונות שסימנו.

תזכורת: יש להכניס רק עובדות ורק רעיונות מרכזיים, ולא תיאורים או דוגמאות או משפטים תומכים.

תוחמים את הטבלה בקו רוחבי.

שלב ד' קוראים את **טקסט 2**, ומסמנים בו את רכיבי המידע המתאימים לתבחינים שקבענו.

שלב ה' מעתיקים את הרכיבים שסימנו ב**טקסט 2**, למקומות המתאימים בטבלה.

אם המידע (הרכיב) כבר קיים בטבלה, לא כותבים אותו שוב.

בכל תבחין כותבים רק מידע **חדש** או **סותר**.

שלב ו' כותבים קטע המשלב את המידע של שני המקורות המופיעים בטבלה.

הקטע ייפתח - בדומה ל**תבנית הסיכום** - במשפט פתיחה המשלב את שני מקורות המידע:

"שני המאמרים עוסקים בנושא..."

כל תבחין הופך לפסקה, והמילה הראשונה של המשפט מציינת את שם התבחין.

דוגמה:

לפניכם שני מקורות מידע העוסקים בהרצל. שימו לב, מדובר ב**אישיות**.

ביחד ניצור קטע חדש הממזג את המידע משני המקורות.

✿ קראו את טקסט 1, ובצעו את שלבים א'-ב'.

טקסט 1

הרצל, בנימין זאב (1860 - 1904)

(מעובד מתוך "בריטניקה לנוער")

הרצל הוא הוגה רעיון הציונות המדינית ומייסדה של ההסתדרות הציונית העולמית. הוא סלל את הדרך אל "מדינת היהודים", אך כמו משה, לא זכה לחיות בארץ המובטחת.

1 פסקה (1)
נושא הפסקה:

תיאודור הרצל נולד בפּוֹדֶפֶטְשֵׁט. הוא חונך ברוח תנועת ההשכלה, שאפיינה את יהודי גרמניה ואוסטריה באותה תקופה. בשנת 1884 קיבל תואר דוקטור למשפטים ועבד במקצועו זה תקופה קצרה בווינה ובז'נבה, עד שהתמסר כליל לכתיבה. הוא חיבר מאמרים ספרותיים, סיפורים פילוסופיים וכמה מחזות מוצלחים. בתקופת עבודתו כעיתונאי בפּרִיס התעניין מאוד במדיניות הצרפתית. גילויי האנטישמיות בצרפת עוררו מחדש את התעניינותו בבעיית רדיפות היהודים. תחילה האמין הרצל שהתבוללות וסוציאליזם יפתרו בעיה זו. אך לאחר שהיה עד לתגובת ההמון הפריסאי להשפלתו של אלפרד דרייפוס, הגיע למסקנה, שהסבל היהודי ייפסק רק כשתאפשר הגירה המונית של יהודים אל מולדת יהודית.

5 פסקה (2)
נושא הפסקה:

ניסיונותיו הראשונים לזכות בתמיכת עשירי יהדות צרפת נכשלו. ביוני 1895 השלים הרצל פנייה אל ה"רוטשילדים" במאמרו "מדינת היהודים". הוא טען שעושרם של הרוטשילדים, המעורר את קנאת העולם הגוי, צריך לשמש בסיס כספי למימון הגירה המונית והתיישבות יהודית. אחד מחבריו של הרצל, שקרא מאמר זה, חשש שהרצל לקה בזעזוע נפשי, והציע לו לצאת לחופשה ארוכה. ייאושו של הרצל לנוכח תגובת חברו זה בא לידי ביטוי במכתב, שבו נשמעת נימת עצב נבואי: "גם אם יראה מישהו ליהודים את הארץ המובטחת, הם ילעגו לו מפני שהם שקועים בייאוש. אף-על-פי כן אני יודע היכן נמצאת אותה ארץ: היא נמצאת בתוכנו... יהיה עלינו להוסיף ולשקוע... לספוג עלבונות נוספים, להיות ללעג ולקלס, להיות מוכים, שדודים ונטפחים, לפני שנהיה מוכנים לרעיון מדינת היהודים."

10

15 פסקה (3)
נושא הפסקה:

ביולי 1895 חזר הרצל לווינה. שנה לאחר מכן פרסם את מאמרו "מדינת היהודים" במתכונת של ספר, כדי לרכוש קהל קוראים רחב יותר. בספרו זה מציג הרצל את ארץ ישראל או את ארגנטינה כמקום הקמתה של

20

25 פסקה (4)
נושא הפסקה:

מדינת היהודים. בעוד שרובם של יהודי מערב אירופה דחו את רעיונותיו של הרצל, התלהבו מהם רוב חברי "חיבת ציון", והם פנו אל הרצל והציעו לו לעמוד בראש מה שעתיד היה להיות "התנועה הציונית". בשנת 1896 ניסה הרצל להשיג את אישור ממשלת טורקיה להקמת מדינה עצמאית או מדינה אוטונומית-למחצה בארץ ישראל (שהייתה שייכת באותה תקופה לאימפריה העותומאנית). ניסיון זה נכשל.

30

הברון אדמונד דה-רוטשילד דחה את רעיונותיו, ובתגובה לכך כינס הרצל את הקונגרס הציוני הראשון בפֶּזֶל, שוויץ, באוגוסט 1897. שם פרסם לראשונה את השבועון הציוני "די ועלט". בקונגרס זה הוחלט לייסד את ההסתדרות הציונית העולמית, והרצל נבחר לנשיאה לכל ימי חייו. הבנק הציוני הראשון (שהיה לאחר זמן ל"בנק לאומי לישראל") נוסד בלונדון ב-1899, אך הרצל לא הצליח לזכות בתמיכתם של בעלי הון ושל בנקאים יהודים.

פסקה (5)

35 נושא הפסקה:

בשניים בנובמבר 1898 נפגש הרצל עם הקיסר וילהלם השני בירושלים, אך תמיכתה של הממשלה הגרמנית בו נמנעה בשל השפעתו העוינת של שר החוץ הגרמני ברנארד פון בילוב. הרצל נפגש עם הסולטאן הטורקי בשבעה עשר במאי 1901 ועוד פעמיים נוספות אחר-כך, אך משלא הצליח להתקדם בכיוון זה עד 1902, הפנה את תשומת לבו לבריטניה.

פסקה (6)

40 נושא הפסקה:

הקונגרס הציוני הרביעי נערך בלונדון. הרצל אמר לשלטונות בריטניה, שהוא מוכן לעיין באפשרות ליישב יהודים בקפריסין ובחצי האי סיני, אם יהיה צורך בכך, אך אינו מוכן לוותר על המטרה העיקרית, שהיא הקמת מדינה בארץ ישראל.

פסקה (7)

45 נושא הפסקה:

בתקופת הפרעות ברוסיה הועמדה התנועה הציונית בסכנת פילוג בגלל חילוקי הדעות שהתעוררו בקרב חבריה בעקבות הצעתה של ממשלת בריטניה ליישב יהודים באנגַנְדָה, במזרח אפריקה.

פסקה (8)

50 נושא הפסקה:

לבסוף הצליח הרצל למנוע פילוג, בהדגישו שהיה מוכן לקבל את הצעת אוגנדה כפתרון זמני בלבד. בפגישותיו לאחר מכן עם פקידי ממשל רוסיים, עם האפיפיור ועם מלך איטליה לא הושג דבר.

פסקה (9)

נושא הפסקה:

הרצל, שסבל ממחלת לב ומעייפות מרובה, לקה בדלקת ריאות ומת בשלושה ביולי 1904, כ' בתמוז תרס"ד. חזונו ומאמציו הבלתי-פוסקים הם שסללו, ללא ספק, את הדרך להצהרת בלפור ב-1917 ולהקמתה של מדינת ישראל ב-1948. באוגוסט 1949 הועברו עצמותיו של הרצל מווינה ונקברו, לפי בקשתו בצוואתו, בירושלים (בהר הרצל, הנקרא על שמו). יום השנה למותו הוא יום זיכרון לאומי בישראל.

פסקה (10)

נושא הפסקה:

60

✿ בכותרת הטבלה כתבו את התבחינים להשוואה (שלב א').

						תבחינים
						טקסטים
						טקסט 1
						טקסט 2

שימו , לפניכם הצעה לבניית הטבלה לצורך מיפוי אישיות.

ה	ד	ג	ב	א ת"ז		תבחינים
				פרטים משפחתיים	פרטים אישיים	
הערכת האישיות: תרמה/הזיקה	פעולותיה בארץ	רעיונות / תפיסת עולם / אידיאולוגיה	הרקע / התקופה שבה פעלה האישיות			טקסטים
						טקסט 1
						טקסט 2

כדי לדעת איזה מידע מכיל כל רכיב, היעזרו בטבלה שלפניכם.

רכיבי מידע למיפוי אישיות

שם האישיות _____

ה	ד	ג	ב	א ת"ז	
				פרטים משפחתיים	פרטים אישיים
הערכת האישיות: תרמה/הזיקה	פעולותיה בארץ ובעולם	רעיונות / תפיסת עולם / אידיאולוגיה	הרקע / התקופה שבה פעלה האישיות		
<ul style="list-style-type: none"> מהי החשיבות של דעותיה ושל פועלה? מה חידשה בנושא? ביקורת על האישיות 	<ul style="list-style-type: none"> תחומי פעולה מפעלים ויצירות קשריה עם אישים, עם גופים חשובים אירועים עיקריים בחייה בארץ ובעולם 	<ul style="list-style-type: none"> ספרים שכתבה או שכתבו עליה רעיונות שהגתה דיאלוגים שניהלה 	<ul style="list-style-type: none"> ההיסטוריה של התקופה 	<ul style="list-style-type: none"> פרטים משפחתיים רלוונטיים שהשפיעו על פועלה 	<ul style="list-style-type: none"> מתי נולדה? היכן? מתי נפטרה? היכן פעלה?

☘ כעת העתיקו לטבלה את רכיבי המידע מתוך טקסט 1 על-פי מה שסימנתם בטקסט (שלב ג') ועל-פי רכיבי המידע המובאים בטבלה הקודמת.

ה הערכת האישיות: תרמה/הזיקה	ד פעולותיה בארץ	ג רעיונות / תפיסת עולם / אידיאולוגיה	ב הרקע / התקופה שבה פעלה האישיות	א ת"ז		תבחינים טקסטים
				פרטים משפחתיים	פרטים אישיים	
						טקסט 1
						טקסט 2

✿ קראו את טקסט 2, וסמנו בו את רכיבי המידע על-פי התבחינים (שלב ד').

טקסט 2

בנימין זאב (תיאודור) הרצל ופועלו / ד"ר אביגיל אורן

<p>נקודות ציון בחייו</p> <p>בנימין זאב (תיאודור) הרצל נולד ב- 2 במאי בשנת 1860 בבודפשט (שהייתה באותם ימים חלק של הממלכה האוסטרו-הונגרית), לאביו יעקב ולאמו ג'אנט לבית דיאמנט. אביו עסק במסחר ובבנקאות, ואמו היא שדאגה לחינוכו והנחילה לו את אהבת הספרות.</p> <p>משפחתו הייתה מתבוללת, השתלבה באורח החיים בבודפשט, ולאחר מכן בווינה, עם זאת לא הסתירה את מוצאה היהודי ואף שמרה על מנהגי המסורת היהודית. כך קיבל הרצל בילדותו חינוך יהודי, ואף נערך לו טקס בר-מצווה. מאוחר יותר למד בבתי ספר כלליים, ברוח ה"השכלה" היהודית-גרמנית באותה תקופה. ב-1878 עברה משפחתו לווינה, ובה רכש השכלה גבוהה במשפטים.</p> <p>מגיל צעיר התגלו בו כישרונות ספרותיים, ולכן הוא זנח את עבודתו כמשפטן לטובת העיתונות, הספרות והמחזאות. בפעילות זו המשיך גם כאשר עמד בראש הקונגרסים הציוניים.</p> <p>ב-1889 נישא הרצל ליוליה לבית נשואר. חיי הנישואין לא עלו יפה, אולם בני-הזוג נשארו יחד בשל דאגתם המשותפת לילדיהם, פאולינה, הנס וטרודה.</p> <p>השפעתה של האנטישמיות</p> <p>כיהודי שחי בממלכה האוסטרו-הונגרית, שהייתה רב-לאומית, הכיר הרצל רעיונות לאומיים של עמים שחיו בממלכה ושאפו לשחרור לאומי. לאנטישמיות התוודע הרצל בשלבים שונים של חייו: הוא קרא את הכתבים האנטישמיים של דירינג האוסטרי (1882) ושל דרימון הצרפתי (1891). הוא חש באנטישמיות באופן אישי בהיותו חבר באגודת הסטודנטים 'אלביה', ולימים התפטר ממנה על רקע זה.</p> <p>הרצל סיקר את משפט דרייפוס מטעם העיתון 'נייה פרווה פרסה', והושפע עמוקות ממנו. במהלך המשפט הבשילה בו ההכרה, כי האנטישמיות היא</p>	<p>1 פסקה (1) נושא הפסקה: _____</p> <p>5 פסקה (2) נושא הפסקה: _____</p> <p>10 פסקה (3) נושא הפסקה: _____</p> <p>15 פסקה (4) נושא הפסקה: _____</p> <p>20 פסקה (5) נושא הפסקה: _____</p> <p>פסקה (6) נושא הפסקה: _____</p> <p>25 _____</p>
---	--

המקור העיקרי של בעיית העם היהודי בגולה, וגרמה למפנה בגישתו של הרצל לפתרון הבעיה היהודית. הוא הבין, כי האנטישמיות קיימת בכל מקום שבו נמצאים יהודים, והאמין, כי הפתרון לכך הוא הקמת מדינה יהודית.

המפעל הציוני

אמונתו של הרצל (שנחשב לימים לאבי הציונות המדינית) בצורך להקים מדינה יהודית סללה את הדרך לפתרון מעשי. תחילה ניסה לעניין בעלי הון בתוכניתו. הוא פנה לברון הירש, שסייע ליהודים להתיישב בארגנטינה, אך נדחה על הסף. לפיכך החליט לפרסם את תוכניתו בחוברת 'מדינת היהודים' (1896), ולהפיץ את רעיונותיו בעיתון שייסד ב-1897 'די ולט' (העולם).

בשלב הראשון פעל לבדו. הוא נפגש עם הסולטאן הטורקי וביקש לעניין אותו ברכישת צ'ארטר להתיישבות יהודית בארץ-ישראל. לתוכנית הזאת ביקש את תמיכתם של מנהיגי הקהילה היהודית בבריטניה ואת מימונו של הברון רוטשילד. משנדחה על-ידיהם, החליט הרצל לפנות לציבור היהודי. הוא יזם כינוס קונגרס ציוני של נציגי הציבור היהודי.

ב-29-31 באוגוסט ב-1897 התכנס הקונגרס הציוני הראשון בבזל, ובמהלך דיוניו נוצרה תשתית רעיונית לתנועה הציונית. הרעיונות האלה באו לידי ביטוי בתוכנית, שקראה ל"רכישת מקלט בטוח במשפט גלוי לעם היהודי בארץ".

הרצל היה יושב הראש של שישה קונגרסים, שבהם הוקמו מוסדות התנועה הציונית ועוצבה התוכנית הציונית.

ב-1904 נפטר הרצל, כשהוא משאיר אחריו חזון ותשתית ארגונית לביצועו. בצוואתו ביקש להיקבר בארץ ישראל. ואכן, באוגוסט 1949 הועלו עצמותיו ארצה, והוא נקבר בהר הנושא את שמו: הר הרצל.

פסקה (7)

נושא הפסקה:

30

פסקה (8)

נושא הפסקה:

35

פסקה (9)

נושא הפסקה:

40

פסקה (10)

נושא הפסקה:

פסקה (11)

נושא הפסקה:

45

פסקה (12)

נושא הפסקה:

✿ העתיקו לטבלה שלכם (עמוד 121) את רכיבי התוכן החדשים (שלב ה').

שימו !

בטבלה שלפניכם ריכזנו את הרעיונות העיקריים של שני הטקסטים. התוספות החדשות מטקסט 2 כתובות באותיות כתב.

תמצית הערך "הרצל"

מקור 1 בתוספת מקור 2

ה	ד	ג	ב	א
הערכת האישיות: תרמה / הזיקה	פעולותיה בארץ ובעולם	רעיונות / תפיסת עולם / אידיאולוגיה	הרקע / התקופה בה פעלה	תעודת זהות
<p>1. מדמים אותו למשה, משום שניסה להוביל את היהודים לארץ משלהם, אך לא הגשים את יעדו.</p> <p>2. חזונו ומאמציו סללו את הדרך להצהרת בלפור 1917.</p>	<p>1. ייסד את ההסתדרות הציונית העולמית. נבחר לעמוד בראש התנועה הציונית. מפגשיו עם יהודים כדי שיעזרו בהקמת המדינה לא צלחו.</p> <p>3. כינס את הקונגרס הציוני הראשון בבזל בשוויץ.</p> <p>4. ניסה להשיג אישור מאת ממשלת טורקיה להקמת מדינה עצמאית. טורקיה שלטה אז על א"י, והיא סירבה לבקשתו של הרצל.</p> <p>5. גם ממשלת גרמניה לא תמכה בבקשה.</p> <p>6. הרצל נפגש אישית עם הסולטאן הטורקי מספר פעמים, אך נכשל.</p> <p>7. הוא פנה לבריטניה וביקש חבל ארץ לשכן בו את היהודים.</p> <p>8. אחת ההצעות, אוגנדה, עוררה ויכוח קשה בתנועה הציונית וירדה מהפרק.</p>	<p>1. הרצל האמין שהתבוללותו וסוציאליזם יפתרו את בעיית האנטישמיות.</p> <p>2. משפט דרייפוס שינה את דעתו. הוא הבין שהיהודים חייבים להגר למולדת היהודית, ורק אז תיפסק האנטישמיות.</p> <p>3. כתב את המאמר "מדינת היהודים", ובו הציע את ארץ ישראל או את ארגנטינה כמקום הקמת המדינה היהודית.</p>	<p>1. 1884 - תקופה של אנטישמיות ורדיפת יהודים בכל אירופה.</p> <p>2. הרצל קרא כתבים אנטישמיים <i>fe דירינג ודריאון</i>.</p> <p>3. <i>אט הכתבים וט אט אט דרייפוס ססיקר כציתאוןאי, שכנעו אותו שאקור הפציה הוא היות הצט האלות</i>.</p>	<p>1. נולד בבודפשט <i>פמא 1860</i>.</p> <p>2. היה משפטן זמן קצר.</p> <p>3. כתב מאמרים ספרותיים, סיפורים ואף מחזות.</p> <p>4. עבד כעיתונאי בפריס.</p> <p>5. מת ב-1904, בן 44.</p> <p>6. באוגוסט 1949 הועברו עצמותיו של הרצל מווינה לירושלים להר הרצל הנקרא על שמו (על פי צוואתו).</p> <p>7. <i>משפחתו הייתה מתבוללת אק שמרה על מנהגי המסורת היהודית</i>.</p> <p>8. <i>פ-1889 נא פאיה את יוליה חיי הנישואין לא עלו יפה, אק הט נאקרו נשואים</i>.</p>

הגענו לשלב ו', זהו השלב האחרון והחשוב: כתיבת קטע ממזג.

✿ נסו לכתוב את המידע שאספתם בטבלה, בקטע ממזג.

שימו , לפניכם הצעה למיזוג.

מאמר ממוזג

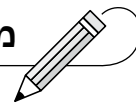
שני קטעי המקור עוסקים בערך בנימין זאב הרצל. שני המקורות מציינים כי הרצל נולד בבודפשט ב-1860. זמן קצר פעל כמשפטן, אבל בעיקר כתב מאמרים ספרותיים וסיפורים. בהמשך עבד כעיתונאי בפריס. ב-1904 הועברו עצמותיו של הרצל מווינה לירושלים, להר הרצל הנקרא על שמו, וזאת על-פי צוואתו. מקור 2 מוסיף כי משפחתו של הרצל הייתה מתבוללת, אך שמרה על מנהגי המסורת היהודית. ב-1889 נשא לאישה את יוליה. חיי הנישואין לא עלו יפה, אבל הם נשארו נשואים.

הרצל פעל בתקופה של אנטישמיות חזקה. בתקופה זו נרדפו היהודים בכל מקום. הוא חונך ברוח תנועת ההשכלה, אך התעניין בבעיית רדיפת היהודים. מקור 2 מוסיף כי הרצל קרא כתבים אנטישמיים של דירינג ודרימון. גם הכתבים וגם משפט דרייפוס שינו את דעתו. הוא האמין בתחילה, כי ההתבוללות והסוציאליזם יפתרו את בעיית האנטישמיות. אחר-כך הוא הבין שהיהודים חייבים להגר למולדת יהודית, ורק אז תיפסק האנטישמיות. בעקבות הבנה זו כתב את הספר "מדינת היהודים", ובו הוא מציע את ארץ ישראל או את ארגנטינה כמקום הקמת המדינה היהודית.

הרצל נפגש עם יהודים עשירים ברחבי העולם וביקש מהם עזרה בהקמת המדינה, אך הם סירבו. הוא כינס את הקונגרס הציוני הראשון בעיר בזל שבשווייץ. הוא נבחר לעמוד בראש התנועה הציונית, ושם, על-פי מקור 1, אמר את המשפט: "אם תרצו אין זו אגדה." הוא ניסה להשיג את אישור ממשלת טורקיה להקמת מדינה עצמאית יהודית. טורקיה ששלטה בארץ ישראל, סירבה לבקשה, גם גרמניה לא תמכה בבקשה. הרצל פנה לבריטניה וביקש שתמצא חבל ארץ כדי ליישב בו את היהודים בעיקר בגלל הפרעות ביהודי רוסיה. אחת ההצעות הייתה אוגנדה, והיא עוררה ויכוחים קשים ולבסוף ירדה מהפרק.

על-פי שני המקורות, הרצל נחשב לחוזה המדינה, ומאמציו סללו את הדרך להצהרת בלפור ב-1917. אומרים עליו שהוא היה כמשה, משום שגם הוא ניסה להוביל את היהודים לארץ משלהם, ולא הצליח להגשים זאת בחייו.

משימה

לפניכם שני טקסטים בנושא אולימפיידה.
קראו אותם, וכתבו מיזוג שלהם על-פי ההנחיות שלפניכם.

אולימפיידה היא אירוע ספורטיבי בין-לאומי. כתבו קטע שיציג את מקור האירוע, מה מסמל אותו, מתי נערך, ובאילו ענפי ספורט הגיעה ישראל להישגים. היעזרו בשני המאמרים שלפניכם. שימו לב, אין לכתוב מידע אישי.

שימו , תוכלו להשתמש בטבלה המובאת אחרי שני הטקסטים.

טקסט 1

מהי אולימפיידה?

(מעובד מתוך "האנציקלופדיה המאוירת לילדים", 1992, הוצאת "כתר", ירושלים)

אולימפיידה היא כינוס בין-לאומי גדול לתחרויות ספורט, הנערך אחת לארבע שנים, בכל פעם במקום אחר בעולם. המילה אולימפיידה מגיעה מהשפה היוונית, על שם העיר אולימפיה בדרום יוון, שבה היו בעת העתיקה המשחקים האולימפיים לפני יותר מאלפיים שנה.

בשנת 1896 חודשו המשחקים האולימפיים בכינוס ספורט שנקרא אולימפיידה. מאז מתקיימת האולימפיידה בכל ארבע שנים בערים שונות בכל רחבי העולם. כ-7,000 ספורטאים וספורטאיות מיותר מ-120 מדינות מתחרים ביותר מ-20 ענפי ספורט שונים.

הרעיון המרכזי של האולימפיידה הוא ההצטיינות האישית וההישגים הקבוצתיים, ולא דווקא התחרות בין המדינות. היחידים והקבוצות מתחרים על מדליות זהב (מקום ראשון), על מדליות כסף (מקום שני) ועל מדליות ארד (מקום שלישי) וכן על הכבוד שזוכה לו כל משתתף בתחרויות.

בטקס פתיחת האולימפיידה נהוג להצית לפיד. זמן רב לפני הטקס מדליקים לפיד ביוון, באמצעות ענף זית בווער. קבוצת רצים מעבירה במרוץ שליחים את לפיד האש מיוון עד למקום שבו נערכת האולימפיידה, ובטקס הפתיחה אחד הרצים מצית את הלפיד האולימפי.

פסקה (1)

1

נושא הפסקה:

פסקה (2)

5

נושא הפסקה:

פסקה (3)

10

נושא הפסקה:

פסקה (4)

15

נושא הפסקה:

טקסט 2

אולימפיידה

(מעובד מתוך "אנציקלופדיה 2000")

התחרויות האולימפיות הן תחרויות הספורט העתיקות ביותר בעולם. האולימפיידה הראשונה שידוע לנו עליה נערכה באולימפיה שביוון בשנת 776 לפני הספירה הרגילה. היוונים חדלו לקיים את המשחקים הללו בשנת 394 לספירה. המשחקים האולימפיים המודרניים החלו ב-1896 במטרה לחדש את הרוח האולימפיות של אחווה בין העמים. הם נערכים אחת לארבע שנים, בכל פעם בארץ אחרת.

ספורטאים ממדינות שונות מתחרים ביניהם בריצה, בקפיצה, בהתעלמות, בכדורגל, בשחייה, בשיט ובתחרויות רבות נוספות. המנצחים זוכים במדליות, אך לא בכסף.

המשחקים האולימפיים בוטלו במלחמת העולם הראשונה (1916) ובמלחמת העולם השנייה (1940, 1944). בשנת 1989 חרמו מדינות רבות את המשחקים במוסקבה במחאה על פלישתה של ברית המועצות לאפגניסטן.

באולימפיידה של ברצלונה (ספרד) ב-1992 זכו ספורטאים מישראל במדליות, לראשונה מאז 1948. בתחרות הגמר בג'ודו לנשים לא הושגה הכרעה ברורה, והשופטת פסקה לטובת הצרפתייה, לפיכך זכתה יעל ארד מישראל "רק" במדליית הכסף. אורן סמדג'ה זכה במדליית הארד (מקום שלישי) בתחרות הג'ודו לגברים.

טקס הפתיחה של המשחקים האולימפיים כולל את הדלקת המשואה האולימפית באמצעות לפיד המונבא מיוון. הלפיד עושה את דרכו לאולימפיידה, כשהוא נישא על-ידי ספורטאים בני כל האומות.

1 פסקה (1)
נושא הפסקה:

---

5 פסקה (2)
נושא הפסקה:

---

10 פסקה (3)
נושא הפסקה:

---

15 פסקה (4)
נושא הפסקה:

---

20 פסקה (5)
נושא הפסקה:

שימו , בטבלה זו תוכלו לכתוב את רכיבי המידע שנדרשתם לכתוב במשימה.

טקסט 2 אולימפיידה מתוך אנציקלופדיה 2000	טקסט 1 מהי אולימפיידה מתוך אנציקלופדיה לילדים	מאמרים ומקורותיהם תבחינים הנדרשים במשימה
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	1. מקור האירוע, מתי נערך?
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	2. מה מסמל אותו?
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	3. באילו ענפי ספורט הגיעה ישראל להישגים?

האם הצלחתם?

 בדקו את תשובתכם באמצעות הטבלה שבעמוד הבא.

טקסט 2 אולימפיידה מתוך אנציקלופדיה 2000	טקסט 1 מהי אולימפיידה מתוך אנציקלופדיה לילדים	מאמרים ומקורותיהם תבחינים הנדרשים במשימה
בשנת 776 לפנה"ס נערכה ביוון האולימפיידה הראשונה. התחרויות הופסקו ב- 394 לספירה והתחדשו ב- 1896, והן מתקיימות אחת לארבע שנים בכל פעם בארץ אחרת.	בעת העתיקה התקיימו משחקים אולימפיים בדרום יוון לפני יותר מ-2000 שנה בעיר אולימפייה	1. מקור האירוע, מתי נערך?
(אין חידוש)	בטקס הפתיחה נהוג להצית לפיד. זמן רב לפני הטקס מדליקים לפיד, ושליחים מעבירים אותו למקום שבו נערכת האולימפיידה, ואחד הרצים מצית אותו.	2. מה מסמל אותו?
ב- 1992 זכו בענף הג'ודו יעל ארד במדליית כסף ואורן סמדג'ה במדליית ארד.	(אין חידוש)	3. באילו ענפי ספורט הגיעה ישראל להישגים?

שימו !

מהטבלה אנחנו לומדים, שלא כל מקור מוסר את כל המידע שאנו צריכים לטובת משימות המיזוג.

כתיבת הקטע הממזג

תחילה עלינו לכתוב משפט פתיח המציג באופן כללי את הנושא המשותף.

שני המאמרים "מהי אולימפיידה?" מתוך האנציקלופדיה לילדים ו"אולימפיידה" מתוך אנציקלופדיה 2000 עוסקים בנושא האולימפיידה.

מיזוג התבחין הראשון

יש לשלב את המידע הנתון בשני המאמרים, בלי לחזור על מידע מסוים פעמיים.

על-פי שני הטקסטים, האולימפיידה הראשונה נערכה בעת העתיקה בשנת 776 לפנה"ס בדרום יוון בעיר אולימפיה. המשחקים הופסקו ב-394 לספירה והתחדשו ב-1896, והם מתקיימים אחת לארבע שנים בכל פעם בארץ אחרת.

מיזוג התבחין השני

על-פי שני הטקסטים, את האולימפיידה מסמל לפיד. זמן רב לפני הטקס מדליקים לפיד, ושליחים מעבירים אותו למקום שבו נערכת האולימפיידה, ואחד הרצים מדליק אותו בטקס הפתיחה.

מיזוג התבחין השלישי

על-פי טקסט 2, מתחרים מישראל זכו במדליות באולימפיידת 1992. שני המתחרים התחרו בג'ודו. יעל ארד זכתה במדליית כסף, ואורן סמדג'ה זכה במדליית ארד.

הנה הקטע השלם.

שני המתחרים "מהי אולימפיידה?" מתוק האנציקלופדיה לילדים ו"אולימפיידה" מתוק אנציקלופדיה 2000 צוסקים בנושא האולימפיידה.

על-פי שני הטקסטים, האולימפיידה הראשונה נערכה בעת העתיקה בשנת 776 לפנה"ס בדרום יוון בעיר אולימפיה. המשחקים הופסקו ב-394 לספירה והתחדשו ב-1896, והם מתקיימים אחת לארבע שנים בכל פעם בארץ אחרת.

על-פי שני הטקסטים, את האולימפיידה מסמל לפיד. זמן רב לפני הטקס מדליקים לפיד, ושליחים מעבירים אותו למקום שבו נערכת האולימפיידה, ואחד הרצים מדליק אותו בטקס הפתיחה.

על-פי טקסט 2, מתחרים מישראל זכו במדליות באולימפיידת 1992. שני המתחרים התחרו בג'ודו. יעל ארד זכתה במדליית כסף, ואורן סמדג'ה זכה במדליית ארד.

לומדים להצליח

- חוברת עזר: מיומנויות למידה, השלב השישי -

החוברת מבוססת על "ארגז הכלים" של ציפי משולם

Copyright © 2019

All rights reserved to the author

No part of the publication may be reproduced in any form or by any means.

"למידה נכונה הצלחה בטוחה" בע"מ

"לומדים להצליח" בע"מ

פקס: 03-5364462, נייד: 050-5705121

Mail: lomdimtsipy123@gmail.com

הקלדה: חנה רפאל

עריכה לשונית: דפנה גול

עיצוב גרפי: מרב גוטליב

החוברת אסורה לצילום!

© כל הזכויות שמורות

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או להקליט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני אחר כל חלק שהוא מהחומר בחוברת זו.

שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בחוברת זו אסור בהחלט אלא אם כן נתקבל אישור מפורש בכתב מאת המו"ל.